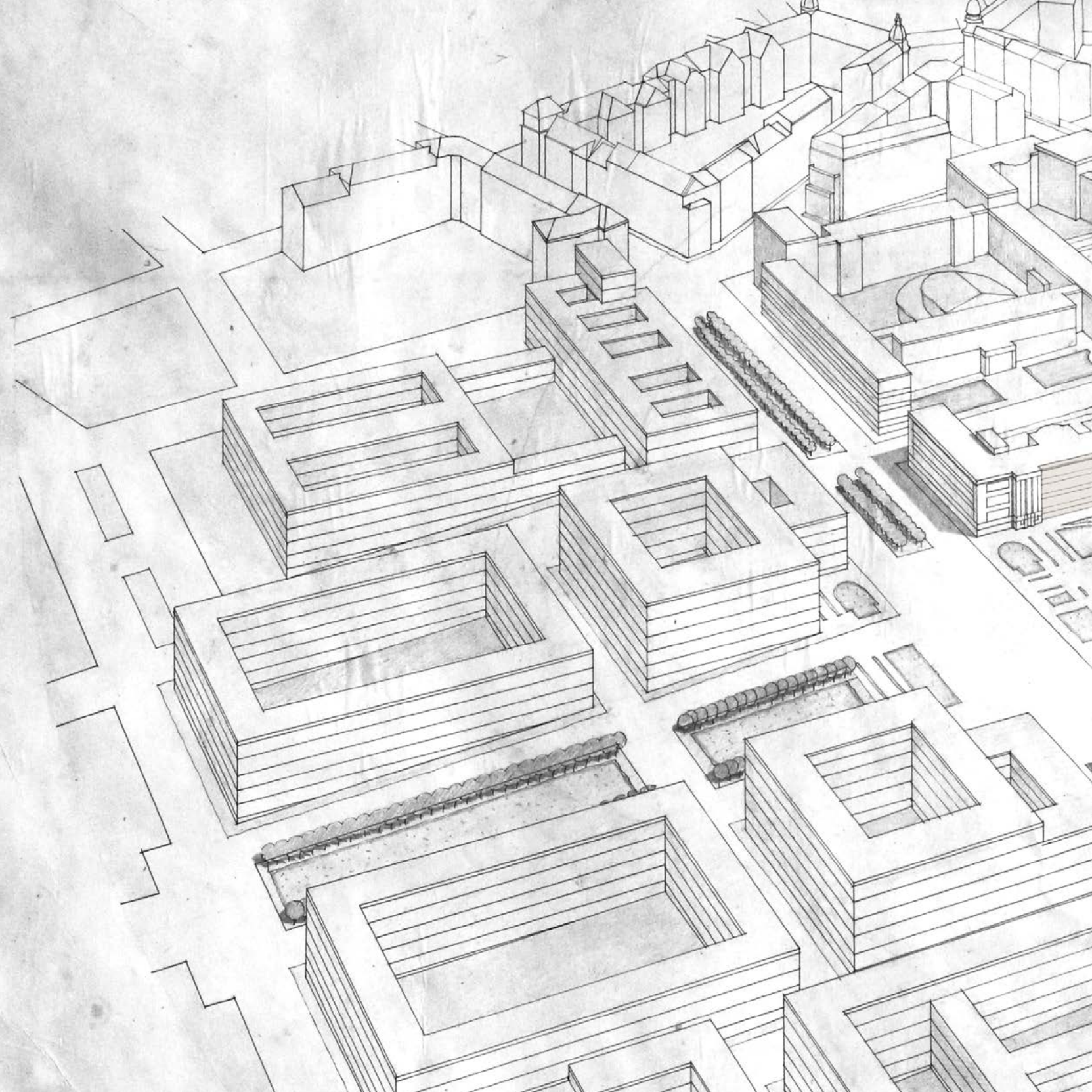

VEVEŘÍ 70

Historie budovy Právnické fakulty Masarykovy univerzity

MASARYKOVA
UNIVERZITA

MUNI
PRESS

VEVĚŘÍ 70

Historie budovy Právnické fakulty Masarykovy univerzity

BRNO 2022

MASARYKOVA UNIVERZITA

Vzor citace

VOJÁČEK, Ladislav a Jaromír TAUCHEN. Veveří 70 : historie budovy Právnické fakulty Masarykovy univerzity. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2022, 123 s. Spisy Právnické fakulty MU, sv. č. 724. ISBN 978-80-280-0063-9, 978-80-280-0064-6 (online).

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Vojáček, Ladislav

Veveří 70 : historie budovy Právnické fakulty Masarykovy univerzity / Ladislav Vojáček, Jaromír Tauchen.

– 1. vydání. -- Brno: Masarykova univerzita, 2022. 123 stran. – Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, sv. č. 724.

ISBN 978-80-280-0063-9, 978-80-280-0064-6 (online)

378* 727.1* 93/94* (048.8:082)*

- Masarykova univerzita. Právnická fakulta

- vysoké školy

- školní budovy -- dějiny

- kolektivní monografie

93/94 – Dějiny (obecně) [8]

Autoři děkují akademické malířce a restaurátorce Kateřině Knorové za připomínky k textu.

Na frontispisu byl použit Návrh Akademického náměstí (situační plán) ze sbírek Národního technického muzea - Muzeum architektury a stavitelství, fond/sbírka XY (NAD YZ).

Gratis Open Access - <https://www.press.muni.cz/open-access>

© 2022 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-280-0063-9

ISBN 978-80-280-0064-6 (online ; pdf)

Obsah

Úvodní slovo děkana / 7

1. Budova fakulty v běhu času / 9

- 1.1 Vznik fakulty a příprava výstavby její budovy / 11
- 1.2 Slavnostní kladení základního kamene / 18
- 1.3 Výstavba budovy / 23
- 1.4 Budova v rukou gestapa / 30
- 1.5 Budova po osvobození a následném zrušení fakulty / 34
- 1.6 Budova opět právníká / 45

2. Součásti budovy / 53

- 2.1 Vstupní hala / 55
- 2.2 Auditorium maximum (aula) / 63
- 2.3 Bar gestapa / 79
- 2.4 Knihovna / 82
- Závěrem / 91

3. Proměny budovy fakulty / 93

Seznam archivních pramenů a použité literatury / 119

Zdroje fotografií / 121

ÚVODNÍ SLOVO DĚKANA PRÁVNICKÉ FAKULTY MASARYKOVY UNIVERZITY

Právnická fakulta je jednou ze zakládajících fakult Masarykovy univerzity a symbolicky fakultou první. Byla také první fakultou, pro kterou byla postavena nová budova – budova, ve které fakulta dnes sídlí, která měla být součástí většího celku univerzitních budov a která dodnes symbolizuje výuku práva v Brně.

Budova právnické fakulty je jedním ze znaků institucionální podoby práva a jeho fyzické přítomnosti nejen v rámci univerzity. Bez uzardění lze také říci, že budova fakulty sdílela osud práva, kterému jej leckdy nepřízeň dvacátého století vystavila. Promítl se do ní rozvoj první republiky a moderní pojetí univerzity. Stejně jako její tragické osudy v době nacistické okupace či využití po roce 1948. Všechny tyto rány budova fakulty přečkala a po roce 1989 se spojila se svým prvním úkolem: sloužit výuce práva a realizaci právní vědy.

Stejně jako se měnilo právo a styl výuky, musela se měnit i fakulta. Přestože je to budova, přizpůsobovala se svým legitimním i nelegitimním uživatelům. Jsem rád, že přečkala všechno zlé a i dnes může sloužit zaměstnancům, studentům i široké veřejnosti. Fakulta stále žije a doufejme, ještě dlouho bude žít a fungovat. Život se projevuje neustálou změnou či alespoň pohybem. Jsem rád, že se fakulta nehýbe, a jsem rád, že žije. Tomu odpovídají i změny, ke kterým dochází ve vnitřním uspořádání a úpravě místností a vybavení. Dnes již nelze ustrnout na výměně křídových tabulí, využití meotarů či závěsu projektorů.

V nedávné době muselo dojít i k větším stavebním zákrokům, vyvolaným nejen potřebou úpravy výukových a dalších prostor, ale také i potřebou zachovat existenci budovy. To se neobešlo bez velkých zásahů a omezení. Všichni, kdo to zažívali, si jistě vzpomenu na prach, hluk, vibrace a zejména potřebu hledat náhradní prostory a tíseň v malých či ne zcela vyhovujících místnostech. Všechna tato omezení stála za to. Nové prostory (ať už knihovny nebo velkých poslucháren) jsou okouzující. Jejich nová podoba a funkční uzpůsobení převažuje nad tím, co třeba nám konzervativním chybí: řečnický pultík. Proto se domnívám, že je namístě oslavit vývoj budovy právnické fakulty i touto publikací, která mapuje nejdůležitější mezníky při stavebních úpravách a bude sloužit i do budoucna jako memento toho, že jsme neustrnuli.

Mnohokrát jsem si představoval, jaký asi byl život na starých hradech, či jak se život odehrával v katedrálách. Měl jsem dojem, že se jejich uživatelé museli vtlačít mezi neustálý stavební ruch, lešení, uskladněný materiál a pohybující se stavebníky. Těžko říci, jestli v době, kdy opravdu tyto budovy „žily“, je někdo viděl hotové. Spíše si myslím, že pořád bylo co opravovat, upravovat, přestavovat... Do toho života jsme měli šanci nahlédnout při nedávných přestavbách. Respektuji všechny ty, kteří to na hradech brali jako samozřejmost, protože si dobře pamatují, jaké to bylo náročné. To, co vidíme dnes, znamená, že to někdo musel dříve přetrpět. Jsem proto rád, že mohu říci, že se stavební úpravy povedly. Ale také, upřímně, musím přiznat, že to tím nekončí. Fakulta opravdu žije a jako taková se musí měnit. Když nechceme, aby se jen pohybovala.

Martin Škop

Nejen lidé, ale i budovy žijí svým životem.

A devadesát let aktivního života stojí za ohlédnutí.

Kolik lidských osudů budova na Veveří 70, která před devadesáti lety začala sloužit přípravě budoucích právníků, ovlivnila, kolik různých lidí budovou prošlo, kolik v ní našlo zaměstnání a zejména kolik se v ní připravilo na svou životní dráhu, když po většinu času sloužila jako sídlo vzdělávacích institucí? Ale také o životě a smrti kolika lidí se v ní rozhodlo? To už nikdo přesně nespočítá. Nikdo ani dopodrobna nedohledá a nezdokumentuje všechny proměny, jimiž za těch devadesát let prošla.

Ty nejdůležitější však chceme pro memoria uspořádat a zaznamenat.

PRÁVNICKÁ FAKULTA MÚ

BUDOVA FAKULTY V BĚHU ČASU

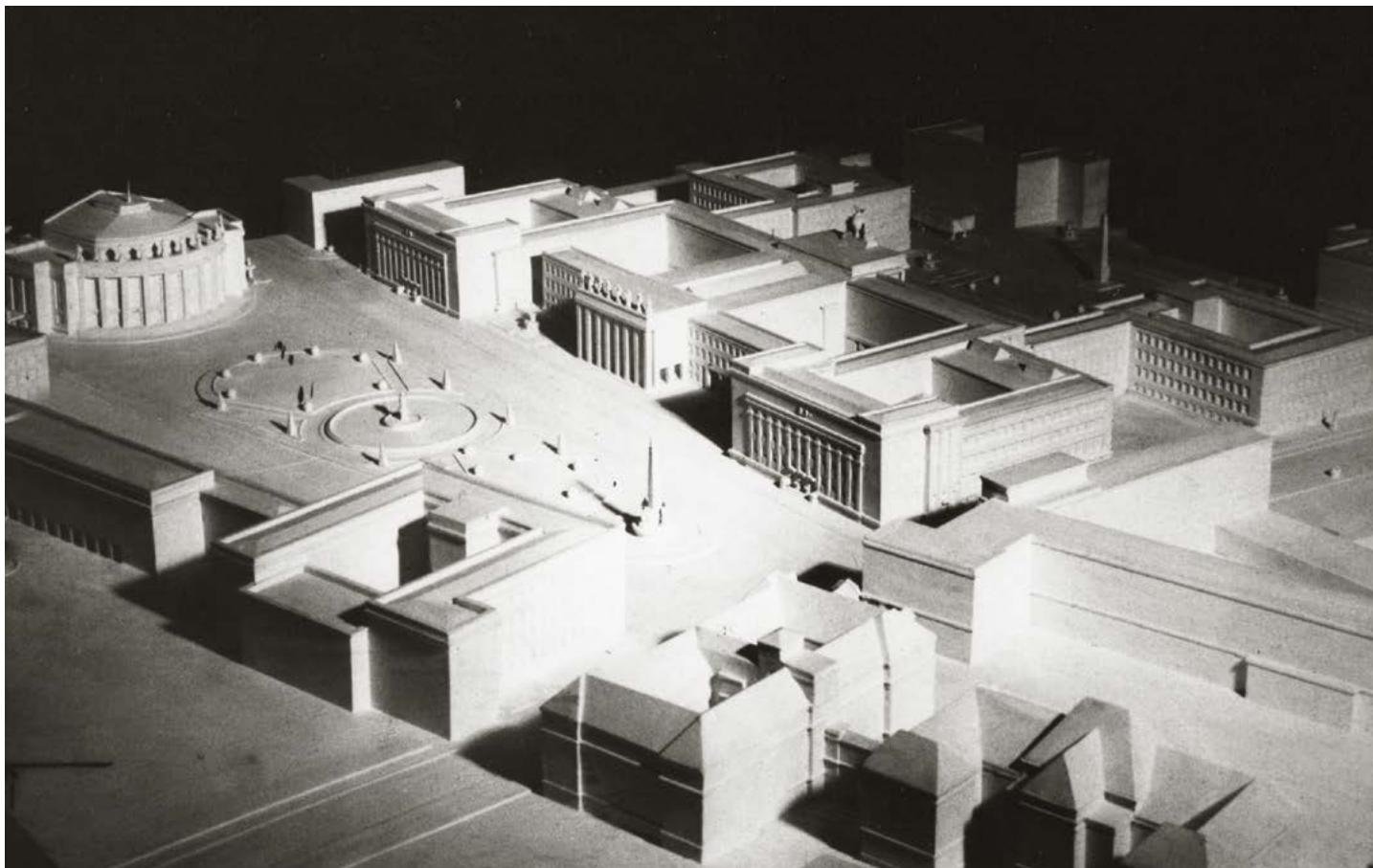
1.1 | VZNIK FAKULTY A PŘÍPRAVA VÝSTAVBY JEJÍ BUDOVY

V polovině listopadu 1918 připravili členové tehdejšího „revolučního“ Národního shromáždění a zároveň profesori brněnské české techniky národohospodář Karel Engliš a státopěvec a právní filozof František Weyr návrh zákona, na jehož základě měla vzniknout druhá česká univerzita. K projednání v parlamentu jej předložili spolu s dalšími členy prozatímního parlamentu v čele s Aloisem Jiráskem. Návrh chtěl novou univerzitu vybavit potřebným knihovním fondem, avšak na zabezpečení univerzity potřebnými prostorami ještě nepamatoval. Až na základě jednání o návrhu ve školské komisi Národního shromáždění se do něj dostalo ustanovení, že „[k]onečné umístění a výprava nové university, jejich všech ústavů a klinik ve vhodných budovách k účelu tomu vybudovaných staniž se nejdéle do roku 1930“ (§ 3). Zákon o zřízení Masarykovy univerzity tedy předpokládal, že do roku 1930 budou nově postaveny nebo vyhledány a náležitě vybaveny budovy pro jednotlivé součásti univerzity.

Než se tak mohlo stát, vyvstala před novými akademickými funkcionáři povinnost získat vhodné prozatímní sídlo fakulty, vybrat služební personál a připravit zahájení výuky, prozatím ve dvou ročnících – v prvním a třetím. Po neúspěšném pokusu o získání budovy chlapeckého semináře na ulici Veveří našli sídlo v prostorách biskupského alumnátu mezi Antonínskou a Seminární ulicí (dříve Haberlerovou, pak Bedřicha Smetany). Místo to bylo klidné, přitom prakticky ve středu města a po nevelkých úpravách pro začátek v podstatě vyhovující. Ovšem jen pro začátek, protože výuku komplikoval nízký počet posluchařů a jejich malá kapacita, což se ještě umocnilo po obsazení všech ročníků (v akademickém roce 1922/1923). V roce 1925 měla fakulta od bohosloveckého ústavu pronajaty za nájemné 30 000 Kč – vedle nezbytného zázemí – čtyři posluchárny, které se využívaly i pro

osvětovou činnost (tzv. lidové extenze) a z nichž dvě svou kapacitou nepostačovaly pro zapsaný počet posluchačů, tři místnosti pro seminární knihovny, osm kabinetů profesorů a čtyři místnosti děkanátu včetně sborovny. V pronajaté části budovy sídlila také brněnská odbočka Československého akademického spolku „Právník“ a děkan si stěžoval, že „*celá nám postoupená část budovy je nevhodná pro skrovný počet místností, jež většinou jsou nepřiměřeně malé, studené bez slunce, dále pro neúčelné rozdělení, zápach, hluk atd.*“ Umístění ve stísněných provizorních prostorách tak negativně ovlivňovalo fungování fakulty a zároveň celé univerzity.

Do přípravy výstavby nových univerzitních budov se univerzitní funkcionáři pustili s nadšením. Jejich snažení ovšem od počátku provázely obtíže. A to přesto, že rektorát v čele s K. Englišem z pověření Akademického senátu Masarykovy univerzity (ten v době první republiky plnil podobné funkce jako dva dnešní vrcholné orgány univerzity – Vědecká rada a Akademický senát) už v listopadu roku 1919, tedy souběžně se zahájením výuky na prvních dvou fakultách, požádal zemskou politickou správu v Brně, aby svolala jednání o výstavbě Masarykovy univerzity. To skutečně proběhlo v lednu 1920 a po něm i řada dalších, ale efekt dlouho nepřicházel. Až v roce 1922 se podařilo získat povolení k vypsání soutěže na ideové řešení „Akademické čtvrti“, kde se měly koncentrovat nové univerzitní budovy. Na základě něj ministerstvo veřejných prací ve shodě s ministerstvem školství a národní osvěty vypracovalo soutěžní podmínky „*na řešení Akademického náměstí a náčrtky pro novostavbu právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně*“ a ustavilo odbornou porotu pro posouzení došlých návrhů. Pro výstavbu nových univerzitních budov zakoupila univerzita v akademickém roce 1924/1925 tzv. Deycksovy pozemky mezi ulicí Veveří a Kounicovou (a Akademický senát se snažil získat

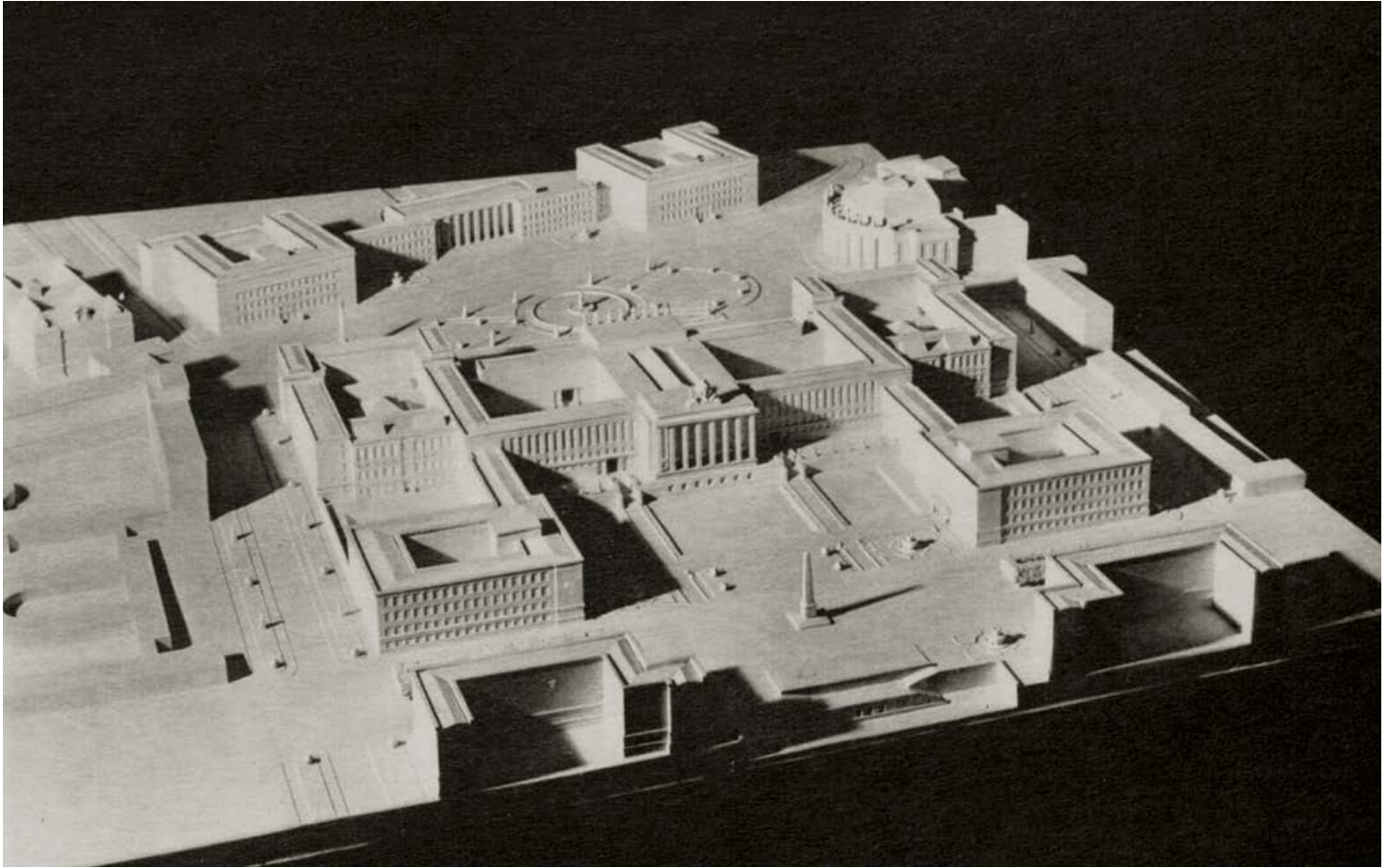

01 | Model Akademického náměstí

i prostory na Kraví hoře). Akademický senát se pak postupu přípravných prací věnoval pravidelně. Zprávy mu podával stavební referent prof. PhDr. Bohumil Kužma.

Nezahálela ani právnická fakulta, na které obdobnou funkci jako prof. Kužma zastával prof. Dobroslav Krejčí. Do návrhu memoranda „ve stavebních záležitostech“ v roce 1923 prosadila pasáž, podle níž „*právnická fakulta neochvějně trvá na tom, aby byla pro ni bezodkladně stavěna nová budova na místě, které v plánu, vyznamenaném první cenou, ve smyslu starších rozvrhů pro ni bylo vyhrazeno, a aby byla co nejrychleji vysvobozena z nedůstojného provisoria, v němž pro ni není nejmenší naděje na nějaké zlepšení; naopak hrozí ustavičně nebezpečí, že bude i z tohoto nouzového útulku vypovědě-*

na.“ Její úsilí nebylo marné, a tak mohl děkan právnické fakulty Josef Vacek ve zprávě za akademický rok 1922/1923 konstatovat, že se podařilo „*položiti základ k uspokojivému vyřešení stavby definitivní fakultní budovy*“. Fakulta totiž už zaslala ministerstvu školství a národní osvěty příslušné návrhy a ministerstvo začalo pracovat na plánech budovy fakulty, jejíž výstavba měla být v duchu citovaného memoranda začátkem budování celého univerzitního komplexu. Ministerstvo bylo do výstavby zainteresováno už v této fázi zejména proto, že zákon č. 87/1920 Sb. z. a n., kterým se povoloval úvěr a zřizoval stavební fond pro stavbu „monumentálních budov“, mezi něž byly výslovně zařazeny i nové budovy vysokých škol, zmocnil vládu, aby rozhodla, které

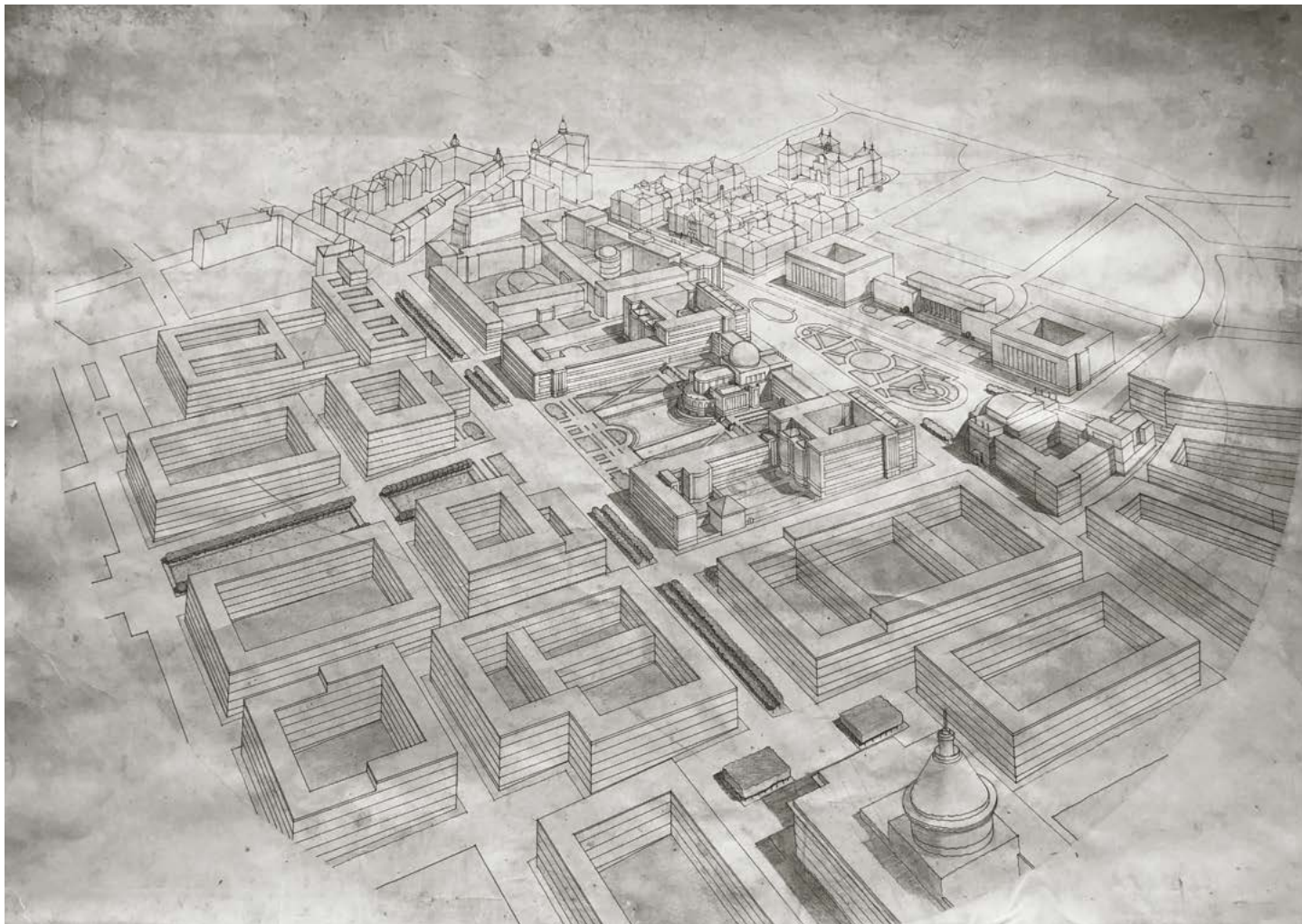
02 | Model Akademického náměstí

z těchto staveb jsou „nutné ve veřejném zájmu“ (§ 1). Profesor D. Krejčí tak mohl nad hrobem zemřelého Edwarda Babáka konstatovat, že za Babákova rektorátu (1924/1925) se pro univerzitu stala stavba budovy právnické fakulty prvořadým úkolem.

Veřejnou soutěž porota uzavřela a vyhodnotila v létě 1925. Pozuzovala devět zaslaných projektů, ale první cenu nakonec neudělila žádnému z nich. Za nejlepší, oceněný druhou cenou ve výši 35 000 Kč, však označila velkorysý projekt podaný pod názvem Kampanus, který také navrhla k realizaci. Po otevření obálek se ukázalo, že jeho autorem je architekt Alois Dryák. Na projektu porota především ocenila, že „náměstí tak zv. Akademické jest správně dimensované, hmoty na jeho stranách jsou dobře vyváženy

a vykazují klidné řešení v pevných čarách“ a uspokojilo ji také situování druhého náměstí při Kounicově třídě. Na budově právnické fakulty vyzvedla, že „vykazuje velmi zdařilé řešení“, ale zároveň autoru vytkla, že její řešení „zdá se býti příliš pompézně navržené vůči ostatním vedlejším objektům“.

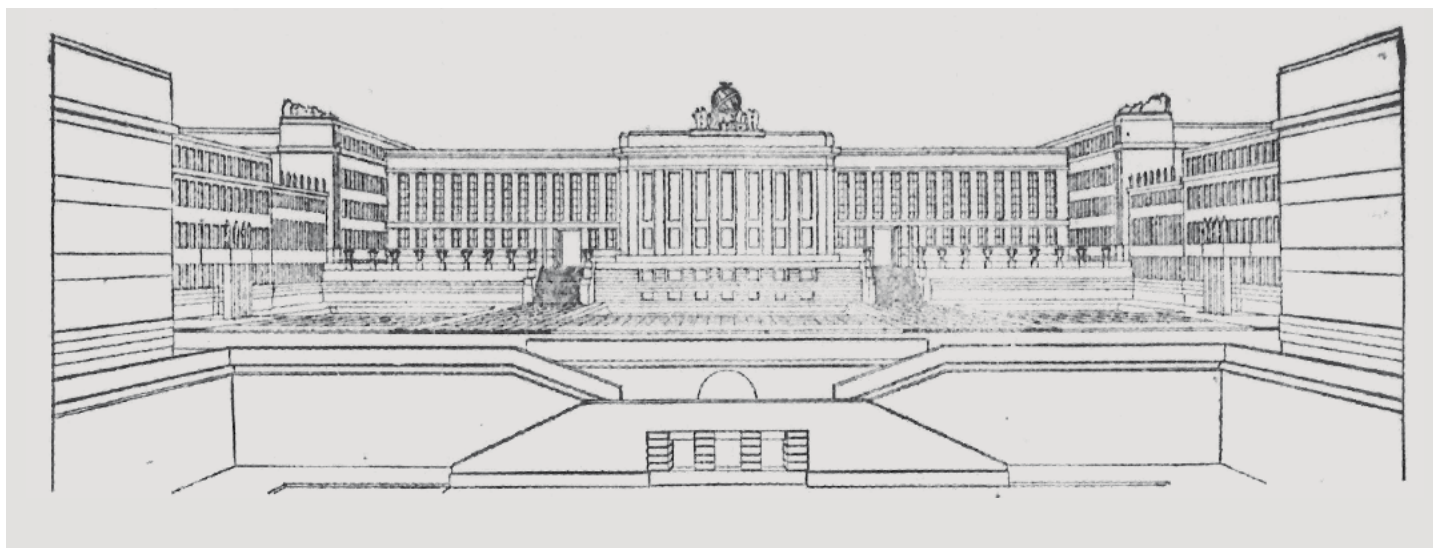
Když byl na základě smlouvy s československým státem stavbou budovy pověřen stavitel Antonín Müller z Brna, zahájení prací už zdánlivě nic nebránilo. Započetí výkopových a stavebních prací však ještě oddálil městský stavební úřad, který navrhl podstatné změny regulační čáry (rozhraní mezi stavbou a nezaštatvenou plochou).

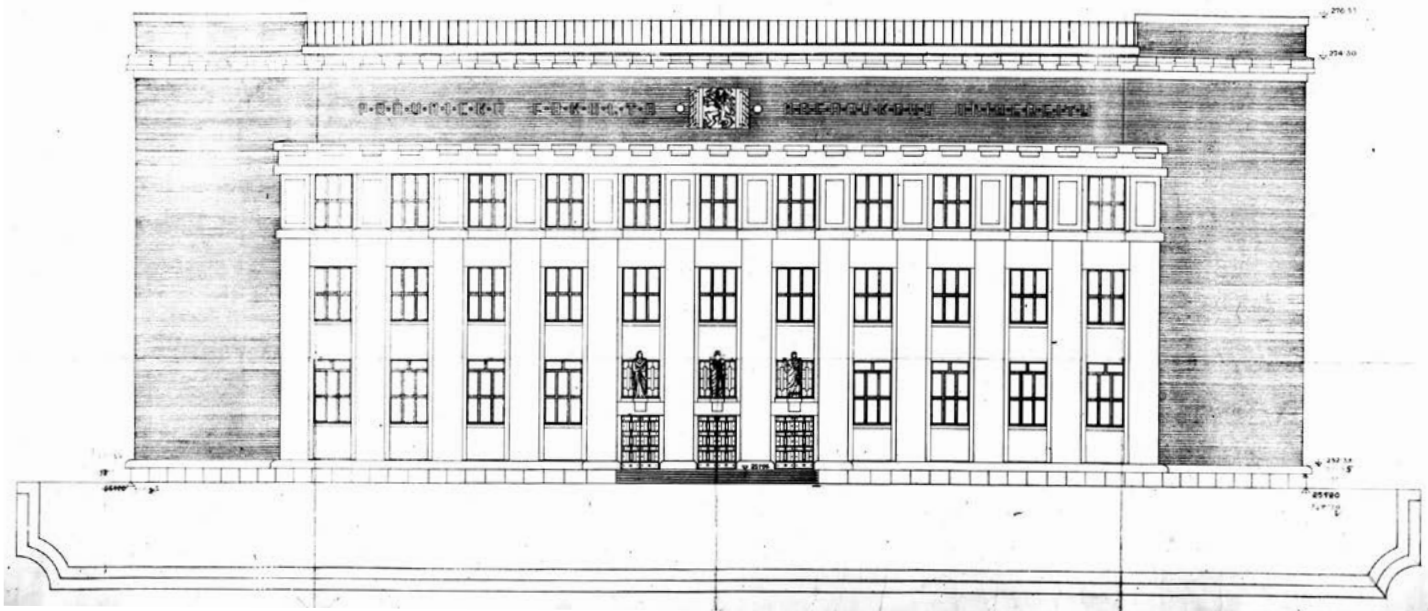
03 | Návrh Akademického náměstí (situační plán)

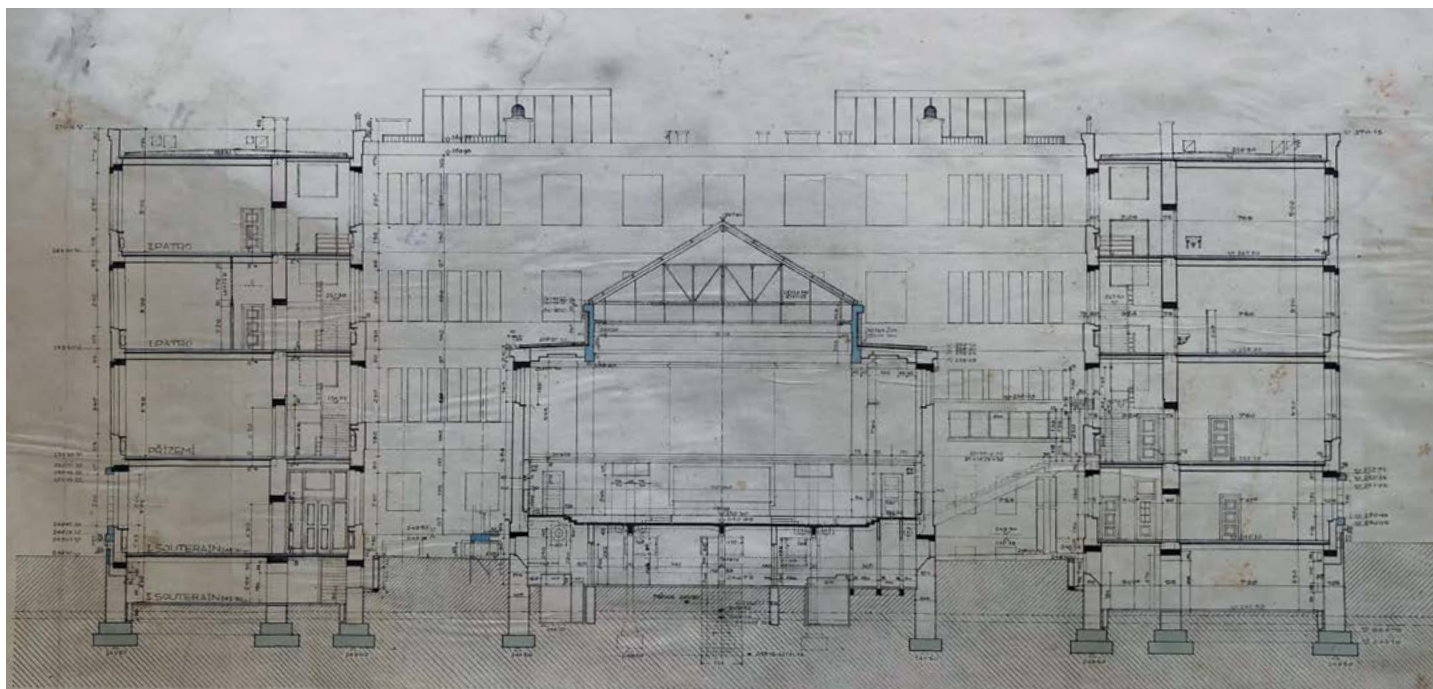
04 | Akademické náměstí s budovou právnické fakulty (vpravo), rektorátu a univerzitní knihovny (uprostřed) a filozofické fakulty (vlevo)

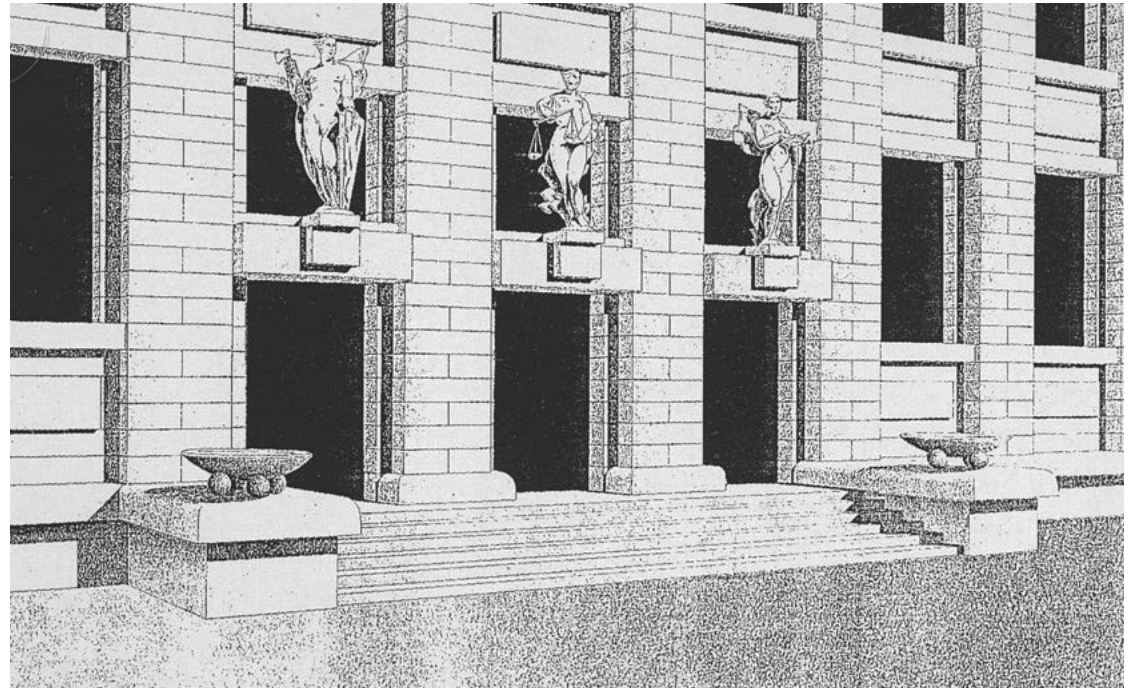
05 | Nákrasy Akademické čtvrti s plánovanými budovami Masarykovy univerzity přinesly ráno v den položení základního kamene budovy právnické fakulty *Lidové noviny*, roč. 36, č. 291, 9. červen 1928, s. 3; pohled z ulice Kounicovy; právnická fakulta vlevo

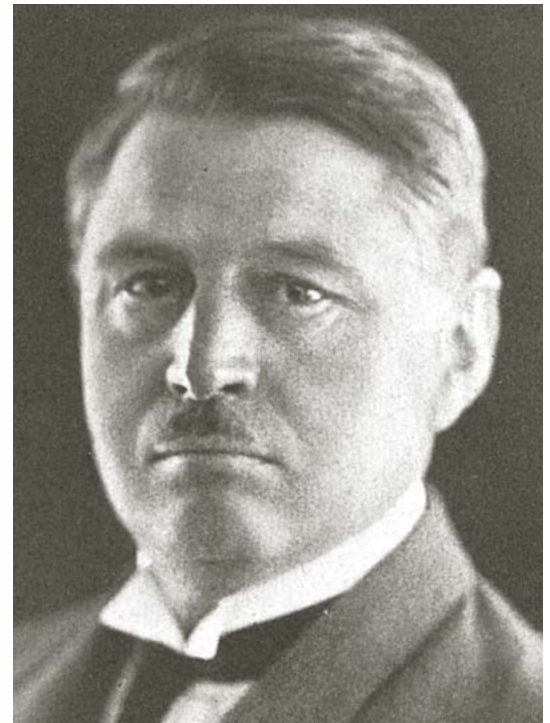
06 | Hlavní průčelí budovy právnické fakulty (návrh)

07 | Příčný řez budovou právnické fakulty

08 |
Návrh vstupního portálu
budovy právnické fakulty

09 |
Architekt Alois Dryák (1872–1932) – autor projektu Akademické čtvrti

1.2 | SLAVNOSTNÍ KLADENÍ ZÁKLADNÍHO KAMENE

Přípravné období završila slavnost kladení základního kamene budovy budoucí právnické fakulty a zároveň celého univerzitního komplexu. Konala se 9. června 1928 a stala se společenskou událostí nejvyšší úrovně, neboť se jí vedle dalších hostů (zejména místopředsedy Poslanecké sněmovny Národního shromáždění Jana Dostálka, místopředsedy Senátu Národního shromáždění Václava Donáta, místopředsedy vlády Jana Šrámka a ministrů Jana Černého a Karla Engliše) zúčastnil i prezident republiky T. G. Masaryk. Jeho přítomnost byla o to významnější, že v roce 1919 mu nemoc zabránila, aby se účastnil zahájení výuky na univerzitě a podepsal zakládací listinu univerzity, která nesla jeho jméno.

O kladení základního kamene důkladným kronikářským stylem referoval ve fakultní Vědecké ročence z roku 1928 profesor František Weyr. Jeho stať je tak svědectvím velmi autentickým. Svou stať opřel o rozsáhlé citace přednesených projevů rektora Jaroslava Kallaba a sebe sama (byl v té době děkanem fakulty), vystoupení náměstka předsedy vlády Jana Šrámka a proslovu prezidenta republiky. Citoval i z dokumentů, které ve speciálním pouzdře vložili do základního kamene, tj. ze slavnostní listiny podepsané prezidentem Masarykem a z prohlášení zástupců měst a míst, z nichž pocházely jednotlivé menší základní kameny. Jak se lze v posledním dokumentu dočíst, do základů budovy právnické fakulty vložili kameny „z Kroměříže, města Milíčova,

z Tovačova, sídla slovatného právníka Ctibora Tovačovského, z Přerova, rodiště vůdce jednoty bratrské, Blahoslava, z Nivnice, města učitele národů, Jana Amosa Komenského, z Ivančic, města Českých bratrů, z Kralic, města pánů ze Žerotína, z Hodslavic, rodiště dějepisce národa, Františka Palackého, z Rusínova, města Sušilova, z Třebíče, rodiště badatele národohospodářského, Albína Bráfa, z Opavy, rodiště barda lidu slezského, Petra Bezruče, z Hodonína, rodiště prvního prezidenta republiky naší, T. G. Masaryka.“ Vedle oficiálních fotografií se dochovala i fotografie shromáždění, kterou z okna techniky pořídil vrchní oficiál Státní technické knihovny Rajmund Krejčířík a univerzitnímu archívu ji postoupil v roce 1949.

S rukama položenýma na základním kameni završil celou slavnost tehdejší rektor J. Kallab patetickým provoláním: „*Jménem Masarykovy univerzity klademe tě do země jako sémě, které, vzejdouc, necht' nese užitek stonásobný pravdě, spravedlnosti a dobru!*“

Slavnost se však neobešla ani bez drobného faux pas. Místopředsedové obou komor parlamentu se po slavnosti cítili poškození na cti, neboť se k nim prý Akademický senát a rektor jako pořadatelé akce nezachovali s náležitým taktem, když jim vyhradili podřadné místo. K „incidentu“, kterým se zabýval i tisk, se 22. června ve svém usnesení vyjádřila předsednictva sněmoven Národního shromáždění a následně stanoviskem přijatým na mimořádném zasedání i Akademický senát MU.

10 | Slavnostní shromáždění u příležitosti položení základního kamene budovy brněnské právnické fakulty (9. červen 1928)

11 | Základní kámen budovy. Na fotografii vpředu zprava: Jaroslav Kallab, Jan Šrámek, Tomáš G. Masaryk

LIDOVÉ NOVINY

ROČ. 36. ČÍS. 291.

V SOBOTU 9. ČERVNA 1928 RÁNO

ZA 80 HALÉŘŮ

Základní kámen Masarykovy university.

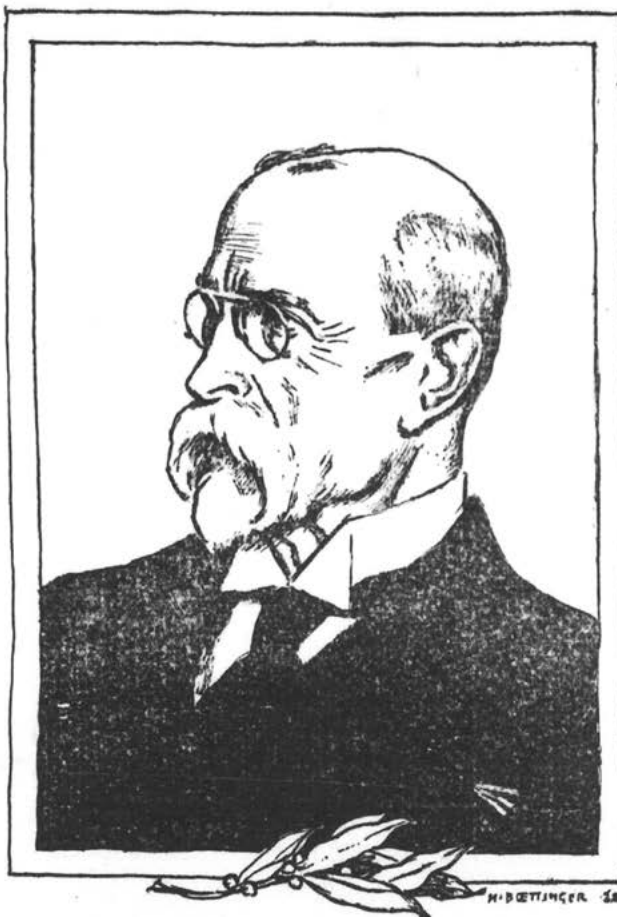
Jaroslav Kalla b.

Shodou šťastných i méně příznivých okolností se stalo, že základní kámen k první definitivní budově Masarykovy university se klade v desátý rok Irvání republiky, v době, kdy v Brně se koná výslava soudobé kultury, a že slavnosti této se zúčastní prezident republiky, jehož jména se universitě dostalo.

Když zákonem z 28. ledna 1919, Sb. č. 50, zřízena byla v Brně »Ceskoslovenská slátní Masarykova universita o čtyřech fakultách«, byla tu naděje, že definitivní ubytování nové vysoké školy nebude vyžadovati mnohem více, než deseti let. Proto slánoil § 3 zákona: »Konečné umístění a výprava nové university, jejich všech úslavů a klinik ve vhodných budovách k účelu tomu vybudovaných, slaní se nejdéle do roku 1930«. Tomuto slibů vyhověno aspoň polud, že v desátý rok Irvání republiky přistupuje vláda k budování první definitivní budovy budoucího universitního města, budovy fakulty právnické, za níž, jak doufáme, bez přerušeni následovali budou slavnby ostatní.

Neočekávaný průlah v počátku slabeb nebyl bez dobrých slránek. Do druhého decenia republiky naše universita nevstupuje jako zhýčkané dítě, nýbrž jako mladý muž, jenž vyrosl v poměrech neiskromněšich, a jenž přes lo ukázal, že vlnitní svou zdalností zaručuje plnění úkolů sobě přikázaných.

S tohoto hlediska vidíme jakýsi symbol v tom, že k definitivnímu umístění moravské university se přistupuje v době, kdy v Brně se koná výslava soudobé kultury. Sebe skvělejší budovy a sebe moderněji vypravené úslavy nečiní ještě učilšle universitou. Universitou podle poslání svého jest leprve lo učilšle, které vyhovuje kulturním potřebám svého prostředí lím, že usměrňuje a vyvrcholuje jeho vědecké snažení. Tak v době, kdy Brno výslavou soudobé kultury souslřduje v sobě kulturní snažení našeho národa, nastala chvíle, kdy slabvou definitivních budov pro moravskou universitu jest vhodné také zevně ukázati, že moravská universita si vydobyla v brněnském prostředí již domovského práva, že

Dvě listiny do základního kamene.

Q. F. F. F. Q. E!

Národ československý si pomatoval dobře, že nejdůležitější zbraní v dobách jeho útisku byla vzdělanost, která vedla český lid k snaživé práci myšlenkové a tím i k hospodářskému blahobytu, a proto ustaloval více než po půl století, aby byla na Moravě zřízena druhá česká universita. Tento úkol převezl a vyplnil teprve obnověný stát československý. Již v prvních dnech po našem osvobození podali dne 15. listopadu roku 1918 poslanci Národního shromáždění československého Alois Jiránek, dr. Karel Engliš a jiní návrh na zřízení university s českou řečí vyučovací v Brně. Po projednání zákonné osnovy, a níž zpravodajem byl dr. Jaroslav Budinský, byl jednomyslně přijat dne 28. ledna roku 1919 zákon, kterým byla zřízena druhá česká universita, oslabena jménem prvního presidenta Tomáše Garrigue Masaryka. Timto čestným označením oceněna byla jeho vědecká a vychovatelská práce, uznány byly jeho zásluhy, které si jako vysokoskolský učitel a politik získal v boji o druhou českou universitu, a učena byla jeho světlá, velká osobnost, připomínající československému národu na věčné časy jeho dílo osvoboditelské. Posvěcena mnoholetým úsilím o své zrození, Masarykova universita soustředí udechtile na poli kulturním a roste v dílech svých učitelů i svých žáků hned od zahájení své činnosti na podzim roku 1919. Přípravné práce k jejímu konečnému umístění vrcholí dnešního dne položením základního kamene ke stavbě první budovy university, budovy fakulty právnické. — V první naději, že Masarykova universita ve vlastním sídle bude ještě zdárněji pokračovati v usilovném snažení nejen o svůj další rozvoj a rozmach vědecký a kulturní, nýbrž i o prospěch všeho národa a republiky československé, přivříváme k této listině, již vkládáme do základního kamene stavby právnické fakulty, pečet universitní i podepisujeme na svědectví toho všeho. — Dáno v hlavním zemském městě Brně v sobotu dne devátého měsíce června roku tisícého devítistého dvacátého osmého, jubilejní desátý rok po obnovení státu našeho a v rok devátý od zřízení Masarykovy university.

12 | O položení základního kamene budovy právnické fakulty rozsáhle referovalo sobotní ranní vydání Lidových novin, roč. 36, č. 291, 9. červen 1928, s. 1

13 | Dnešní umístění základního kamene v prostorách ústřední knihovny

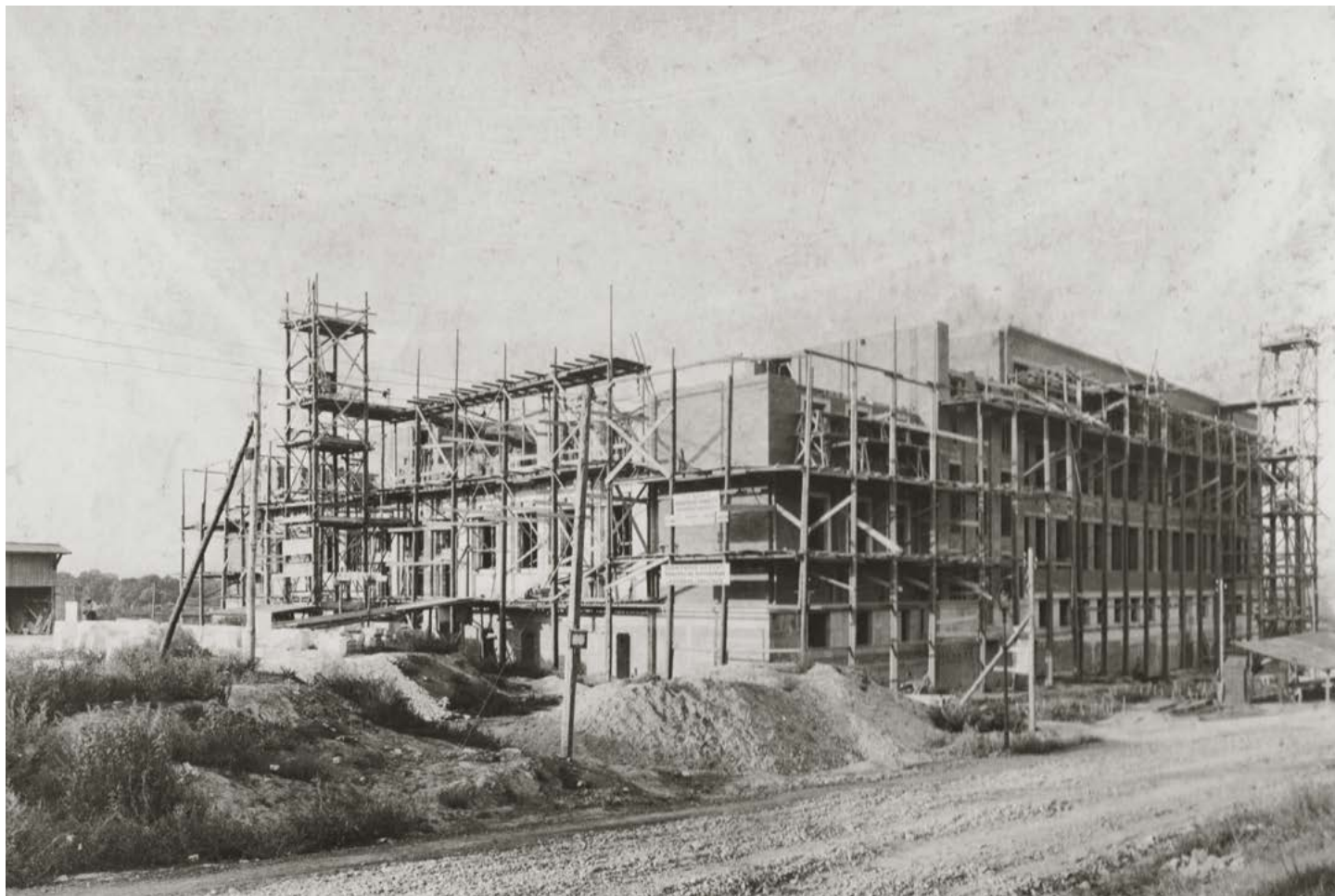
1.3 | VÝSTAVBA BUDOVY

Zákonem daný termín pro výstavbu univerzitních budov (1930) se nepodařilo dodržet ani u první a nakonec i jediné budovy univerzitního komplexu – právnické fakulty. Její dokončení oddalovaly finanční problémy, takže například v roce 1929 se stavební práce po zimě obnovily až koncem června. Realizoval je zmíněný stavitel Antonín Müller z Brna. Zpoždování prací nakonec vedlo k tomu, že se na jaře 1930 jeho firma spojila s firmami Vladimír Doupovec, stavitel ve Žďánicích, a Valentin Posolda, stavitel v Brně, a všichni tři vytvořili pro provedení hlavních stavebních prací podnikatelské sdružení. O vzniku sdružení, které v květnu 1930 schválilo ministerstvo veřejných prací, byl 16. dubna pořízen „*Zápis svědků na podporu paměti*“. Podle jeho prvního článku oba stavitelé A. Müllerovi poněkud „*kostrbatě*“ potvrzovali, že přebírají „*počínajíc dnem 22. dubna 1930 závazky a práva z uvedené stavební smlouvy s Vámi rukou společnou a nerozdílnou oproti čsl. státu*“.

V závěru roku 1931 předala stavební správa fakultě první část budovy. Jednalo se jen o její severní křídlo s jednatřiceti místnostmi, z nichž byly čtyři menší posluchárny. Přesto se fakulta musela už o Vánocích do nové budovy přestěhovat. Tlačila na ni totiž správa biskupského alumnátu, která se svou budovou již měla jiné plány. Takže v lednu 1932 se v nové, ale ještě nehotové budově, kde stále probíhaly stavební práce, začalo přednášet. Podle zprávy děkana z července 1932 měla fakulta k dispozici čtyři menší přednáškové místnosti, které vyhovovaly jen pro paralelní nebo speciální přednášky (dobově „*čtení*“), čtyři místnosti seminární knihovny, zároveň sloužící jako pracovny asistentů, místnosti určené „*k účelům správním a dozorčím*“ (místnost děkana, kancelář děkanství, podatelna a sborovna), ovšem prozatímně umístěné v budoucích zkušebních místnostech, deset profesorských kabinetů

a další vedlejší místnosti pro Československý akademický spolek „Právník“ a obslužný personál. Fakultě citelně chyběly především velké posluchárny, situované do východního křídla budovy. Tyto čtyři „*amfiteatrální*“ posluchárny a zbytek východního křídla ovšem stavební správa neodevzdala – z finančních důvodů, jak jinak – ani v nově stanoveném termínu, takže se předávaly až v průběhu zimního semestru akademického roku 1932/1933.

Dokončovací práce trvaly až do roku 1934. Po předání celé budovy sloužilo výuce devět přednáškových místností včetně Auditoria maxima (auly), které spolu se šatnami ve vstupní hale stavbaři dokončili jako poslední a které pro své potřeby užíval i rektorát. Prvním rektorem Masarykovy univerzity, který v něm byl slavnostně uveden do funkce, byl v listopadu 1934 profesor německé řeči a literatury PhDr. Jan Krejčí z filozofické fakulty. Fakulta mohla využívat též tři seminární místnosti, dvanáct místností pro seminární knihovny, z nichž tři byly zároveň kabinety asistentů, dvě místnosti pro kriminologický ústav a dvanáct profesorských kabinetů. Dále byla k dispozici místnost děkana, kancelář děkanátu, sborovna, podatelna a místnost pro zápis. Vedle dalších místností potřebných pro zajištění chodu budovy se v jejím suterénu nacházelo i sedm bytů, z nichž jeden byl dokonce třípokojevý. Vesměs v nich bydleli správní zaměstnanci fakulty, ale například i profesor mezinárodního práva Michail A. Zimmermann nebo profesor české techniky Adolf Liebscher. Hospodářská správa provozu vysokých škol v Brně si za palivo, proud, plyn a vodu, spotřebované v budově v roce 1934, účtovala 152 323 Kč (pro srovnání: podle průměrných mezd a platů z I. ČSR dělníci tehdy měsíčně vydělávali necelých 600 Kč a úředníci 1360 a v tramvaji zaplatili 1,8 Kč, za litr mléka necelé 2 Kč, za boty 100 Kč a za košili 300 Kč).

14 | Fotografie rozestavěné budovy právnické fakulty (přelom dvacátých a třicátých let)

K dílčí redislukaci došlo po vyhlášení mobilizace v roce 1938, při níž se museli přestěhovat i někteří profesori a přenášením knih utrpěla zejména historickoprávní knihovna (I. oddělení knihovny), kterou bylo třeba znovu uspořádat.

V budově na Veveří našla nové sídlo nejen právnická fakulta, ale též rektorát univerzity s kvesturou, který se do ní nastěhoval v roce 1935, „stolice“ (katedry) architektury České vysoké školy technické, zkušební komise pro učitelství na středních školách, lektorát tělesné výchovy a Vysokoškolský sport v Brně, disponující tělocvičnou v suterénu.

Důsledky hospodářské krize neminuly ani univerzitu a ještě prohloubily trvalý nedostatek finančních prostředků ve vysokém školství. Po dokončení stavebních prací a odevzdání budovy fakultě proto ještě dlouho chybělo potřebné vybavení, o jehož pořízení rozhodovalo v době hospodářské krize „šetřící“ ministerstvo školství a národní osvěty (MŠANO). Tristní situaci musel připomenout rektor Jan Zavřel i při tak slavnostní příležitosti, jakou bylo patnácté výročí vzniku Masarykovy univerzity. Do nejbližší budoucnosti hleděl s obavami a před širokou veřejností

si stýskal, že hrozí „zrušení případně přenesení dvou našich fakult (přírodovědecké a filosofické – vložili autoři), *nemírné a neúměrné snížení dotací na vyučovací a vědecké potřeby a především na publikační činnost, zastavení jmenování profesorů i na volná systematizovaná místa.*“

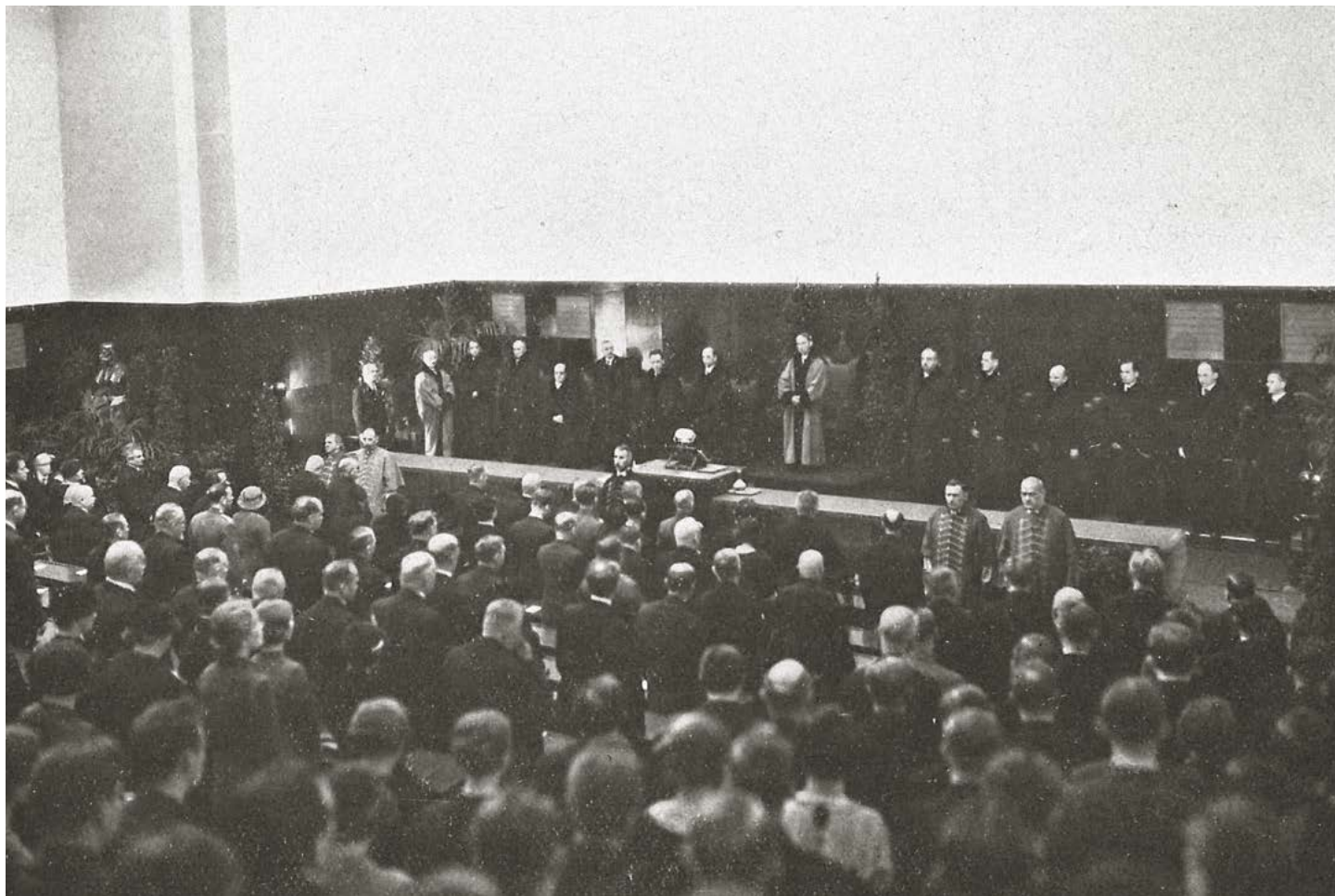
Přes všechny obtíže provázející stavbu fakultní budovy otevřelo přestěhování fakulty do nové budovy před profesorským sborem a studenty nové možnosti a nesporně přispělo ke zkvalitnění výuky. Fakultní ústavy se již nemusely tísnit v pracovnách svých ředitelů a mohly poskytnout i potřebné zázemí posluchačům. Velké posluchárny, další učebny a pracovny poskytovaly dostatečný komfort pro výuku i vědeckou práci, i když byly vybaveny neúplným, často z alumnátu dovezeným vybavením. Původní záměr, že v budově bude instalováno nové jednotné zařízení, totiž rychle ztroskotal – jako jiné plány z třicátých let – na nedostatku peněz. Fakulta přesto pomalu začínala žít normálním životem. Limitovalo ji však nejen neúplné vybavení budovy, ale i – ve svých důsledcích vážnější – nedostatek učitelských sil.

15 | Stavitelé budovy právnické fakulty Vladimír Doupovec a Valentin Posolda

16 | Budova fakulty bezprostředně po jejím dokončení v první polovině třicátých let

17 | Slavnostní inaugurace rektora univerzity (Jan Krejčí z filozofické fakulty), poprvé v Auditoriu maximu právnické fakulty – ještě bez busty T. G. Masaryka v čele a obrazu „Prométhea“ (22. listopad 1934)

Snobismus, který stojí 15 milionů.

Kultura nejposlednější v rozpočtu. -- Ale když už kultura, tedy pro snoby a hodně drahá.

Moravský regionalistický list »Index«, redigovaný Jiřím Mahenem a Bedřichem Václavkem, přináší přímo senační doklad toho, jakým způsobem jsou vyhazovány peníze, které jsou vyťahovány z kapes poplatníků. Jde tu jen o jednu stránku státního »hospodářství«, o tu, která je charakterizována snobskou touhou po »monumentalitě«, nehledící ovšem na nějaký ten milion, ale — nehledící ani dost málo ani na kvalitu, již zřejmě nedovede rozeznat. »Index« píše pod skromným titulem

»Radíme státu, jak ušetřit v Brně 15 milionů«:

V Brně v Akademické čtvrti se počíná stavět první etapa právnické fakulty Masarykovy university podle návrhu pražského architekta Dryáka. Brno tu má zase jednou být »obohaceno« budovou známého pražského pseudomonumentálního stylu, jejíž nákladnost (má státi 25 milionů Kč) není naprosto úměrná kvalitě této stavby, jak ji schválény Dryákův návrh proponuje. Upozorňujeme proto co nejdůrazněji na nemožnost té budovy a nebezpečí, jež z ní plyne i pro budování ostatních částí Akademické čtvrti.

K posouzení celého projektu nejlépe poslouží čísla: Právnická fakulta má podle posledního tiskem vydaného výkazu 1046 posluchačů a 13 profesorů s 3 docenty. Budova má rozměry 63×80 m. Zastavěná plocha v přízemí je velká 4340 čtv. m, plocha chodeb, vestibulů a schodišť 1450 čtv. m, t. j. plných 33% zastavěné plochy. Užitková plocha přízemí (2 posluchárny, collegium maximum, registratury, rezervní učebny, speciálky a paralely) má 1770 čtv. m, t. j. pouze 42% zastavěné plochy. V I. patře jsou 2 posluchárny, zkušebny, zasedací místnosti a 12 kabinetů. Ve II. patře 6 apartementů pro profesory, 3 místnosti pro sbírky, 2 pro zřizence, ve III. patře 3 apartementy pro profesory.

Každé profesorské apartement má předsiň 8 čtv. m, místnost pro asistenta 23 čtv. m, pracovnu 68 čtv. m, čítárnu 68 čtv. m, knihovnu 70 čtv. m, celkem 240 čtv. m o výšce 4,5 m (télcovična ve sklepě této budovy je pouze 4 m vysoká). (Na jeden byt pro celou rodinu podle zákona o stavebním ruchu smí připadnouti pouze 80 čtv. m.)

Pro 13 profesorů, 3 docenty, 6 asistentů a 2 zřizence, kteří normálně budou používatí vrchní patra, slouží 826 čtv. m chodeb a schodů (na 1 hlavu 60 čtv. m!) a 14 záchodů. Zastavěná patra profesorů mají 3400 čtv. m. Obestavěný prostor 177.000 kub. m po 250 Kč stojí celkem 4.250.000 Kč, při na jednoho profesora připadá celkem náklad 710 tisíc Kč.

Moderním pojetím stavebního programu, užitím

nových stavebních materiálů a opuštěním snahy o neúčelnou reprezentativní monumentalitu (obkládání fasád mramorem a pod.) dalo by se podle výsledku jiných moderních staveb

ušetřit plných 15 mil. Kč,

čili obnos, jímž by se — vedle krásné budovy právnické fakulty — daly postavit ještě 2 Osvětové domy v Brně nebo kolonie 300 rodinných domků po 50.000 Kč.

JESTĚ 15 MILIONŮ, JEŽ BY BYLO LZE UŠETŘITI. Nár. Osvožení ze dne 7. V. píše: »V poslední době byly podnikány v tisku útoky proti stavebnímu právníku Masarykovy university v Brně, při čemž se zejména vytýkalo, že stavební náklad je příliš velký a tudíž neodpovídající účelnosti podniku. Tak se dovidáme, podařilo se na příslušných místech snížit rozpočet stavby o 3 miliony Kč, aniž to bude na úkor monumentalnosti a účelnosti budovy.« — Kvitujeme s povděkem tento částečný úspěch zásluhou Indexu. Což, pak teprve, kdyby se na to šlo z gruntu! — Zatím nám však p. arch. Dryák odpověděl v Nár. listech tvrzením, že na stavbu právnické fakulty postačí 18 mil. Kč. Zapomněl ovšem podotknouti, počítal-li do této cílky vnitřní zařízení, které jsme my v našem obnosu započítali. Nejednalo se nám však ani tak o zjištění stavebního nákladu jako jsme spíše chtěli poukázat na nemožný princip stavby, jež odporuje všem novým zásadám stavebnickým. Podiváte-li se dnes na staveništi, máte dojem, že jde o stavbu alespoň údolní pětihady. Několikmetrové zdi z dusaneho betonu, do kterého dávají velké kameny — jako bychom neznali ještě železobeton! Na tyto kyklopské základy vztáčí chlemlé zdi 1—2 m silné, takže lze takovou stavbu nazvat hrobem na cihly. Nedávno jsme měli v Brně příležitost viděti bouratí dům na náměstí. Lidé se zastavovali s údivem nad nemožným systémem stavby, ale dnes po 100 letech tímtež způsobem se staví monumentální budova právnické fakulty! Je nám lhostejno, projektuje-li stavbu Petr nebo Pavel — nám jde o to, aby byla projektována dobře — a o právnické fakultě tvrdíme, že je projektována špatně. B. V.

P. architekt Dryák nám vedle toho zaslal po užívěrci dopis, který v ničem nevyvrátil námitky, proti stavebnímu programu, způsobu stavby a vlastnímu půdorysnému řešení novostavby právnické fakulty nám vznesené, proč ho nemůžeme uveřejnit. Věcné námitky uveřejníme a věcně na ně odpovíme. Red.

Brněnská právnická fakulta na obecním pozemku

jr - Brno 19. ledna

Právnická fakulta Masarykovy university přisídila konečně do nové vlastní budovy proti české vysoké škole technické, která je první definitivní budovou této vysoké školy. Tím se ovšem fakulta nezbavila ještě provisorii, v nichž pracovala od svého založení. Pro fakultu bylo zatím dokončeno jen jedno křídlo budovy, neboť druhé křídlo není ještě hotovo a jeho vnitřní zařizování potrvá při vleklém úředním tempu ještě několik měsíců. Při vnitřním zařizování se musila fakulta spokojit zatím se starým inventářem. To lze omluvit nynížsi tísni a snahou po šetrnosti, horší však je, že fakultě se v nové budově odpráží různé naléhavé věci, jako na příklad v ý t a h. Také příchod k fakultě je jen zatímní, protože dosud není rozhodnuto, jak budovu vypadat komunikace v budoucí Akademické čtvrti. Nad všecky tyto a jiné podobné nedostatky vyniká však skutečnost v těchto dnech znovu úředně zjištěná, že nová budova právnické fakulty asi třetinu zastavěné plochy stojí na pozemku, který nenáleží státu, nýbrž dosud městu Brnu. Státní stavební správa, která stavbu fakulty prováděla, byla už před zahájením stavby upozorněna, že je třeba zjednat v této věci pořádek, neboť není možné, aby stát určoval katastrální hranici bez ohledu na novou regulaci. Při dalších jednáních o pozemkových věcech mezi státní správou a obcí byla vše vždy znovu připomenuto, ale státní stavební správa upozornění nebdala a prostě staveb. Dnes stojí na obecním pozemku celé jižní křídlo právnické fakulty směrem k Brau. Lze si domyslet, jaké by z toho mohly vzniknout právní důsledky, i když na takové řešení se ovšem vůbec nepomýšlí. Tento případ však ukazuje názorně, že státní stavební správa nevěnovala přípravě zastavěné Akademické čtvrti dosti pozornosti, což na konse vedlo k známým zásadním sporům o budoucnosti celé této čtvrti.

18 | Problémy s výstavbou budovy právnické fakulty a vynaložené náklady rezonovaly i v soudobém tisku:

- Kritický článek publikovaný v novinách *Dělnická rovnost: deník Komunistické strany Československa*, roč. 1, č. 86, 17. duben 1929, s. 4
- Index. Leták kulturní informace*, roč. 1, č. 6, 1929, s. 4
- Lidové noviny*, roč. 40, č. 33, 19. leden 1932, s. 1

1.4 | BUDOVA V RUKOU GESTAPA

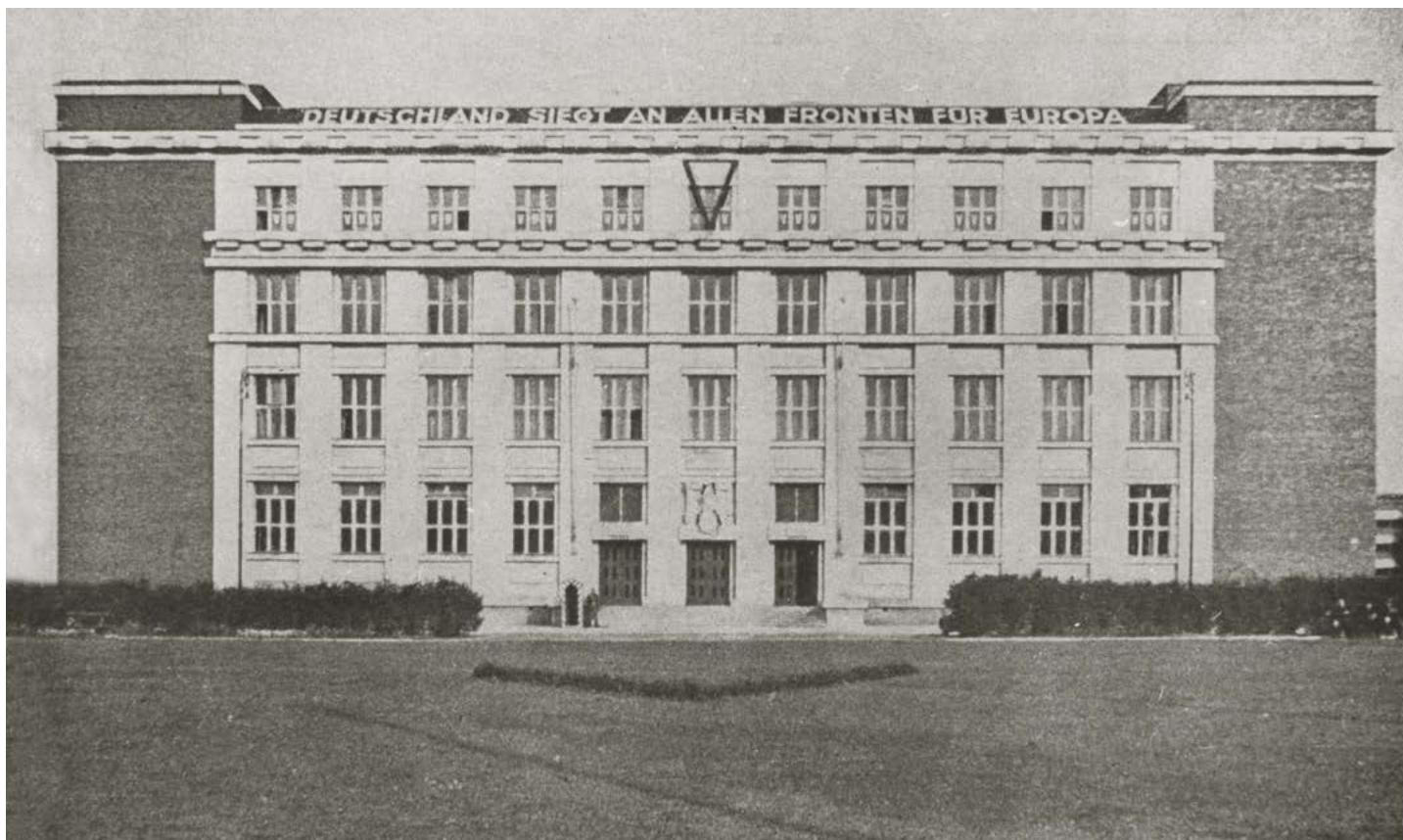
Po okupaci osudy budovy ovlivňovala zejména německá tajná státní policie (gestapo), i když zpočátku jen nepřímou. Původně si pro své brněnské sídlo totiž vyhlédla tzv. (starý) Zemský dům č. I., kde sídlil zemský úřad, a požadovala jeho urychlené uvolnění. Ten musel hledat provizorní náhradní prostory a v září roku 1939 si nárokoval „na dobu asi 4 měsíců“ umístění svých úřadoven na fakultě. Předpokládalo se, že fakulta uvolní poměrně velkou část místností, což se dotýkalo například zkušebních místností, historickoprávní knihovny, čítárny akademického spolku Právník, rýsovy techniky nebo dalších místností užívaných Vysokou školou technickou.

Bezprostředně po 17. listopadu 1939, kdy nacisté zavřeli české vysoké školy, byl na právnickou fakultu ustanoven jako komisař profesor Worlitschek z brněnské německé techniky a po něm pak docent německé techniky F. Schindler. O budovu fakulty – s novou adresou Eichhorner Strasse 70 – nejdříve projevila prostřednictvím policejního inspektora Pospischilla zájem německá kriminální policie (KRIPO). Brzy si ji však z rozhodnutí šéfa řídicí úřadovny gestapa vládního rady SS sturmbannführera Günthera Hermanna, absolventa právnické fakulty na univerzitě v Göttingenu, přivlastnilo gestapo, když už po Vánocích 1939 převzalo budovu a klíče k ní. Volný přístup do budovy neměl ani určený komisař.

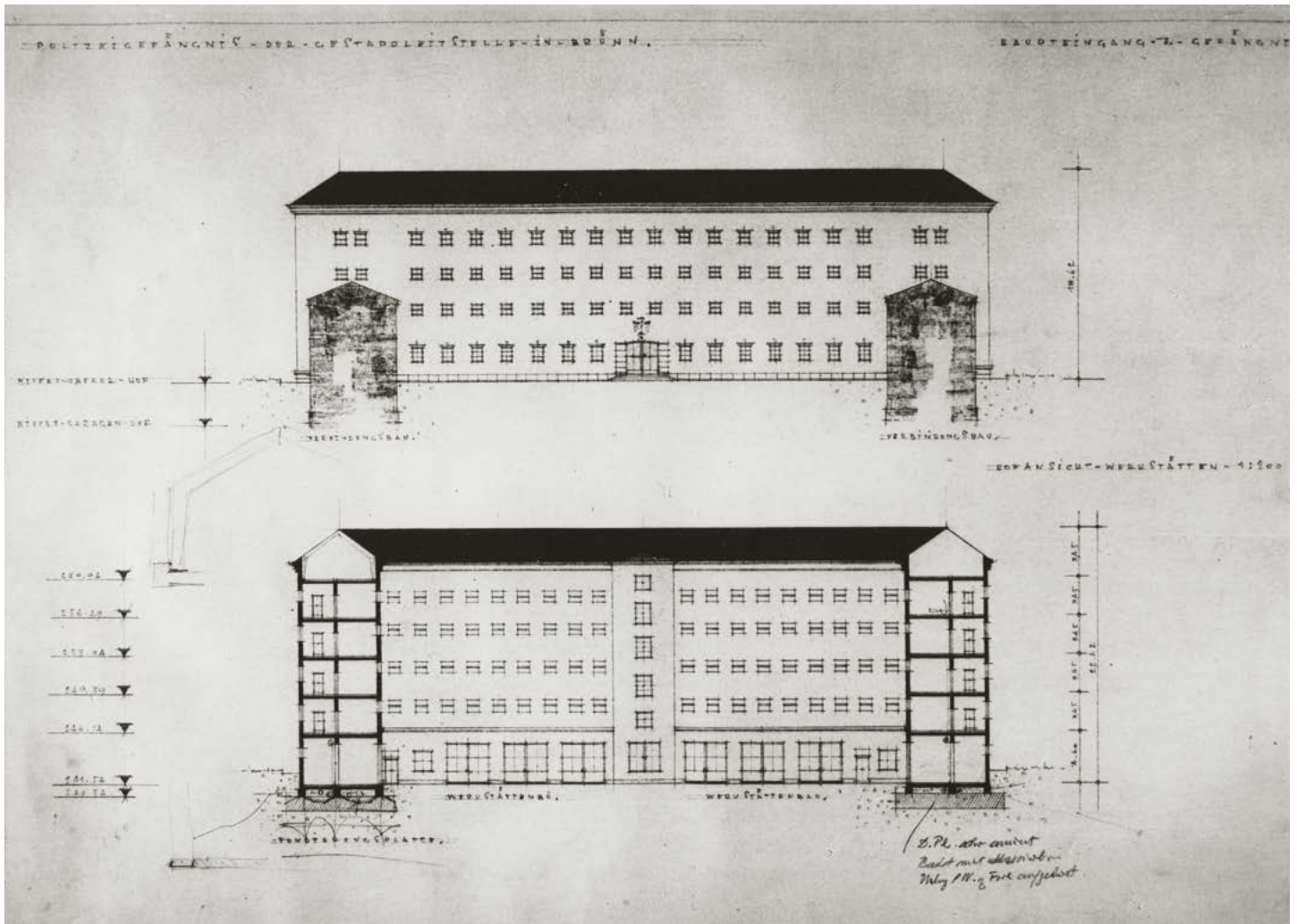
Když byli učitelé brněnské právnické fakulty vyzváni, aby si 13. prosince 1939 odnesli osobní věci, podařilo se jim zachránit insignie a zlatou zakladatelskou medaili T. G. Masaryka. Vzácné artefakty přečkaly válku díky spolupráci s bankovními úředníky v sejfech č. 322 a 323 trezoru Zemské banky. V univerzitním trezoru tak zůstala jen pouzdra od nich a razidla medailí, která s výjimkou jediného objevili studenti po válce pohozená za fakultou. Obětavost a odvaha českých lidí zabránila zničení velké

ho Procházkova obrazu i vitráží z Auditoria maxima. Dva vězni, zatčený český vězeňský dozorce a student, zase zachránili velký Masarykův portrét. Prezidentovu bustu z auly však nacisté zničili. Podle svědectví dcery stavitele V. Doupovce Milušky Kuchyňkové její otec odmítl odstranit z průčelí budovy výsostné znaky Československé republiky s odůvodněním, že nemá dostatek zaměstnanců, načež mu nacisté – se stejným zdůvodněním – odebrali koncesi. V gestapácké skartovačce, instalované v suterénu fakulty, bohužel skončila většina prvorepublikových univerzitních i fakultních archiválií a kartoték vědeckých ústavů.

Gestapo nechalo budovu právnické fakulty zrekonstruovat, aby ji přizpůsobilo svým „specifickým“ potřebám. Rekonstrukční práce prováděla s nucenou výpomocí vězňů firma Schurius, jejímiž zaměstnanci byli i zachránci Procházkova obrazu bratři Sedláčkové, a řídili je policejní inspektor SS obersturmführer Paul Fahnenstich a brněnský nacist Othmar Beranek, po jistou dobu působící jako správce budovy. Jak je zřejmé z porovnání starších a novějších fotografií průčelí fakultní budovy, gestapo nechalo upravit hlavní vchod a stávající prostory rozšířit přístavbou místností ve čtvrtém nadzemním podlaží. Nad vchod instalovali velkou říšskou orlici s hákovým křížem v drápech. Prostřední okno v řadě nových oken třetího poschodí překrývalo velké „V“ (Victoria), kterým okupanti zdobili veřejné budovy. Na střeše pak téměř po celé délce průčelí umístili nápis „Deutschland siegt an allen Fronten für Europa“ („Německo vítězí na všech frontách pro Evropu“). Několikrát také přemísťovali knihovní fond, přičemž se ztratily některé knihy a poškodily skříně k jejich uskladnění. Dvě velké posluchárny přepažili poschodím a zřídili v nich dílny, v nichž pracovali vězni. Seminární místnosti přepažili a vytvořili z nich menší kanceláře. Zejména však po úpravě začali jednu z menších poslucháren využívat jako sídlo

19 | Budova v období druhé světové války s nápisem: „Německo vítězí na všech frontách pro Evropu“

- 20 | Plány věznice, která měla vzniknout v bezprostřední blízkosti budovy gestapa a která s ní měla být přímo spojena dvěma křídly, aby bylo možné převádět vězně přímo na výslechy

stanného soudu. Profesor F. Čáda charakterizoval soudní síň následovně: „Zařízení soudu bylo prosté. Na podiu dlouhý stůl se třemi křesly, na nichž kdysi sedávali kandidáti právnických zkoušek. Tam nyní usedal stanný tribunál. Přes tabuli černá látka se dvěma blesky SS a před podiem dlouhý koberec, na kterém stáli v pozoru ubozí odsouzení. Na výslechy se zprvu čekávalo v přilehlé šatně v přízemí. Protože se tu však vězňové mohli přece jen mezi sebou domluvit, byla po roce 1942 místo šatny vestavěna řada vězeňských kobek.“ Na vězeňské kobky, z nichž poslední vězně odvezli 21. dubna 1945, však nacisté přeměnili zejména část suterénu. V budově také zřídili telefonní a telegrafní centrálu s dálnopisem a vysílačkou a místo čtyř původních bytů kantýnu, zásobovanou z prasečích chlívků, králíkární a drůbežárny hned za fakultou v místech, kde měla v budoucnu vyrůst věznice. Asistent významného architekta profesora německé techniky Emila Lea a zároveň příslušník gestapa dr. Reidel, který přikázal sejmut Procházkův obraz, totiž už v roce 1941 vypracoval plány na výstavbu velké věznice,

dvěma křídly spojené přímo s fakultou. K realizaci jeho plánu však (už) nedošlo.

Provoz v adaptované budově byl oficiálně zahájen 17. prosince 1940. Umístěny v ní byly všechny řídicí referáty brněnského gestapa a včetně zaměstnanců a dozorců ve věznici v ní byly zaměstnány více než tři stovky osob. Součástí nově vybudované kantýny byl i bar, který gestapu sochou, reliéfy a karikaturami samotných příslušníků brněnského gestapa museli „vyzdobit“ čeští umělci, věznění v Brně nebo přivezení z internačního tábora ve Svatobořicích. Nápad na výzdobu baru se zrodil v hlavě zmíněného P. Fahnensticha.

Gestapo opustilo budovu těsně před příchodem Rudé armády do Brna v dubnu 1945. Jeden z odcházejících napsal na stěnu jedné z místností vzkaz v němčině: „Gruss an die NKWD! Wir kommen wieder – aber dann!“ („Pozdravujte NKVD! My se vrátíme – ale pak!“).

1.5 | BUDOVA PO OSVOBOZENÍ A NÁSLEDNÉM ZRUŠENÍ FAKULTY

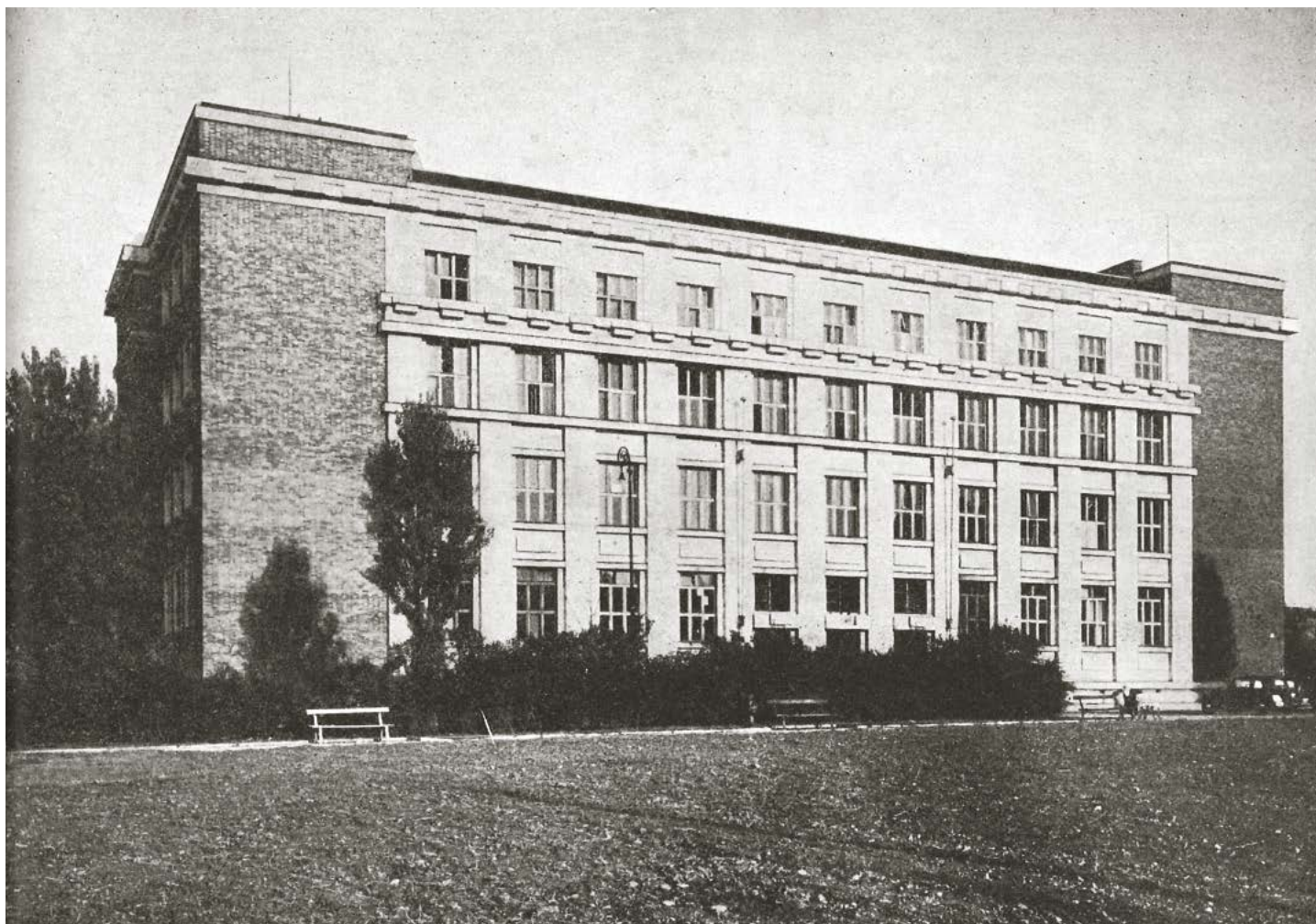
Po osvobození v roce 1945 se budova právnické fakulty opět stala sídlem právnické fakulty i dalších institucí, které ji užívaly před válkou. Zpočátku panovaly důvodné obavy, že by gestapáci mohli budovu podminovat. Po prohlídce budovy sovětskými ženístami, kterou připomíná nápis vedle bočního vchodu, se ukázalo, že naštěstí byly liché. Převzetím budovy od členů Národní stráže a zajištěním majetku Národní výbor pro Velké Brno už 4. května pověřil prof. Zdeňka Neubauera, který při tomto významném aktu zastoupil nepřítomného děkana fakulty prof. F. Čádu.

Budovu upravenou pro potřeby gestapa bylo třeba opět přizpůsobit náplni činnosti staronových uživatelů. Stopy na ní navíc nezanechalo jen působení gestapa, ale též výbuch muničního skladu v blízkém táboře Pod kaštany (dříve sloužil jako vozatajská kasárna československé armády), který vybil téměř všechna okna, takže „*jen díky pěknému počasí bylo možno pracovat*“. Bez následků nezůstalo ani rabování v prvních chvílích po osvobození. Největší zásahy a škody se podařilo odstranit, ale ještě v roce 1969 hledal tehdejší uživatel budovy – Vojenská akademie Antonína Zápotockého – firmu, která by opravila zdivo, jež „*je na několika místech poškozeno od dělostřeleckých zásahů ještě z doby osvobozovacích bojů*“.

Svému původnímu určení se budova přizpůsobovala jen pomalu. Pod dohledem pověřeného a pak i zvoleného děkana prof. F. Čády se na této adaptaci podíleli též posluchači, vojáci z útvaru, který po osvobození sídlil na fakultě, ale zpočátku též německé pracovní síly z internačního tábora v Brně Maloměřicích. Podle děkanovy zprávy, sumarizující první rok obnovy fakulty, byla její rekonstrukce svěřena zvláštní kanceláři Zemského národního výboru a organizoval ji ing. Obrtel, který vedl už stavbu fakultní budovy. Řemeslníci nejdříve opravou střechy zajistili budovu proti dešti, provizorně uzavřeli okna, na jejichž

zasklení pak spotřebovali cca 2000 m² skla, opravili poškozené ústřední topení, vybourali vestavby a různé příčky a se souhlasem ministerstva školství a osvěty uzpůsobili kantýnu – bez gestapáckého baru – pro potřeby studentské menzy. Jak náročný a dlouhodobý úkol poválečná rekonstrukce fakulty představovala, dokládá fakt, že obě velké amfiteatrální posluchárny, v nichž bylo zejména třeba zbourat stropy, které je přepažovaly, byly otevřeny až v létě 1947, a to v nich ještě bylo třeba dokončit plné osvětlení, tabule a katedry. Původní tristní stav budovy dokládá i protokol o převzetí místností velitelstvím V. armádního sboru začátkem června 1945: „*U všech dveří, oken i stěn vytlučené tabulky skla, okna místy bez okenních ráků, dveře vypáčeny a poškozeny zámky a většinou bez klíčů, omítka otlučená po střelbě. Chodby a záchody stejně poškozeny, stropní světlíky na chodbách s vytlučeným sklem, takže na chodby prší.*“ Potíže přetrvávaly i v následujících letech, takže v roce 1950 se dokonce uvažovalo o překrytí rovné střechy dřevěnou a oplechovanou střechou sedlovou. Nebylo divu, když se v noci na 1. listopadu téhož roku v učebně 213 v důsledku zatékání propadl strop. Voda hrozila i zespodu, protože ve stejné době prosakovala do transformační stanice v suterénu a také stoupala vlhkost zdiva ve dvorním traktu.

Protože gestapo odvezlo nebo poškodilo většinu kvalitního nábytku zejména z úřadovny děkana, čekárny na děkanátu, zasedací místnosti profesorského sboru a „poradní síně“, vypsál zemský národní výbor soutěž na jejich nové vybavení, v níž uspěla brněnská firma B. Božánek. Posluchárny vybavila stolařská firma Fr. Raunuger z brněnských Židenic, která získala zakázku na základě výsledku soutěže vypsané správou rekonstrukce budovy právnické fakulty. Obě firmy odevzdaly výsledek své práce státní správě v únoru 1948.

ЗДАНИЕ
ПРОВЕРЕНО МИН
НЕОБНАРУЖЕНО
СТ.Ш ЛТ СТРОКОВ
45г.

ПРОВЕРЕНО
НА МИЦЫ
В-ВИНТ"
Л-Т Гольц
30.04-45г.

- 21 | Budova fakulty (1946). Dne 30. dubna 1945 umístili vojáci Rudé armády na jižní stranu budovy následující nápisy v azbuce:
- a) „Budova prověřena, míny nenalezeny. nadp. Strokov, 1945“
 - b) „Prověřeno na míny. por. Goltz; 30. 4. 1945“

Již zmínka o poválečném využití gestapácké kantýny jako studentské menzy naznačuje, že plně vrátit budovu do původního stavu by nebylo efektivní a navíc by si to vyžádalo neúměrné náklady. Vedle upravené kantýny proto zůstaly zachovány zejména nové kanceláře ve třetím nadzemním podlaží. Jejich okna situovaná směrem k ulici Veveří výrazně změnila vzhled průčelí budovy. Na původní místo se tak nemohl vrátit dříve dominantní travertinový československý státní znak, ostatně nacisty rozbitý na kusy, ani velký nápis PRÁVNICKÁ FAKULTA. Po osvobození z prostoru bezprostředně nad vchodem pochopitelně rychle zmizela kamenná nacistická orlice, kterou odstřelili už vojáci Rudé armády, a která tak uvolnila místo pro československý státní znak. Po dohodě s odborníky rozhodl zemský národní výbor zhotovit jej nikoliv z travertinu, ale z kovových lesklých prutů. Vedení právnické fakulty zadalo úkol připravit jeho grafický návrh akademickému malíři prof. Emanuelu Hrbkovi ze školy uměleckých řemesel. Kovový znak o rozměrech 1,2 m x 1,1 m následně vyhotovila firma Fr. Anýž. Jeho instalování oddálily až do poúnorového období spory o způsob zclacení.

Na jaře roku 1946 se referát školství a osvěty Národního výboru zemského hlavního města Brna dotazoval na potřebu nových univerzitních budov a jejich umístění. Děkanát právnické fakulty konstatoval, že fakulta má svou vyhovující budovu, avšak že by pro zajištění řádného provozu fakulty měly v její blízkosti urychleně vyrůst budovy rektorátu, filozofické fakulty a univerzitní knihovny, jak to předpokládal původní projekt Akademické čtvrti.

Již jsme se dotkli toho, že budovu zpočátku užívalo též československé vojsko, konkrétně vojenské justiční úřady a velitelství V. armádního sboru. Vojáci zpočátku v budově konali i strážní službu. Protože fakulta jimi užívané prostory nutně potřebovala, děkan Čáda v květnu 1946 apeloval na opakovaně odložené uvolnění místností na Úvoze č. 29, na němž odchod vojenských útvarů z fakulty závisel. Koexistence s vojáky, trvající do roku 1946, vedla i ke konfliktům. K malému konfliktu došlo, když si univerzitní funkcionáři u vojenských velitelů stěžovali, že jsou ponižováni, neboť je vojíni, kteří se ve stráži u vchodu střídali, opakovaně legitimují. Větší konflikt se rozhořel, když se ukazo-

valo, že vojáci z budovy vynášejí různé předměty, v noci pod záminkou výkonu strážní služby vstupují i do prostor, kde nemají co pohledávat, a poškozují zařízení budovy, když například vypáčili dveře do kotelny.

Již od 18. května 1945 začal v budově znovu úřadovat rektorát Masarykovy univerzity s kvesturou, který po zavření českých vysokých škol v roce 1939 – i s úředníky kanceláře právnické fakulty – vystřídal pět různých provizorních adres. Pod střechem fakultní budovy se už v prvních týdnech po osvobození vrátily také některé ústavy „Benešovy techniky“, jak se zkráceně říkalo brněnské Vysoké škole technické Dr. Edvarda Beneše (jméno E. Beneše nesla v letech 1937 až 1938 a pak v letech 1945 až 1951), které na jaře roku 1947 dostaly k dispozici celé „nové“ třetí poschodí. Fakulta už v roce 1945 propůjčila některé místnosti také Vysoké škole veterinární, Ústavu pro vzdělávání učitelů tělocviku, Vysokoškolskému sportu, zkušební komisi pro učitele na středních školách a s fakultou personálně propojené Společnosti pro mezinárodně právní ochranu mládeže. Fungovaly tu též přípravný výbor spolku posluchačů práv, vyšetřovací komise pro studenty, Sdružení internovaných a persekvovaných a Hospodářská správa provozu vysokých škol v Brně.

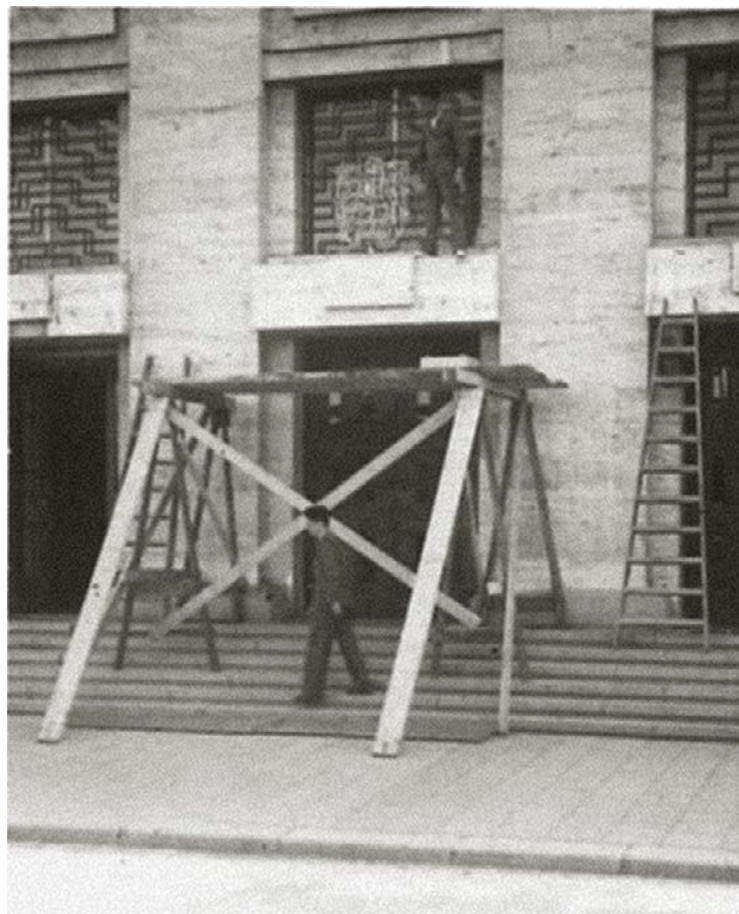
Do roku 1949 se obsazení budovy oproti stavu z roku 1945 příliš nezměnilo. Už sice odešli vojáci, ale vedle všech ústavů právnické fakulty v přízemí a ve třetím patře budovy stále sídlila část fakulty architektury brněnské techniky, konkrétně stolice „Staviteleské, architektonické a ornamentální kreslení“, „Stavby užitkové“ a „Architektura I a II“. Nadále tu působily také Ústav pro tělesnou výchovu na vysokých školách, Ústav pro vzdělávání profesorů tělesné výchovy a Technická správa vysokých škol, navazující na dřívější Hospodářskou správu. Nově v budově našly sídlo všechny ústavy Vysoké školy sociální, zřízené v roce 1947 (ta ovšem brzy zanikla, podobně jako Technická správa vysokých škol). Kolem přidělování místností na fakultě se soustavně vedly spory, protože zájemců bylo více než uvolnitelných prostor. Vedení univerzity pro rozhodování proklamovalo zásadu, že bude upřednostňovat univerzitní stolice.

Další instituce projevily zájem o jednorázové využití fakultních prostor, zejména auly. Hned v roce 1946 tu vojáci pořádali

- 22 | Úprava terénu pod fakultou (1946)
V pozadí budova brněnského „Rohlíku“, kde dnes sídlí
Univerzita obrany, činžovní domy v Nerudově ulici
a budova dnešní polikliniky Zahradníkova

- 23 | Montáž státního znaku nad vstupními dveřmi
po druhé světové válce

24 | Opětovné zavěšování obrazu „Prométhea“ v Auditoriu maximu (15. listopad 1946) – zpráva o jeho nalezení vyšla v *Rovnosti*, č. 14, 24. květen 1945, s. 2

KULTURNÍ OBZOR

Procházkův Prometheus nalezen

Obrovský obraz malíře Antonína Procházky „Prometheus“, který zdobil průčelní stěnu auditoria maxima na právnické fakultě Masarykovy university, byl jednou z prvních věcí postrádaných při příchodu českých profesorů a studentů na zle zřízenou fakultu po útěku gestapáků. Z obrazu zbyl na stěně jen rám se stopami po vyříznutém plátně a v rámu se zabízel na pět let obrovský nacistický orel s fetišistickými znaky gestapa. Procházkovu plátno bylo již téměř oželeno, avšak v těchto dnech po zevrubném pátrání ve sklepích a v skladářských fakulty bylo nalezeno sbalené do svitku, který četní vězni na gestapu, mezi nimiž byla řada právníků znajících dokonale labyrint chodův právnické fakulty, uschovali při přepravě paliva v kotelně pod desky, na něž nabázeli vřítu koksu. Jen tak byl obraz zachráněn, ale jeho stav tak dlouhým uložením ve sklepech utrpěl. Mistr Procházka si jej již prohlédl a zjistil, že bude některá místa nutno sekrábat a znovu namalovat. Obraz utrpěl především tím, že byl stočen do úzkého svitku malbou dovnitř, takže na četných místech popraikal. Potíž bude i jeho napnutím, protože bude třeba pořádit menší rám. Celková kompozice obrazu tím však neutrpí.

-b-

kurzy ruštiny, Svaz vysokoškolského studentstva zorganizoval přednášku předsedy sovětského studentského svazu o studiu v SSSR a promovali tu první pováleční absolventi Vysoké školy veterinární. Později se v aule udělovaly čestné doktoráty, z nichž stojí za zmínku zejména udělování titulu doctor honoris causa ministru zahraničních věcí Janu Masarykovi, iniciované filozofickou fakultou, a společné slavnostní udílení čestného doktorátu K. Englišovi a F. Weyrovi, navržené právnickou fakultou. Brněnská technika tu slavnostně otevřela kurz technické správy, proběhla tu celostátní pedagogická konference profesorů matematiky nebo se tu také konala výstava „Studenti za mír, demokracii a socialismus“.

V roce 1950 rozhodly stranické a státní orgány o zrušení právnické fakulty. Hlavním důvodem byla předpokládaná menší potřeba právníků. Stávající posluchače s různými omezeními převedli do Prahy a z části i do Bratislavy. Učitelům ministerstvo slíbilo umístění na jiných vysokých školách, ale až na výjimky svůj slib nesplnilo. Budovu, která i se správnými zaměstnanci nakrátko přešla pod správu Krajského národního výboru v Brně, zpočátku nadále užívaly ty instituce, které v ní dříve působily. Brzy většinu místností (s výjimkou místností, v nichž ještě fungoval rektorát MU s kvesturou) získala brněnská technika. Na fakultu se přemístil celý odbor architektury a odbor zeměměřičského inženýrství, rušený v Praze. S ohledem na velké přesuny

v rámci umístění československých vysokých škol a provázanost jednotlivých změn vznikaly mezi jednotlivými fakultami a odbory konflikty, dané opožděným uvolňováním jednotlivých místností.

V roce 1951 prezident republiky rozkazem, vydaným pod vlivem zhoršující se mezinárodní situace, reorganizoval vojenské vysoké školství. V rámci reorganizace s účinností od 15. srpna 1951 se z větší části Vysoké školy technické Dr. Edvarda Beneše konstituovala Vojenská technická akademie se sídlem v Brně (později přejmenovaná na Vojenskou technickou akademii Antonína Zápotockého, pak na Vojenskou akademii Antonína Zápotockého a po listopadu 1989 na Vojenskou akademii), kterou lze považovat za jednoho z předchůdců současné Univerzity obrany. Vládní dislokační komise jí vedle jiných budov přidělila i budovu právnické fakulty, v níž vojáci okamžitě začali provádět stavební úpravy. To, že budovu fakulty získala právě Vojenská technická akademie a její nástupci ji užívali pak až do začátku devadesátých let minulého století, lze přičíst právě „nástupnictví“ po Vysoké škole technické, která v budově zapustila kořeny již dávno před druhou světovou válkou.

Nesporně pozitivní v tomto období bylo, že od května roku 1958 začala být budova fakulty památkově chráněna a 23. března 1964 byla zapsána jako nemovitá kulturní památka do státního seznamu kulturních památek.

25 | Budova fakulty v období socialismu, kdy byla sídlem VAAZ. Spolu se zřetelně viditelným heslem „V čele s KSČ k světlým zítřkům komunismu“ na střeše byl nad okny do přízemí umístěn nápis „Československá armáda pevný nástroj moci dělnické třídy“

26 | Budova fakulty na přelomu šedesátých a sedmdesátých let

27 | Budova fakulty na přelomu šedesátých a sedmdesátých let

28 | Budova fakulty na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let

1. Obec: Brno II	2. Okres: Brno - město	Hodnota II. II.	Zachování	Využití
---------------------	---------------------------	--------------------	-----------	---------

EVIDENČNÍ LIST NEMOVITÉ KULTURNÍ PAMÁTKY

3. Kraj:
Jihomoravský

4. Poř. číslo:
0201

5. Název (označení) památky:
právnícká fakulta

7. Ochranné pásmo:

6. Blíže označení umístění památky:
osada (čtvrť): Brno II čp. 158
ulice (náměstí), popř. místní trať, č. parcely aj.: 797
Veveří 30, Hrnčířská 60
kat. Velká Nová

8. Vlastník (správce, trvalý uživatel):
ministerstvo národní obrany

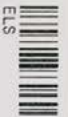
9. Popis památky (včetně sochařské, malířské, popř. i jiné výzdoby):

Volně zastavěná čtyřkřídlá budova kolem obdélníkového dvora, třípatrová, hlavní průčelí zvýšeno o 4. patro, s rovnou střechou. Hlavní průčelí z části obloženo travertínem (vstup), ostatní fasády z různých cihel, zčásti omítnuto. Z vestibulu za hlavním vstupem příchod do sálu (auditoria maxima), zasahujícího do nádvoří.

Materiál : travertin, cihla, omítka.

10. Časové, slohové a autorské určení:
Vystavěno pro právníckou fakultu v letech 1928-1933 podle projektu arch. Al. Dryáka, obraz v auditoriu od Ant. Procházky, 1938, barevný skleněný strop navrhl Frant. Kysela.

11. Památkové movité zařízení:
viz soupis movitých památek

29 | Evidenční list nemovité kulturní památky z roku 1970, na kterém je budova stále vedena jako „právnícká fakulta“

1.6 | BUDOVA OPĚT PRÁVNICKÁ

Po obnovení v roce 1969 právnická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně, jak se tehdy jmenovala Masarykova univerzita, nezískala svou původní budovu, ale po složitém hledání zamířila do budovy bývalé Cyrilometodějské spořitelny (dnes hotel Grandezza) na tehdejším Náměstí 25. února, které se od 27. února 1990 opět vrátilo k názvu Zelný trh. V roce 1970 sice došlo k dohodě, že fakulta bude moci v budově na Veveří alespoň konat přednášky a dostane tam k dispozici dvě další místnosti, ale ta se nerealizovala. Takže do historické budovy právnické fakulty se studenti práv, a to pouze někteří, podívali jen při imatrikulaci či promoci.

Stávající umístění právnické fakulty sice dlouhodobě nevyhovovalo potřebám fakulty, ale otevřít diskusi o přemístění fakulty ze Zelného trhu do jejího přirozeného sídla na Veveří umožnily až revoluční změny roku 1989.

Budova fakulty na Veveří měla být předána Masarykově univerzitě dne 25. července 1990. Vzhledem k zanedbanosti budovy a nutným stavebním úpravám se předpokládalo, že by se v následujícím akademickém roce 1990/1991 zahájila výuka jen ve vybraných učebnách a dvou přednáškových místnostech. Pro zabezpečení výuky se předpokládalo využití dvaceti seminárních místností, které ovšem bylo třeba nejprve vybavit základním zařízením. Pro učitele měla být prozatím zřízena pouze sborovna, proto museli na výuku dojíždět ze Zelného trhu.

Realizace těchto plánů se však opožďovala. I když měla výuka v nové budově začít podle plánu v zimním semestru akademického roku 1991/1992, ještě v červnu 1991 nebylo jasné, zda nebude budovu na Veveří sdílet i nově zřízená ekonomicko-správní fakulta. Termín pro opuštění většiny místností Vojenskou akademií byl stanoven na 1. dubna 1992. V listopadu roku 1992 pak rektor Vojenské akademie sdělil rektorovi MU, že Vojenská aka-

demie k 1. únoru 1993 vyklidí dvě posluchárny v přízemí a zbylé prostory uvolní do začátku akademického roku 1993/1994.

Harmonogram stěhování pro jednotlivé katedry nebyl přesně určen a katedry se na Veveří stěhovaly podle možností. Jako první opustily budovu na Zelném trhu koncem června 1991 katedra pracovního práva a katedra obchodního práva. Ostatní katedry a oddělení se do budovy přesunuly v polovině září 1991, aby od října mohla nerušeně začít výuka. Nejsložitější operací bylo přestěhování knihovny, pro niž musely být nejdříve upraveny potřebné prostory v suterénu budovy.

V první polovině devadesátých let bylo v přízemí budovy fakulty zřízeno knihkupectví a po určité době zde fungoval také bufet. V této době se na vedení fakulty pravidelně obracely nejrůznější společnosti s žádostí o pronájem fakultních prostor k jejich podnikatelské činnosti.

Když se na přelomu let 1990/1991 začala hledat vhodná budova pro nově zřizovaný Ústavní soud, jako jedna z alternativ se objevilo též jeho umístění společně s právnickou fakultou v budově na Veveří. Ačkoliv fakulta myšlenku koexistence obou institucí v jedné budově zpočátku téměř jednoznačně odmítala, postupně ve vedení fakulty získala podporu. Důvody spočívaly v úvahách, že obě instituce potřebují podobný servis, jako například knihovnu, kterou by fakulta mohla dát ústavním soudcům a jejich podpůrnému aparátu k dispozici. Formou vzájemné spolupráce obou institucí mohla být i případná pedagogická činnost ústavních soudců.

Počátkem devadesátých let usilovala brněnská právnická fakulta o návrat k meziválečným tradicím právní vědy. Vedle toho, že katedry pořádaly příležitostné konference, se fakultě v roce 1991 podařilo získat podobiznu prvního rektora MU a jednoho z děkanů právnické fakulty Karla Engliše, později pak bronzové

30 | Budova fakulty v roce 1994

31 | Budova fakulty v roce 1997

busty Tomáše G. Masaryka a Edvarda Beneše, které památkáři citlivě věnili do interiéru vstupní haly. Dle dostupných archiválií fakulta získala i bustu Františka Weyra, která měla být v budově fakulty rovněž instalována, ale k tomu nikdy nedošlo. Její další osudy se bohužel nepodařilo zmapovat.

Už v roce 1992 získal rektorát Masarykovy univerzity stavební povolení na zřízení bufetu a také na instalaci osvětlení na dvoře fakulty s podmínkou, že použité svítidlo odsouhlasí Památkový ústav v Brně. Památkáři spolu s udělením stavebního povolení požadovali úpravu hlavního vchodu do budovy. Při absenci úcty k hodnotám původního provozně-architektonického řešení byla v období socialismu uvnitř budovy provedena řada necitlivých zásahů, které výrazně znehodnotily původní charakter stavby a neodpovídaly ani požadavkům kladeným na tehdejší provoz. Jednalo se především o vestavbu některých lehkých zděných či dřevotřískových příček v prostoru před velkými přednáškovými místnostmi, čímž tyto přišly o jakýkoliv rozptylový prostor či respirium. Původní hala tak byla degradována na pouhou chodbu s nedostatečnou kapacitou bez původního přirozeného osvětlení prostoru. Vedení fakulty proto v roce 1994 úspěšně navrholo, aby byly dodatečně vestavby odstraněny. Upraven byl též vstup do menzy. V tomtéž roce proběhla také zásadní renovace auly spojená s odbornou revizí obrazu Antonína Procházky *Prométheus přináší lidstvu oheň* a s instalací varhan.

V polovině devadesátých let, kdy měla fakulta napjatý rozpočet, se kromě úprav auly a prostor pro knihovnu a na ni navazující studovnu, jejichž součástí bylo i vybudování nákladního výtahu spojujícího studovnu s provozními prostorami knihovny, zásadnější rekonstrukce budovy neprováděly. V závěru devadesátých let se přesto podařilo dosáhnout poměrně dobré úrovně a vybavenosti výukových prostor. Řada poslucháren, pracoven učitelů i kanceláří administrativních zaměstnanců prošla rekonstrukcí. Některé učebny byly vybaveny audiovizuální technikou a pracovny učitelů postupně počítači. Zlepšila se i vybavenost chodeb sedacím nábytkem, díky čemuž se prostory fakulty staly přívětivějšími.

Když byl v průběhu roku 1999 na právnické fakultě do praxe zaveden informační systém, znamenalo to razantní změnu v do-

savadním přístupu ke správě pedagogického procesu. Jelikož se studenti měli nově přihlašovat na zkoušky a do seminářů pouze elektronicky prostřednictvím tohoto systému, bylo pro ně nutné nejen zajistit dostatečný přístup k počítačům, ale též zvyšovat jejich gramotnost v oblasti IT. Z tohoto důvodu vedení fakulty rozhodlo o výstavbě další PC učebny, jejíž provoz byl zahájen v březnu 2000.

Na začátku nového tisíciletí budova poskytovala 14 947 m² plochy. Prostory přímo spojené s výukou (učebny, pracovny zaměstnanců, knihovna se studovnou, knihkupectví se skladem) z toho zabíraly 6150 m², prostory sloužící univerzitě jako celku (Auditorium maximum, Archiv MU, menza a tělocvična s posilovnou) 2617 m², pronajaté prostory 211 m² a technické zázemí, společné prostory a ostatní plochy zbytek, tj. 5969 m². Možnost získat nové využitelné plochy nabízelo zejména zrušení tělocvičny, přemístění Archivu MU a stavební úpravy půdních prostor. Všechny tyto zamýšlené změny se pak také uskutečnily.

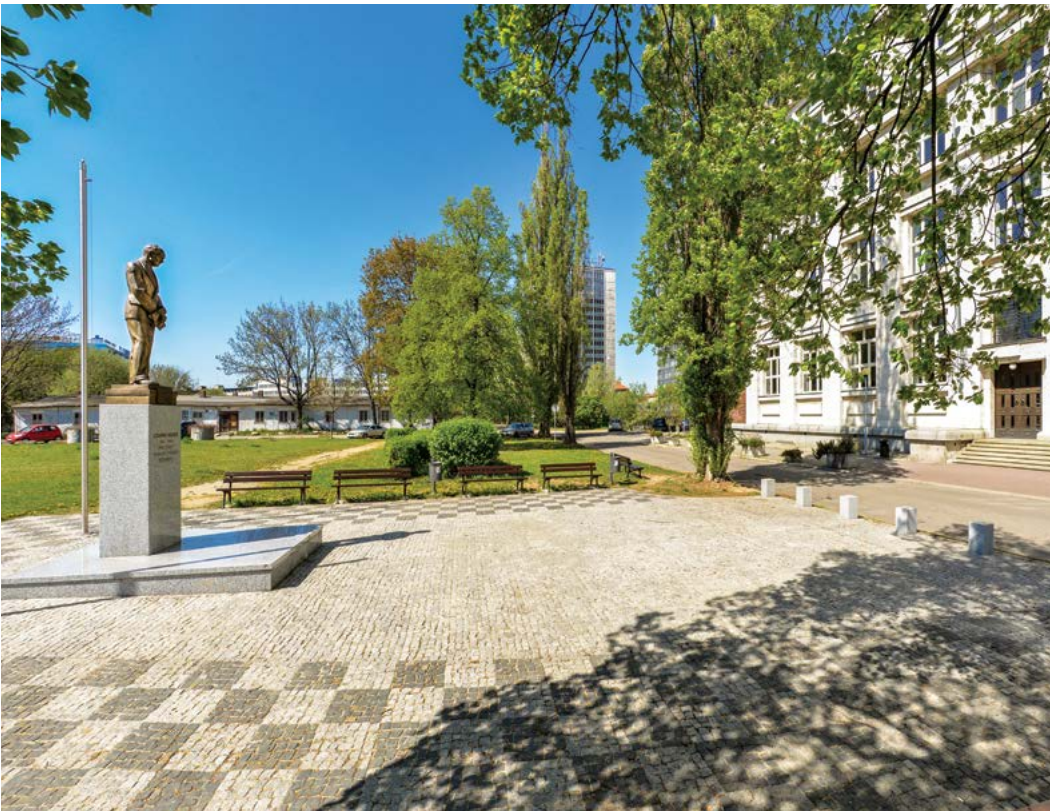
V letech 2001–2007 probíhala rekonstrukce budovy fakulty, která zahrnovala zejména generální opravu střechy, kanalizace a výměňkové stanice, jejíž technologické zařízení již přestalo vyhovovat, a výměnu oken, včetně schodišťových oken v ocelových rámech. Zásadně byly přebudovány půdní prostory nad spojnicí průčelí a jižního křídla budovy, kde vznikly nové pracovny pro doktorandy. Rozšířil se počet počítačových učeben s jednotným elektronickým prostředím. Na vhodných místech na chodbách fakulty přibývaly nápojové automaty a sedací nábytek, což přispělo ke zpříjemnění prostředí pro studenty i zaměstnance. V menze byl otevřen nový bufet a v tělocvičně řemeslníci vyměnili podlahu a opravili hydroizolaci pod ní.

V roce 2010 doznal změnu i prostor parčíku před průčelím právnické fakulty. Na žulový podstavec zde byla umístěna bronzová socha druhého československého prezidenta Edvarda Beneše, která je kopií sochy Karla Dvořáka stojící v Praze na Lorentánském náměstí. Proti umístění sochy před budovou právnické fakulty se postavily německé organizace sdružující odsunuté Němce.

Z velkých stavebních úprav, provedených po roce 2000, je ještě třeba zmínit rekonstrukci knihovny a prvního nadzemního

32 | Budova fakulty v roce 2012

33 | Budova fakulty v roce 2012

podlaží budovy. Studii pro rekonstrukci knihovny zpracoval Atelier RAW s.r.o., projektovou dokumentaci společnost Intar a.s., realizace stavebních prací byla pak prostřednictvím veřejné soutěže zadána stavební společnosti ESOX s.r.o. Při rekonstrukci knihovny se navíc ukázalo, že je nutné opravit také prasklou kanalizaci pod budovou a budovu nově izolovat. Velkoryse rekonstruovanou a výrazně rozšířenou knihovnu slavnostně otevřeli představitelé univerzity a fakulty v roce 2015. Na rekonstrukci prvního nadzemního podlaží budovy přišla řada ve druhé polovině druhého desetiletí. Nově v něm vznikla cvičná soudní síň a kavárna. Projektovou dokumentaci zpracovala Projekční architektonická kancelář s.r.o., realizaci zajistila stavební společnost PAMREKO s.r.o.

Následně se začal připravovat investiční záměr k rekonstrukci velkých poslucháren č. 030, 034, 136 a 140 ve východním křídle budovy. Projekt směřoval k zabezpečení moderních vzdělávacích prostor, které by odpovídaly současným hygienickým a bezpečnostním požadavkům a požadavkům na vzdělání, včetně zajištění dostatečné kapacity míst pro výuku zdravotně a tělesně postižených.

V květnu 2018 však průzkum pro projektové práce odhalil havarijní stav stropu velkých přednáškových učeben v prvním nadzemním podlaží (č. 030 a 034), který je zároveň podlahou poslucháren č. 136 a 140 v druhém nadzemním podlaží.

Příčinu problému, hrozícího velkou tragédií, shledali statici v tom, že před téměř devadesáti lety stavaři použili při zhotovení stropů jako novinku drahý rychle tuhnoucí hlinitanový beton, který ovšem, jak se ukázalo již v padesátých letech, začal předčasně degradovat a navíc narušoval kovové výztuže. Pro vážné narušení statiky musely být okamžitě uzavřeny všechny čtyři velké přednáškové místnosti a stavebně zajištěny proti možnému zborcení stropů masivní dřevěnou konstrukcí. Přednášky pro větší počet posluchačů proto až do dokončení rekonstrukce probíhaly v ne zcela vyhovujícím sále v areálu kolejí Vinařská

(Aula Vinařská). Objevená závada vyřadila z provozu i menzu, nacházející se v prvním suterénu pod dotčenými posluchárnami.

V rámci rekonstrukčních prací stavbaři nahradili strop nad prvním nadzemním podlažím a vybourali římsu mezi okny v posluchárnách ve druhém nadzemním podlaží, která byla rovněž vybudována s použitím hlinitanových cementů. Nad posluchárnami ve druhém nadzemním podlaží instalovali světlíky, které byly dosud zakryté, a které tak opět začaly plnit svou původní funkci prosvětlení poslucháren. Hygienický komfort poslucháren zajišťuje větrání prostřednictvím nových vzduchotechnických jednotek umístěných na střeše budovy. Posluchárny byly vybaveny novým interiérovým vybavením, moderním audiovizuálním systémem a místy pro osoby se zdravotním postižením. Společně s posluchárnami byly zrekonstruovány prostory nacházející se mezi nimi a menza v prvním suterénu. Provedená rekonstrukce byla současně i příležitostí, jak odstranit zbývající historické necitlivé zásahy a přiblížit se stavebně původnímu vzhledu poslucháren. Projektovou dokumentaci zpracovala Projekční architektonická kancelář s.r.o., realizaci stavebních prací zajistila stavební společnost PS-Brno s.r.o., audiovizuální techniku dodala společnost Engel s.r.o a interiérové vybavení firma ZK Design a.s.

Studenti se do rekonstruovaných poslucháren vrátili až na začátku akademického roku 2021/2022, kdy se částečně uvolnila protiepidemická opatření, zavedená univerzitou proti šíření viru Covid 19. Provoz menzy byl obnoven až se začátkem roku 2022.

Už z obsahu předešlého textu plyne, že ani po druhém návratu do budovy na Veverí nebyla fakulta jejím jediným uživatelem. V devadesátých letech v ní byl umístěn Mezinárodní politologický ústav a Archiv Masarykovy univerzity. Od roku 1997 se zde nacházelo také sudiště Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR, přičemž řada učitelů se do činnosti tohoto rozhodčího tělesa aktivně zapojila jako rozhodci.

34 | Budova fakulty v době rekonstrukce knihovny a suterénů (duben 2014)

SOUČÁSTI BUDOVOY

2.1 | VSTUPNÍ HALA

Vstupní hala fakultní budovy, z níž se vchází do Auditoria maxima a po jejíchž stranách se rozbíhají chodby přízemí a schodiště do pater a suterénů, sloužila před dobudováním Auditoria maxima i ke konání inaugurací univerzitních funkcionářů. Podoba, jakou jí dali v předchozích desetiletích vojáci, se výrazně proměnila v první polovině devadesátých let, když budovu opustila i socha vojáka držícího v ruce samopal. Její fotografii se bohužel i přes veškerou snahu nepodařilo najít.

Na začátku devadesátých let fakulta získala od rodiny soukromého zemědělce Miroslava Vávry busty Tomáše G. Masaryka a Edvarda Beneše. Rodina je po celé období komunistického režimu ukrývala ve stodole v obci Pustiměř na Vyškovsku a v devadesátých letech pro ně hledala vhodné umístění. V souvislosti s restitučními procesy se M. Vávra seznámil s manželí Ivanou a Petrem Průchovými, učiteli fakulty, kteří zprostředkovali předání obou bust fakultě. Jejich restaurace a jednání s památkáři o vhodném umístění na fakultě si pak vyžádaly ještě několik let. Ideální místo u pravého vstupního schodiště ve foyer fakulty tak obě busty zaujaly až v roce 1995.

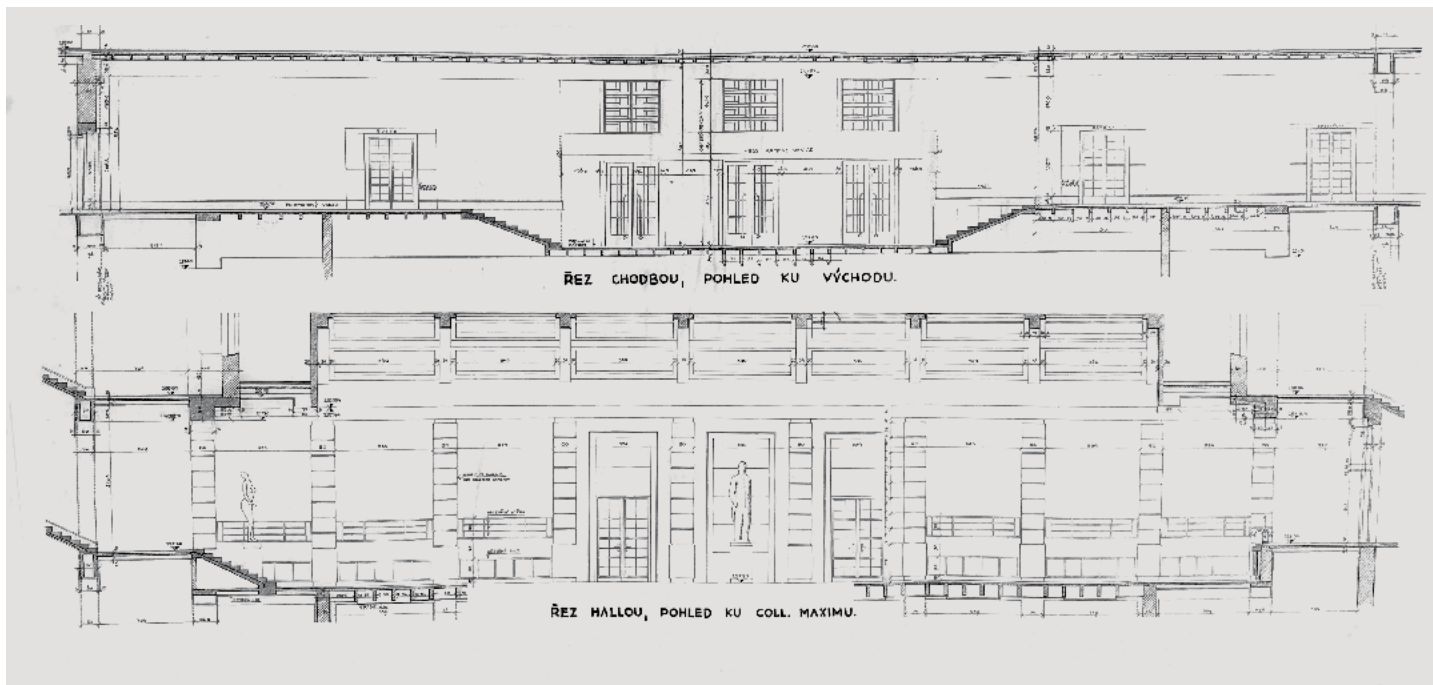
Neméně zajímavé jsou rovněž osudy snad nejcharakterističtějšího znaku současné vstupní haly – sochařského díla „Zákoník“, jehož autorem je akademický sochař Vladimír Preclík. Když byla v druhé polovině šedesátých let přestavována budova československého parlamentu v Praze, oslovil její projektant V. Preclíka a některé další přední české a slovenské umělce, aby svými díly vyzdobili interiéry této budovy. Jelikož parlament je místem vzniku zákonů, zvolil Preclík za motiv svého díla právě zákoník. Když promýšlel jeho podobu, vycházel z úvahy, že rytmus je zákonem a zákon rytmem společnosti. Právě opakování stejných tvarů v horní části díla mělo představovat výtvarný rytmus. Dřevěný zákoník, který se měl stát podle původních představ stěžejním dílem interiéru pravého kuloáru Sněmov-

ny lidu Federálního shromáždění, začal V. Preclík připravovat v roce 1968. Za tím účelem si na dobu jednoho roku pronajal polorozpadlou stodolu v obci Velké Popovice nedaleko Prahy a v souladu s uzavřenou smlouvou sochu včas dokončil a připravil k osazení. Po sovětské okupaci se však změnila poměry a československý parlament dílo odmítl přijmout jako dílo pracivě oportunisticky orientované osobnosti a tudíž komunistickému režimu nepřátelské. Jak vzpomínal sám Preclík, tehdejší nomenklatura hodnotila jeho umělecké dílo následovně: *„Objekt stojí na kouli jako symbolu naší planety, korpus sochy je symbolem ramen lidstva. Autor chtěl říci, že lidstvo na svých bedrech nese tíhu komunistických zákonů.“* Zákoník tedy v následujících letech neopustil stodolu ve Velkých Popovicích, jejímž majitelem se Preclík v mezidobí stal. Ten se později rozhodl, že do svého vlastnictví od státu odkoupí také své dílo. Když byl v první polovině devadesátých let pověřen tehdejší děkanem Fakulty architektury VUT v Brně Ivan Rullerem vypracováním návrhu zásadní rekonstrukce auly právnické fakulty, vzpomněl si na Preclíkovu plastiku a navrhl její umístění právě do prostoru před vstupem do Auditoria maxima. Tam pak konečně po letech našla důstojné a trvalé umístění. Pro realizaci tohoto návrhu se vyslovil i Eduard Schmidt, tehdejší rektor univerzity, která od Preclíka sochu odkoupila za finance ze sponzorských darů. Na konci října 1994 plastiku osadil na připravený sokl sám autor.

Za účasti významných hostů z justice byly v květnu téhož roku ve vstupní hale fakulty odhaleny dvě pamětní desky obětem nacismu. První je věnována obětem z řad učitelů a studentů brněnské právnické fakulty, druhá pak připomíná temné osudy budovy, kterou prošly na smrt tisíce nevinných lidí. Jejich instalací tak fakulta splatila starý dluh, protože od roku 1945 nebyla na budově umístěna žádná připomínka bezpráví, které se v ní dalo během druhé světové války.

35 | Vstupní hala (1933)

36 | Návrh architekta Aloise Dryáka, řez chodbou s pohledem na východ z budovy a řez vstupní halou s pohledem na vstup do Auditoria maxima (1929)

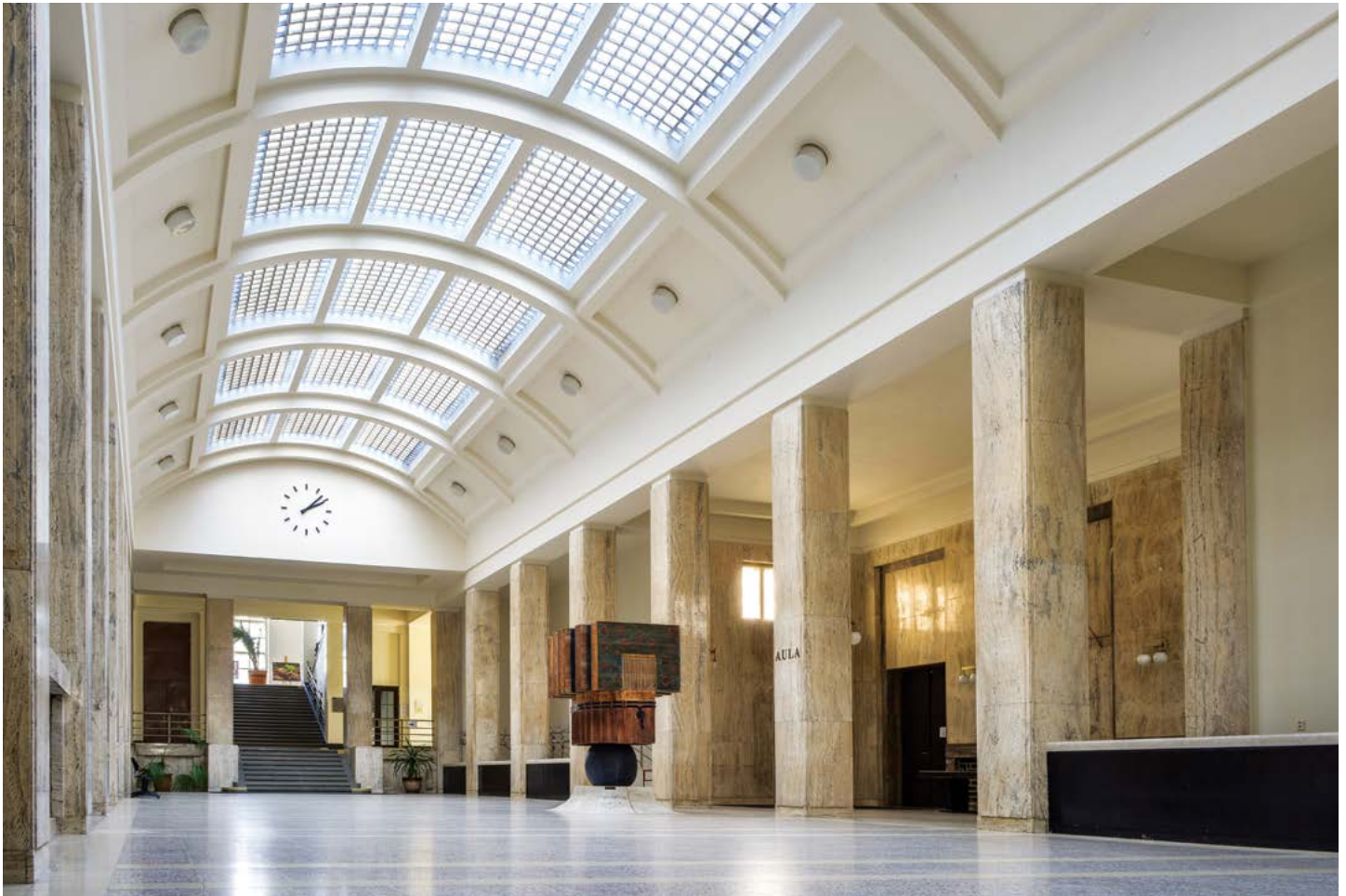
37 | Pohled do vstupní haly (duben 1990)

38 | Podoba vstupní haly v době rekonstrukce (1994)

39 | V rámci rekonstrukce byla instalována socha „Zákoník“ (listopad 1994)

40 | Vstupní hala (2012)

41 |
Sochařská díla tvoří nedílnou
součást vstupní haly od poloviny
devadesátých let (2012)

OBĚTI BEZPRÁVÍ LET 1939-1945

Z ŘAD AKADEMICKÉ OBCE PRÁVNICKÉ FAKULTY
MASARYKOVY UNIVERZITY

PROF. BOHUMIL BAXA 1874 - 1942 PRAHA
DOC. KAREL GERLICH 1905 - 1944 BRNO
PROF. JAROMÍR SEDLÁČEK 1885 - 1945 BRNO
PROF. JAN VÁŽNÝ 1891 - 1942 MAUTHAUSEN
ALOIS ZÍMA 1897 - 1942 BRNO

BEDŘICH BRABEC 1914 - 1941 SACHSENHAUSEN
ZDENĚK CALÁBEK 1912 - 1942 OSVĚTÍM
MILOSLAV DOSTÁL 1917 - 1945 BRNO
FRANTIŠEK HAVRÁNEK 1918 - 1944 TAIN, ZAHR. LETEC
VÁCLAV JANEČEK 1918 - 1942 MAUTHAUSEN
VLADIMÍR KOUDELKA 1920 - 1942 OSVĚTÍM
JAROSLAV KREJČI 1918 - 1943 OSVĚTÍM
RUDOLF MAŠEK 1918 - 1942 TILBURG, ZAHR. LETEC
FRANTIŠEK NAVRÁTIL 1919 - 1942 OSVĚTÍM
JAN PAVLIČEK 1896 - 1942 VRATISLAV
JOSEF PROCHÁZKA 1913 - 1940 SACHSENHAUSEN
HYNEK RŮŽIČKA 1915 - 1942 BRNO
FRANTIŠEK SKORKOVSKÝ 1909 - 1939 PRAHA
LUBOMÍR STUDENÝ 1910 - 1945 HROTOVICE
KAMIL ŠESTÁK 1908 - 1942 BRNO
JAROSLAV ŠTEPEK 1915 - 1944 BRANDENBURG
JAROSLAV TRUMPEŠ 1901 - 1944 VRATISLAV
FRANTIŠEK VLK 1907 - 1942 BRNO
JOSEF ZAPLETAL 1913 - 1945 OLOMOUČ
MILOSLAV ZAUF 1915 - 1942 NEZVĚSTNÝ, ZAHR. LETEC

OBĚTI RASOVÉ PERZEKUCE

BOHDAN ALTENSTEIN 1916, ARTUR BEER 1916,
SIEGMUND FREUND 1912, ZDENKO FREUND 1918,
BEDŘICH GLÜCKLICH 1915, ANTONÍN GRÜNBERGER 1917,
GERTRUDA HATSCHKOVÁ 1917, OTTO KATZ 1916,
BEDŘICH ORNSTEIN 1918, VIKTOR ROUBÍČEK 1918,
KAREL SCHATTNER 1918, FELIX STRASSMANN 1920,
EMIL SUBAK 1886, HERBERT WEISSENSTEIN 1918,
JAROMÍR WITT 1918, HANUŠ WOLF 1917.

A DALŠÍ, JEJICHŽ OSUDY NEJSOU ZNÁMY

BUDOVA PRÁVNICKÉ FAKULTY MASARYKOVY UNIVERZITY, POSTAVENÁ
K ŠÍŘENÍ PRÁVA A SPRÁVEDLNOSTI SE STALA V LETECH 1940-1945
MÍSTEM BEZPRÁVÍ, UTRPENÍ A SMRTI. SÍDLILA ZDE ŘÍDÍCÍ ÚŘADOVNÁ
NĚMECKÉ STÁTNÍ POLICIE (GESTAPA), KTERÁ ODTUD ORGANIZOVALA
VYHLAZOVACÍ TEROR PROTI NÁRODNĚOSVOBOZENECKÉMU HNUTÍ
NEJEN NA MORAVĚ, ALE I NA SLOVENSKU A NA BALKÁNĚ. CESTOU
DO KONCENTRAČNÍCH TÁBORŮ A NA PŮPRAVIŠTĚ PROŠLY TOUTO
BUDOVOU TISÍCE NEJSTATEČNĚJŠÍCH ZASTÁNCŮ SVOBODY,
DEMOKRACIE A HUMANITY.

42 | Pamětní desky obětem nacismu umístěné ve vstupní hale; slavnostně odhaleny 5. května 1994

2.2 | AUDITORIUM MAXIMUM (AULA)

Auditorium maximum (aulu) dokončili stavbaři jako poslední část budovy. Původně bylo proponováno jen jako velká přednášková místnost. Místem, v němž se budou odehrávat slavnostní univerzitní obřady, se stala jen proto, že se nerealizovala plánovaná výstavba budovy rektorátu. Strohou prostornou místnost proto původně zdobily pouze stropní vitráže profesora Vysoké školy uměleckoprůmyslové, zakladatele speciální školy pro užitou grafiku a mimo jiného i tvůrce čtyř oken v chrámu sv. Víta v Praze Františka Kysely (1881–1941) z roku 1928 s názvem „Oslava vynikajících osobností českého národa“. Rozměrné dílo se skládá ze 100 tabulí o rozměru 407 x 58 cm a zaujímá 62 m² plochy. Vzniklo původně pro výzdobu československého pavilonu v Kolíně nad Rýnem v roce 1928. Autor jeho technickým zpracováním navázal na typ středověkých vitráží. Stropní vitráž je bohatá nejen rozsáhlou barevnou škálou skel, ale též strukturou povrchů. Vedle figurálních motivů tvoří její jádro téměř dvě desítky citátů z děl Jana Husa, Jana Amose Komenského, Františka Palackého, Karla Havlíčka Borovského a Tomáše Garrigue Masaryka (v publikaci o Františku Kyselovi z padesátých let, kdy se přestalo nosit jméno prvního československého prezidenta, šlo o „galerii vedoucích postav našeho národa, od Mistra Jana Husa přes Komenského, K. H. Borovského a jiné až k současným“). Přes její původně jiné určení architekt Alois Dryák s výzdobou stropu auly touto jedinečnou a monumentální figurální a textovou vitráží, která svým humanitním obsahem maximálně vyhovovala duchu Masarykovy univerzity, počítal od počátku projektu. Její původní svislé okenní osazení ovšem změnil na vodorovné, přestože si byl vědom toho, že její konstrukci bude více namáhat. Návštěvníci auly tak nad svými hlavami mohou číst například Husovo: „Hledej pravdy, slyš pravdu, uč se pravdě, miluj pravdu, drž pravdu, braň pravdy až do smrti,“ Komenského: „Věřím já Bohu, že

po přejítí vichřice hněvu hříchy našimi na hlavy naše uvedeného vláda věcí tvých k tobě zase se navrátí, ó lide český,“ Palackého: „Při vši vřelé lásce k národu svému vždy ještě více cením dobré lidské a vědecké nežli dobré národní,“ Borovského: „Dědictví tvé poctivost a síla“ nebo Masarykovo: „Silný si vždy pomůže sám, ochrana slabých, toť úkol nové doby.“

Dnes k univerzitní aule v budově fakulty nedílně patří její umělecká i ideová dominanta – monumentální obraz *Prométheus přináší lidstvu oheň* (též *Prométheus lidstvu oheň přinášející*, *Prométheus nesoucí lidstvu oheň*, *Prométheus přináší lidstvu světlo*, případně zkráceně jen *Prométheus*) pokrývající podstatnou část čelní stěny. O jeho pořízení se začalo vážně jednat poté, co na nedůstojnou strohost – v dané době vnímané jen jako provizorní – univerzitní auly upozornil Akademický senát prof. F. Čáda. Samotný podnět ke zhotovení velkého obrazu na čelní stěně auly pak vzešel od prof. Otakara Teyschla, když v akademickém roce 1937/1938 zastával funkci děkana lékařské fakulty MU. Od něj také pochází autentické svědectví o vzniku obrazu.

Podle jeho vlastních slov chtěl využít svůj děkanský úřad mimo jiné k tomu, „aby Masarykova universita získala nějaké významné dílo, které by zároveň okrášlilo šed' Brna, města tak chudého uměleckými památkami,“ a „za samozřejmě ... pokládal, že výzdobu první moravské university má provést syn této země, a to vzhledem k velikosti a významu díla umělec mimořádných schopností.“ Teyschlův námět podpořila univerzitní umělecká komise, v níž právníkou fakultu zastupoval zmíněný F. Čáda. Projekt pak schválil jako vrcholný orgán univerzity Akademický senát.

Univerzitní umělecká komise po zvážení oslovila malíře, grafika a ilustrátora Antonína Procházku (1882–1945), narozeného ve Vážanech na Vyškovsku. Tento Teyschlův přítel, po krátkou dobu i student pražské právnické fakulty, který v roce 1946,

43 |

Oslava 85. narozenin
prezidenta republiky
Tomáše G. Masaryka
v Auditoriu maximu
(6. březen 1935)

44 |

Auditorium maximum –
slavnostní inaugurace rektora
Dobroslava Krejčího
(21. listopad 1935) – oproti
předchozí fotografii z března
1935 došlo k nahrazení
původní busty T. G. M. jinou

45 |

Auditorium maximum –
jedna z posledních promócí
před uzavřením vysokých škol.
Jelikož se konala již v době
protektorátu, busta T.G.M.
musela být odstraněna (1939)

46 |

Auditorium maximum –
slavnostní promoce Františka
Weyra a Karla Engliše čestnými
doktory Masarykovy univerzity
(21. duben 1947)

tedy až posmrtně, získal titul národní umělec, si musel cestu k umělecké dráze prosadit podobně jako řada jiných tvůrců i přes odpor rodičů. Prošel na ní několika tvůrčími obdobími – expresionistickým, kubistickým a specificky novoklasicistním. Zejména v tvorbě z této „pozdní“ doby se odrážel jeho celoživotní obdiv k antickému a renesančnímu umění. Vedle formy v ní kladl velký význam také na myšlenkový obsah svých děl, což se výrazně promítlo i do jeho stěžejního figurálního díla – obrazu pro aulu právnické fakulty.

Pro své stěžejní dílo malíř našel téma v řecké mytologii (takto to uvádí O. Teyschl, ovšem podle Jindřicha Chatrného mu Teyschl téma sám navrhl). Za ústřední postavu si vybral Prométhea, titána, kterého – připoutaného ke kavkazské skále – poprvé maloval v kubistickém duchu již v letech 1910 až 1911. Tentokrát z mýtu zvolil Prométheův hvězdný okamžik, kdy se přes odpor boha Dia rozhodl lidem vrátit oheň, a do výjevu vtělil i to, že Prométheus, který se podílel na stvoření člověka, naučil lidi řadě dovedností.

Inspirační zdroje v řešení kompozice tohoto rozměrného obrazu (původní rozměr obrazu byl 14 x 7,5 m) nacházíme jednak v Michelangelově *Posledním soudu*, kde se propojují tři vrstvy situované do nebes, duchovního prostoru mezi nebem a zemí a na zem. U Procházky je spojujícím článkem mezi nimi postava Prométhea s planoucí pochodní. Malíře inspiroval též monumentální obraz Jacopa Tintoretta *Ráj* v sále Velké rady v Dóžecím paláci v Benátkách. Tintoretto na něm uplatnil elipsovité rozložení figur rozdělené do třech pásů vrcholící otevřeným, prozářeným nebem s postavou Krista a Panny Marie.

Na Procházkově obraze na nebi najdeme bohyni Aururu, boha Apollóna a bohyně Hóry, dcery Dia a bohyně zákonného pořádku v přírodě i ve společnosti Themis. Krásná bohyně Aurora sype květy před pádící quadrigou řízenou vůdcem Múz bohem Apollónem. Čtyři bohyně ročních období Hóry tančí vpravo za jeho sprežením.

Střední vrstvě, která je prostorem pro duchovno, vévodí Prométheus, který se právě zmocnil ohně z Apollónova slunečního vozu. Obklopuje jej devět Múz, symbolů umění, které člověka povznášejí k nebesům. Mezi Múzami sedí i bohyně moudrosti (ale též války) a ochránkyně statečnosti, práva, spravedlnosti a umění Pallas Athéna. Člověka ovšem povznášejí i myšlenka. V těs-

né blízkosti Múz, „neboť pravá věda má být vždy alespoň trochu uměním, ačkoli povahou své práce přece jen koření v zemské půdě“ (O. Teyschl), proto ještě vidíme alegorie čtyř tehdejších univerzitních fakult – z pohledu diváka vlevo právnické a lékařské, vpravo filozofické a přírodovědecké.

Dominantní postavou na zemi je mladík, přebírajícího od Prométhea hořící pochodně, jehož pózou malíř opět jasně odkazuje k Michelangelovi. Z toho, čemu Prométheus naučil lidstvo, tu malíř zobrazil zemědělství (orbu), mořeplavbu, rozdělování ohně a stavitelství.

Zajímavostí je, že autor zanechal na zadní straně plátna svůj vzkaz, v němž připomenul, že „obraz vznikl z myšlenky a iniciativy mého přítele prof. dr. O. Teyschla,“ a také vyzvedl zásluhy moravských průmyslníků a obchodníků, profesorů Jindřicha Šebánka a Františka Čády a tehdejšího prezidenta brněnské Obchodní a živnostenské komory Jindřicha Petra.

Prvním a zásadním problémem projektu, který bylo třeba vyřešit, bylo získání potřebných finančních prostředků. Univerzité se jich nedostávalo, přestože se malíř spokojil s poměrně skrovným honorářem 100 000 Kč, z něž navíc musel uhradit nemalé náklady spojené se zhotovením rozměrného díla. Pro získání potřebné sumy proto z Teyschlova podnětu a za pomoci jeho kolegy z lékařské fakulty docenta Urbánka vznikla sbírka, jejíž organizace se pak ujal J. Petr. Akutně hrozící vojenský konflikt s nacistickým Německem a s ním spojené vypsání válečné půjčky ovšem některé instituce i soukromé osoby, které původně přislíbily univerzitě přispět, přiměly k tomu, aby od svého úmyslu zcela ustoupily nebo příspěvek alespoň snížily. Výsledkem nakonec bylo, že A. Procházka, který „daleko více než peněz si vážil toho, že mu byl svěřen tak významný a obtížný úkol,“ dostal za své dílo pouhých 40 000 Kč. Aniž by to ubíralo ze zásluh těm, kteří na pořízení obrazu přispěli svými dary, správně napsal opakovaně citovaný prof. O. Teyschl, že obraz tak „je v podstatě darem A. Procházky Masarykově universitě.“

K finančním problémům se brzy přičlenily problémy technické. Plátno impozantních rozměrů museli zakoupit v Belgii, protože v republice nebyl dostatečně velký tkalcovský stav. Informace k zajištění tak velkého obrazu, jaké kdysi malovali renesanční

a barokní malíři, zainteresovaní získali z benátské Akademie.

Své největší dílo s pomocí manželky a také malířky Linky, roz. Scheinhauerové, Procházka dokončoval až koncem roku 1938, tedy již v dusné atmosféře druhé republiky. Vernisáž spojená s jeho předáním univerzitě se konala 16. prosince 1938. Jako předávající na ní vystupoval organizátor finanční sbírky J. Petr. Za univerzitu dílo přebíral rektor prof. Arne Novák, který také přednesl slavnostní projev.

Dobové milieu vzniku obrazu a jeho další osudy důkladně osvětluje kolektivní publikace *Brněnský Prométheus. Nad obrazem Antonína Procházky Prométheus přináší lidstvu oheň*, vydaná ve spolupráci města Brna a Archivu města Brna v roce 2013.

Po obsazení budovy gestapem hrozila oběma dílům zdobícím aulu zkáza. Vitráže ze stropu auditoria s citáty Husa, Komenického, Havlíčka či Masaryka ovšem dokázali zachránit sklenáři. Díky nim dílo profesora Františka Kysely přečkalo válku v protileteckém krytu pod Uměleckoprůmyslovým muzeem. Jen krátce před okupací instalovaný obraz akademického malíře Antonína Procházky nacisté přikázali vyříznout z rámu a z auly odstranit. Monumentální dílo uložili lešenáři bratři Václav a Sylvestr Sedláčkovi a jejich pomocník strojní zámečnický Miroslav Kochmanovič pod harampádí ve sklepě. Reprezentativnímu prostoru budovy začala místo něj vévodit říšská orlice s hákovým křížem a obraz Adolfa Hitlera. Gestapáci uvažovali o přeměně auly v kantýnu, ale nakonec od svého záměru upustili a kantýnu zřídili v prvním suterénu. Aulu však využívali jen sporadicky, například při připomínce Hitlerových narozenin nebo svátku německé policie.

O ukrytí prométheovského obrazu se první poválečný děkan prof. F. Čáda podle vlastního svědectví dověděl v roce 1941 od spoluvězňů z tábora Pod kaštany. Obraz ovšem ve sklepě silně utrpěl, proto jej chtěl autor přemalovat. Procházkovy plány ovšem už v červnu 1945 zhatila jeho smrt. Úkolu se však chopila jeho manželka Linka. Samotné „restaurování“, resp. spíše přemalování rozměrného díla (po vyřezání z tzv. blindrámu už jen s rozměrem 6,34 x 13,35 m) začalo novým napnutím obrazu na rám a jeho vyzvednutím. Zcela dokončeno bylo až v roce 1948. Ministerstvo školství a osvěty se souhlasem ministerstva financí na rekonstrukci obrazu uvolnilo částku 200 000 Kč. Ing. arch.

Eduard Žáček si za provedení řemeslných prací, zejména našití plátna, sejmutí obrazu po prasknutí potrubí ve zdi za obrazem a za jeho následné zvednutí, v roce 1948 účtoval 10 000 Kč.

Když v budově sídlila Vojenská akademie, byl obraz od určité doby zakryt červeným plátnem, na které se umísťovala aktuální politická hesla. Nicméně z blíže neurčené příčiny padlo v roce 1987 rozhodnutí o jeho novém restaurování. Pracemi byli pověřeni, pod záštitou ČFVU (Český fond výtvarných umělců), akademičtí malíři a restaurátoři Kateřina Knorová, Jan Knor a akademický malíř Václav Holoubek. Podrobnou fotodokumentaci prací a písemnou restaurátorskou zprávu zpracovali Kateřina Knorová a Jan Knor. Písemné svědectví o průběhu této náročné restaurátorské akce sepsala Kateřina Knorová pro již zmíněnou knihu „*Brněnský Prométheus*“.

Vzhledem k monumentálním rozměrům plátna se restaurátoři rozhodli restaurovat obraz na místě samém – v aule VAAZ. S tím byla spojena řada technických problémů, které se řešily v průběhu celého restaurování. Po postavení lešení byl obraz podroben restaurátorskému průzkumu, který osvětlil skutečný stav malby a upřesnil technologii restaurování. Následně restaurátoři opatřili obraz ochranným přelepem tak, aby s ním mohli bezpečně manipulovat. Špatný stav barevného souvrství (malba přesušená, krakelovaná, tj. popraskaná, a uvolněná od podkladu) vyžadoval dublování obrazu. Pro tento úkon bylo nutno vytvořit těsně pod obrazem pracovní plochu, která musela splňovat náročná kritéria jako je stabilita a především rovný hladký povrch. Na toto speciálně upravené sendvičové lešení byl obraz snesen za pomoci studentů VAAZ. Podlepení původního plátna novým plátnem mělo obraz zabezpečit na desítky let proti teplotním výkyvům a změnám relativní vlhkosti vzduchu. Restaurování pokračovalo sejmutím plátna z blindrámu vyztuženého konstrukcí z trámů rozdělujících celou plochu na 25 menších polí. Dále bylo třeba nechat vyrobit prototyp „*obří přenosné žehličky*“, jak pomůcku k dublování nazvala K. Knorová, a při samotném dublování použít 37,55 kg nažehlovací vosko-pryskyřičné směsi. Po podlepení byl obraz opětovně reinstalován na své původní místo a bylo k němu opět postaveno lešení, aby restaurátoři mohli pokračovat druhou fází restaurování. Z malby postupně odstranili vrst-

47 |

Auditorium maximum –
v období socialismu

vy prachového depozitu, vzdušných polutantů, ztmavlé retuše a přemalby Linky Procházkové, která čistě malířským způsobem nejen retušovala poškozená místa, ale také přemalovala rozsáhlé části obrazu. Po ukončení této etapy přistoupili restaurátoři k rozsáhlému tmelení defektů a scelující retuši. Na závěr obraz opatřili několika vrstvami ochranného damarového laku s příměsí běleného vosku. Zkolaudován byl za účasti zástupců VAAZ, Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody v Brně (zastoupeného prof. Milošem Stehlíkem), zástupců investora (město Brno – odbor kultury, zastoupené PhDr. Janou Severinovou) a restaurátorů 6. dubna 1988.

Po válce byly do auly znovu nainstalovány také vitráže F. Kysely. V roce 1970 je ovšem vedení VAAZ nechalo ve dvou etapách ze stropu auly snést. Proti jejich demontáži protestoval ředitel Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody. S odvoláním na zapsání budovy do seznamu nemovitých kulturních památek upozorňoval, že zásah porušuje ustanovení zákona o kulturních památkách z roku 1958 a požadoval uvedení Auditoria maxima do původního stavu. Vedení vojenské akademie, podle něž *„celá záležitost musí být chápána především politicky, přičemž památková stránka věci nemůže být rozhodující“* (zástupce náčelníka VAAZ plk. Osvald Vašíček), se ovšem zaštiťovalo rozkazem ministra národní obrany gen. plk. Martina Dzúra, vydaného v reakci na kritické poznámky prvního tajemníka ÚV KSČ Gustáva Husáka na adresu obsahu vitráží. Následné jednání zástupců Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody, odboru kultury Národního výboru města Brna a VAAZ 1. listopadu 1970 nevedlo ke konkrétní dohodě, protože vojáci podle Doplnků k zápisu z tohoto jednání považovali sejmutí vitráží *„za hotovou věc, kterou už žádné jednání neovlivní“*. Odbor kultury NV města Brna proto měl jednat s ministerstvem kultury o případném vynětí budovy z památkové ochrany, nebo souhlasit s tím, že vitráže v Auditoriu maximum nebudou. „Výměnou“ za akceptování existujícího stavu, tedy za odstranění vitráží, jim byl dán pouze příslib, že o případných dalších úpravách Auditoria budou vojenské orgány s památkáři nadále jednat. Památkáři a odbor kultury sice ještě opakovaně ro-

kovali o společné strategii, vedoucí k opětovnému osazení vitráží, ovšem ty se na své místo v této fázi již nevrátily. V roce 1973 je převzal Národní výbor města Brna a v dřevěných bednách je nechal odvézt k uložení na zámku v Jaroslavicích.

Když se restaurátoři Procházkova obrazu na konci osmdesátých let dověděli o jejich uložení, usilovali o jejich opětovnou instalaci. Podpořili je v tom Národní výbor města Brna, Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody i tehdejší nový velitel VAAZ genplk. Florian Rygál. Podle svědectví Kateřiny Knorové však vitráže, nově osazené v únoru 1988, na svém místě vydržely pouhých dvanáct dní. Po zákroku tehdejšího vedoucího ideologického oddělení VAAZ genpor. Jaroslava Kostečky, odvolávajícího se opět na kritiku vitráží z úst Gustáva Husáka, vedení školy nejdříve uvažovalo o jejich přemalování. Proti tomu se opět postavili památkáři, podle nichž by se jednalo *„o svévolný zásah, který by byl zcela v rozporu se zásadami památkové péče.“* Jako jistý kompromis navrhli doplnění souboru vitráží *„o zásadní myšlenky klasiků marxisticko-leninské filosofie, či významných českých osobností, které jsou spojeny s revolučním bojem proti okupaci ... vítězstvím pracujícího lidu v naší zemi,“* umístěné na oknech po stranách auly. Vedení VAAZ ovšem rozhodlo o okamžitém sejmutí vitráží a o jejich uskladnění v tzv. Rohlíku, nedařlé hlavní budově VAAZ na tehdejší Leninově (dříve a nyní zase Kounicově) ulici, dnes sídle Univerzity obrany. Ani tam však nepobýly dlouho, neboť krátce po listopadu 1989 je iniciátoři jejich instalování z roku 1988 znovu provizorně renovovali a osadili na jejich místo v aule.

Snad stojí za to doplnit, že konflikt spojený s instalováním stropní vitráže v roce 1988 vzbudil u zástupců města, památkářů a restaurátorů obavy, že vojáci opět zakryjí prométheovský obraz, proto pro něj hledali nové umístění. Nejnadějnější se zdála idea využít jej jako oponu v Janáčkově divadle.

Po roce 1989 vyžadovalo Auditorium maximum zásadnější rekonstrukci. K nejnákladnějším opravám patřilo restaurování vitráže Františka Kysely z roku 1928, která byla od začátku druhé světové války třikrát sejmuta a opět osazena. Značné množství jednotlivých skel se při tom uvolnilo, olověná mřížka mezi skly se prověsila a jinak poškodila, některé skleněné tabulky popraskaly

48 |

Odhalení obrazu zakrytého červeným plátnem, na které byla umístována aktuální politická hesla (1987)

49 |

Obraz před zahájením restaurátorských prací v roce 1987. V dolní části lze vidět sejmutý text, který do té doby prostory „zdobil“. Na stropě chybí Kyselovy skleněné vitráže

50 |

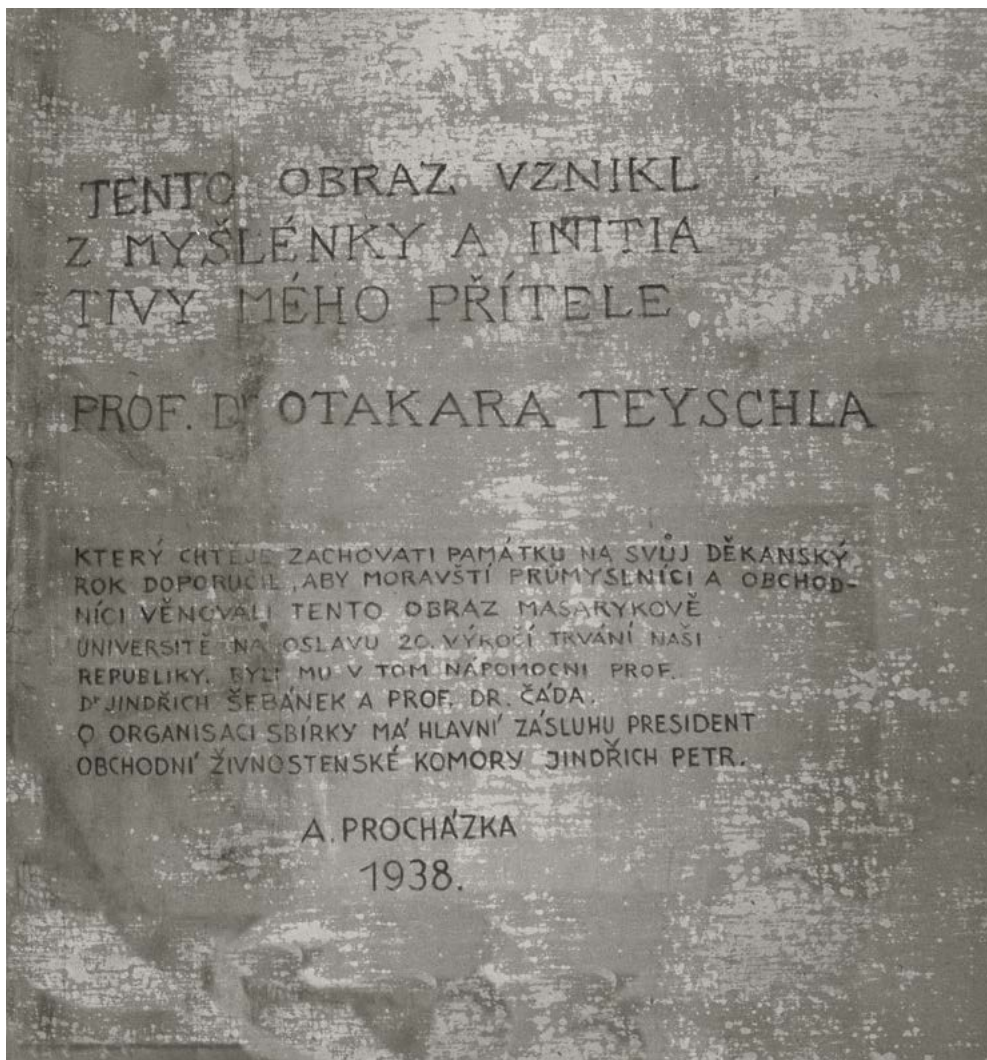
Příprava na demontáž obrazu – obraz
byl opatřen ochranným přeplem

51 |

Aby mohl být obraz spuštěn,
muselo být pro restaurování vytvořeno
podium – pracovní plocha

- 52 | a) Památečný přípis malíře na rubu plátna, který připomíná zásluhy prof. Dr. Teyschla o vznik obrazu a bližší zdůvodnění jeho realizace, kterým byla oslava 20. výročí trvání Československé republiky
b) Akademický malíř Antonín Procházka (1882–1945), autor obrazu „Prométheus přináší lidstvu oheň“
c) Akademický malíř a grafik František Kysela (1881–1941), autor skleněných vitráží

53 |

Fotografie z průběhu osazování
Kyselových vitráží (1988)

a jiné byly zdvojeny provizorní opravou z ledna 1990, chyběly části dřevěného zapevnění lícové strany, obvodový rám napadla rez. Vitráž byla také celkově povrchově znečištěna prachem, popílky a ptačími exkrementy. Renovace se ujala firma Jaroslav Skuhřavý – Sklovitráž a prováděla ji v ateliéru v Šenově u Nového Boru. Práce trvaly pět měsíců a dokončeny byly začátkem října 1994. Zároveň s vitrážemi prošel renovací i celý světlík auly. Na restaurování získala univerzita příspěvek z tehdejší loterie MATES. Dvě repasované vitráže firma vystavila v roce 1994 na výstavě uměleckých řemesel v Praze.

Souběžně s renovací vitráže restaurátoři K. Knorová a J. Knor odborně zrevidovali obraz Antonína Procházky „*Prométheus přináší lidem oheň*“. Revize spočívala v odborném sejmutí vrstvy prachu a nečistot a v regeneraci povrchu retuší z roku 1988, které byly narušeny vlivem špatných klimatických podmínek v aule.

Dosud poslední revizí Procházkova obrazu, provedenou v roce 2014 v rámci posledních větších úprav v aule, pověřil rektorát Masarykovy univerzity BcA. Marka Urbanovského. Ten podle restaurátorské dokumentace po vstupním průzkumu nejdříve provedl zkoušky vhodného způsobu čištění a upevnění uvolněné barevné vrstvy. Poté přistoupil k vlastnímu čištění a lokálnímu vyretušování chybějící barevné vrstvy, aby celý proces ukončil podobně jako jeho předchůdci přelakováním obrazu damarovým lakem s běleným včelím voskem.

Souběžně s renovací vitráží, odbornou revizí Procházkova obrazu a výměnou sedacího nábytku se v roce 1994 připravovalo také osazení Auditoria maxima varhanami. Památkový ústav v Brně s instalací varhan souhlasil za předpokladu, že nenaruší přísnou symetrii interiéru a že následnými úpravami nebude dotčena zbývající původní vybavenost Auditoria. Nástroj, instalovaný dříve ve svatební síni na Vyšehradě, univerzita zakoupila od Obvodního úřadu Prahy 2 v srpnu 1993. Oslovení odborníci jej doporučili k zakoupení a instalaci přesto, že podle znaleckého posudku nástroje nebylo možné zjistit rok jeho vý-

roby ani rok prvotní instalace a následně instalace do svatební síně. Po demontáži byly varhany, vyrobené krnovským podnikem Rieger--Kloss, převezeny do Brna. Další rok je s přestávkami postupně instaloval podnik Organ Servis z Olomouce. Přerušení zapříčinily stavební úpravy auly a nedořešená klimatizace. Na základě požadavku památkové komise byly varhany postaveny k zadní straně auly a vzduchotechnika uložena do prostoru pod podlahou, což se jevílo jako neoptimálnější řešení. Firma dílo odevzdala v říjnu 1994. Podle kolaudačního protokolu měl být dohledem nad nimi pověřen prof. PhDr. Miloš Buček.

Spolu s instalací varhan bylo třeba upravit i interiér auly, neboť akustická prověrka ukázala, že lakovaná podlaha a dřevěné lakované lavice nepohlcují zvuk. Proto byl na podlahu Auditoria položen koberec a lavice nahrazeny čalouněnými divadelními křesly.

Slavnostní znovuotevření auly proběhlo za přítomnosti významných hostů v rámci oslav 75. výročí Masarykovy univerzity, které se konaly počátkem listopadu 1994. Způsob jejího užívání upravila směrnice rektora. Se zdůvodněním, že se jedná o historicky cenný a památkově chráněný interiér, neměla být aula nadále primárně využívána k výuce, nýbrž jako „*výlučný prostor pro reprezentativní akce univerzity a fakult (výročí, promoce, koncerty apod.)*“. Ve výjimečných případech mohla být pronajata i externím organizacím, avšak vždy jen ke slavnostním ceremoniím nebo kulturním akcím. V případě střetu termínů měla přednost celouniverzitní akce před fakultní a fakultní před externí. V aule právnické fakulty tak probíhaly především imatrikulace a promoce studentů všech fakult univerzity, promoce čestných doktorů či udělování vyznamenání. Zároveň se změnil také způsob správy auditoria. Na základě uvedené směrnice se včetně zázemí stalo „*celouniverzitním provozním celkem*“. O využití auditoria maxima tedy začal rozhodovat rektorát, konkrétně aparát prorektora pro vědu, výzkum a rozvoj MU. Vedení fakulty proti této změně sice protestovalo, ale marně.

54 |
Auditorium maximum –
promoce studentů v první
polovině devadesátých let

55 |
Auditorium maximum –
slavnostní zasedání k 75. výročí
od založení MU (27. leden 1994)

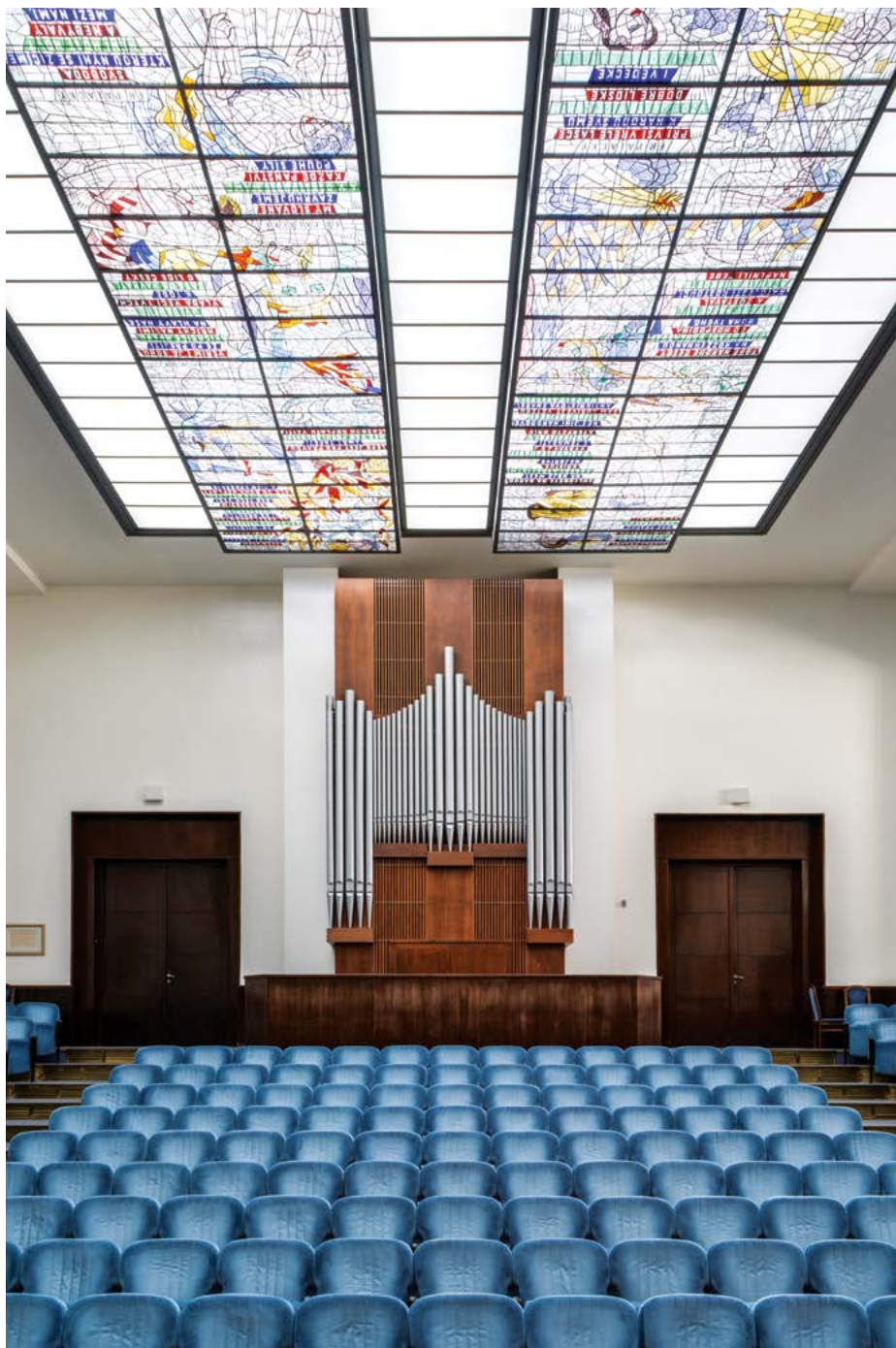

56 | Auditorium maximum – rekonstrukční práce (květen 1994)

57 | Auditorium maximum – slavnostní promoce (2012)

58 | Auditorium maximum – pohled na vstupní dveře, varhany a Kyselovy skleněné vitráže

2.3 | BAR GESTAPA

Když za okupace budovu fakulty užívalo gestapo, v odděleném zadním prostoru kantýny si noví správci budovy zřídili bar, který v roce 1943 sochou, reliéfy a karikaturami museli „vyzdobit“ čeští umělci věznění v Brně, případně přivezení z internačního tábora ve Svatobořicích. Sochu dívky, symbolizující Slunovrat, vytvořil akad. sochař Julius Pelikán (1887–1969, otec pozdějšího politika Jiřího Pelikána) za pomoci akad. sochaře Františka Knajfla, oba věznění v Kounicových kolejích. Dnes je uložena v lapidáriu na Špilberku. Autorem reliéfů byl ze Svatobořic přivezený akad. sochař prof. Otakar Španiel (1881–1955, dvojnásobný účastník letních olympijských her, kde se dříve soutěžilo i v uměleckých disciplínách). Na výzdobě se dále podíleli akad. malíř Karel Minář (1901–1973) z věznice v Kounicových kolejích a profesor kreslení a po válce ředitel reálného gymnázia v Liberci Zdeněk Louda (1889–1963) a architekt Ladislav Kozák (1900–1988, svému známějšímu bratru architektu Bohumilu Kozákovi pomáhal při přípravě projektu Thomayerovy nemocnice). Oba posledně jmenované do Brna přivezli podobně jako O. Španiela ze Svatobořic. K autorství obscénních karikatur s tvářemi brněnských gestapáků se přihlásil K. Minář. Podle kunsthistoričky Jany Časnochové na nástěnné malbě zobrazil sudičky, oficiálně jako pomocnice gestapa, které však přímo nad hlavami gestapáků stříhaly nit života. Ostatně o interpretaci skrytého významu kreseb se na univerzitě pokoušeli hned krátce po válce a o potvrzení správnosti výkladu požádali i samotného autora. V gestapácké jídelně se ocitla též část cenné dýhy z makasarského ebenu, z níž byla původně vyrobena stěna v jídelně („Essnische“, „jídelní nika“) slavné vily Tugendhat. V baru dýha ze vzácného indonéského dřeva posloužila při výrobě obložení. Díky kunsthistorikovi Miroslavu Ambrozovi se v roce

2011 vrátila na původní místo a byla použita při rekonstrukci původní zaoblené stěny, kterou navrhl sám věhlasný Ludwig Miese van der Rohe.

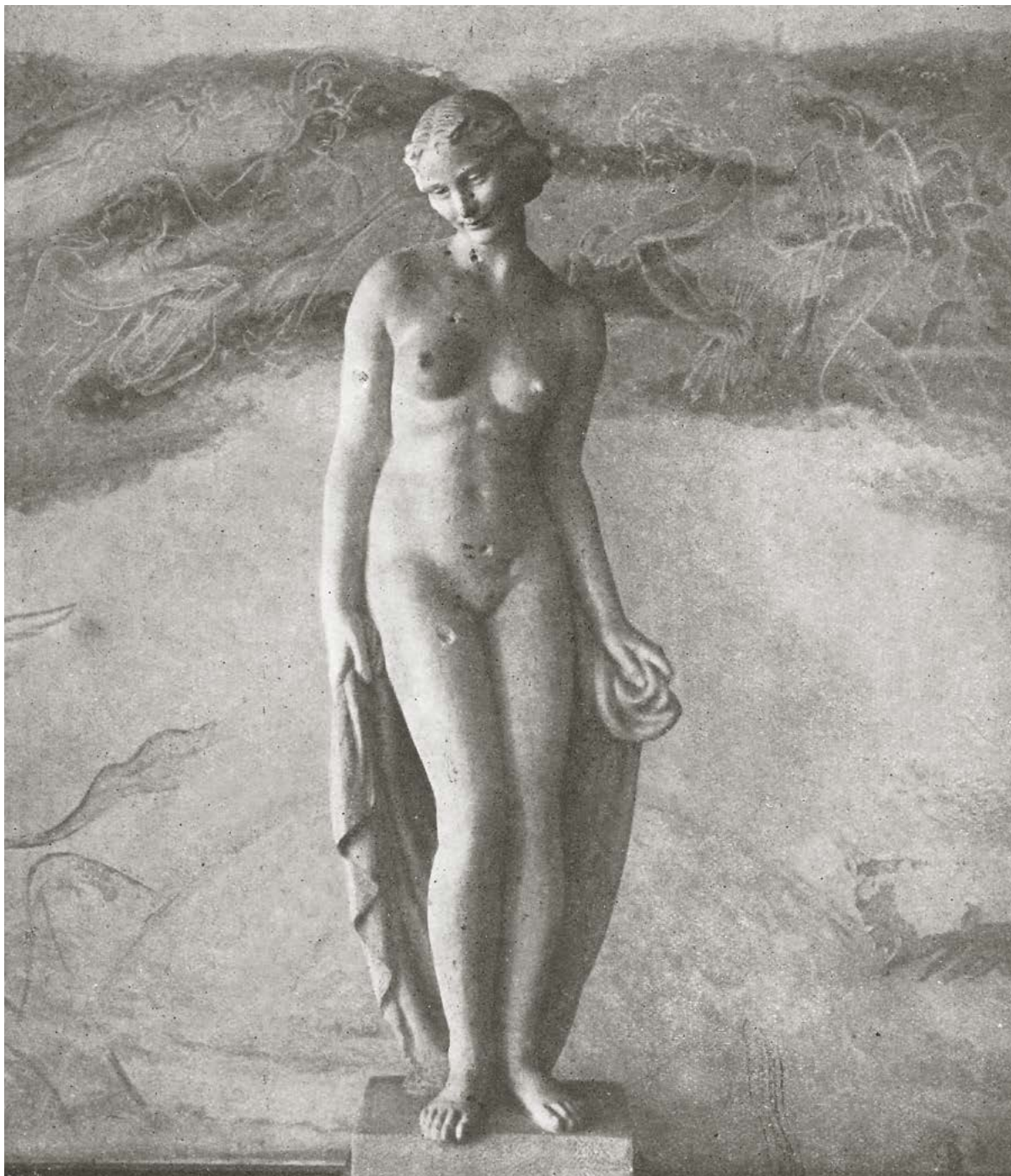
Po osvobození rektorátní a fakultní činitelé vodili do místnosti baru, která byla uzamčena a označována i jako „muzeum právnické fakulty“, hosty od dělníků brněnských továren až po zahraniční delegace. Vedení fakulty nechalo „výzdobu“ baru několikrát fotografovat. Snímky pořídili například Ateliér pro moderní fotografii K. Stoklas nebo na žádost rektora prof. Václava Neumannna z Lékařské fakulty „čistě z amatérského zájmu a ze zájmu o věc“, aniž počítal s úhradou svých výloh, středoškolský profesor Miloš Koreček. Kvalitní fotografie druhého z nich byly použity i v publikaci *Golgata*, přestože tam jako autor uveden není.

Ještě v květnu 1951 požádal rektor brněnské techniky o nové zdokumentování maleb Ústav pro vědeckou fotografii. Jeho žádost zcela zřejmě souvisela s tím, že fakulta hned po osvobození propůjčila hlavní místnost bývalé gestapácké kantýny Akademické menze, provozované Prozatímní správou studentského majetku pro zemi Moravskoslezskou, a že její prostory brzy přestaly kapacitně vyhovovat. V únoru roku 1951 proto její zástupci požadovali, aby pro ni byla uvolněna i místnost gestapáckého baru. Vedení techniky ve srozumění s rektorátem Masarykovy univerzity na základě doporučení komise složené ze zástupců obou rektorátů, Krajského národního výboru a oslovených výtvarníků ovšem žádost odmítlo, zřejmě však pro každý případ se rozhodlo pořídit kompletní dokumentaci. V souvislosti s přechodem budovy do rukou Vojenské technické akademie k tomu však zřejmě již nedošlo.

Karikatury jsou v současnosti překryty běžnou výmalbou a prostor je využíván ke stravování studentů.

59 | Výzdoba kantýny gestapa výjevy ze starogermánské mytologie v podobě tzv. reje čarodějnic (dnes prostory menzy)

60 | Socha dívky od ak. sochaře Julia Pelikána jako symbolu Slunovratu, která byla umístěna v průčelí baru Gestapa

Již jsme uvedli, že když K. Engliš a F. Weyr připravili návrh zákona o zřízení druhé české univerzity, pamatovali i na její zabezpečení potřebnou odbornou literaturou. Do textu návrhu vložili ustanovení „... *Studijní knihovna v Olomouci přenesse se do Brna a přičlení se k nově zřízené universitě*“ (§ 3) a „*Knihovna Ústavu národního hospodářství, finanční vědy a statistiky a Ústavu věd právních a státních při české vysoké škole technické v Brně přenesse se jako knihovna seminární na nově zřízenou fakultu právnickou v Brně*“ (§ 4). Ustanovení o přenesení knihovny z Olomouce a knihoven ústavů, které sami tvůrci návrhu zákona na české technice budovali, se nakonec do zákona nedostala a k přenesení knihovny z Olomouce nedošlo. Přesto fakulta díky obětavosti učitelů a odkazům příznivců jejího zřízení (pražští profesori Albín Bráb a František Storch, redaktor Lidových novin František Janča ad.) i přes omezené státní dotace poměrně rychle získala tisíce titulů (na konci akademického roku 1924/1925 disponovala necelými 20 000 svazků).

Pokud nás však zajímá knihovna jako samostatný a ucelený, za účelem získávání, pořádání a půjčování knih a časopisů vytvořený, případně názvem knihovna opatřený prostor ve fakultní budově se zaměstnanci specializujícími se na knihovnickou činnost, tak ten v meziválečném období neexistoval. Knihovní fond si budovaly jednotlivé semináře (historickoprávní, státovědecký a soukromoprávní). V Brně se sice spojily do jednoho celku se třemi odděleními, vedeného jedním z profesorů (nejdříve zcela sám J. Kallab, pak D. Krejčí a po jeho smrti F. Čáda, kteří už měli k dispozici dva fakultní zřízení, studenty a od roku 1924 i jednoho asistenta), ale knihy byly umístěny odděleně v místnostech jednotlivých seminářů a v pracovnách profesorů.

Seminární knihovní fond za okupace silně utrpěl, zejména poníčením katalogů a odcizením skříní k uskladnění knih. I když si

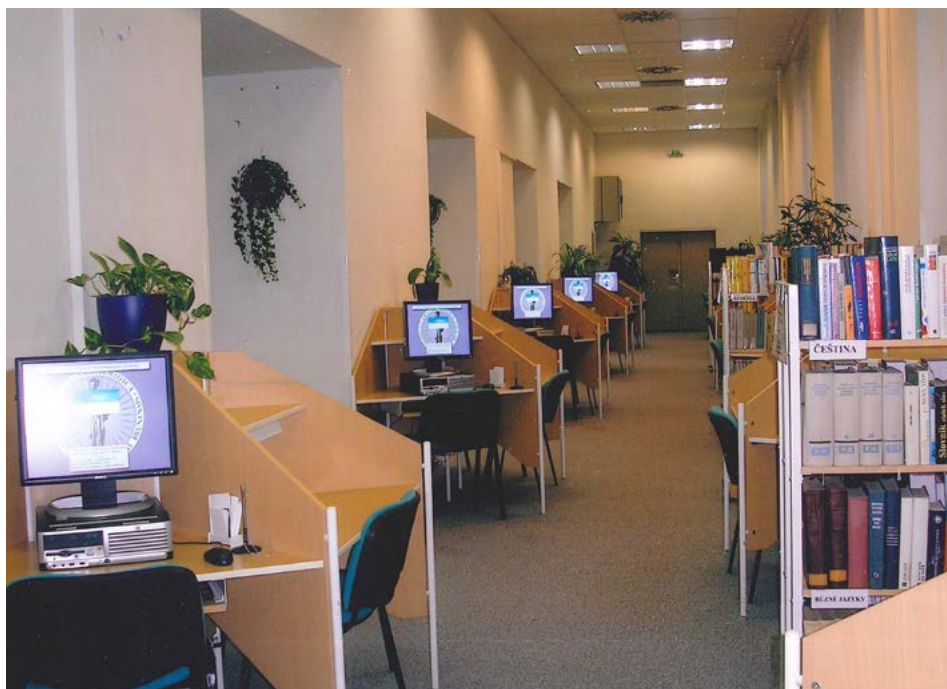
některé knihy přivlastnilo gestapo, knihy se několikrát stěhovaly a hrozila jim úplná likvidace, byly nakonec svěřeny do úschovy německé technice. V její knihovně našli zaměstnání soukromý docent Erich Olšar (díky tomu, že byl na fakultě zaměstnán jako asistent v seminární knihovně) a spolu s ním i jeden úředník děkanátu, kteří tak měli přehled o jejich uskladnění. Zpět na fakultu se postupně vrátili v létě a na podzim 1945. Profesorský sbor pak rozhodl spojit jednotlivá oddělení seminární knihovny ve skutečně jednotnou právnickou knihovnu se jmenným katalogem. F. Čáda, očekávající hromadné přírůstky knih, plánoval postupně shromáždit obsáhlý právnický a národohospodářský knihovní fond a uspořádat jej tak, aby knihovna mohla být uznána za vědeckou.

V roce 1948 knihovna půjčila mimo knihovnu 2 469 knih a od 1. ledna do 31. března 1949 ve studovně přivítala 345 návštěvníků. V dubnu 1949 disponovala 50 000 svazky. Ředitelem knihovny byl F. Čáda (a jen krátce po osvobození E. Olšar). Působili na ní dva asistenti, tři pomocné vědecké síly a jeden zřízenec. Stále však nefungovala jako klasická knihovna s knižním fondem soustředěným v určitém vymezeném prostoru. Na fakultě byly v jedné místnosti umístěny knihy, které tam zanechalo gestapo a které čekaly na zpracování podle pokynů ministerstva. V dalších dvou místnostech se nacházely separátní knihovny – v jedné knihovna po dr. Reissigovi a ve druhé knihovny Právnické jednoty moravské, Jančova a Bráfova. V další větší místnosti se nacházela knihovna po Juristenverein a po J. Kallabovi, v další knihy postoupené Zemskou a univerzitní knihovnou v Brně, ze zámku v Rokytnici a z finanční prokuratury a konečně ve dvou menších místnostech knihy pocházející od Zemského finančního ředitelství. Část knih byla umístěna i v místnostech jednotlivých ústavů a v kabinetech profesorů. Nedostatek prostor vedl

61 |
Prostory knihovny –
volný výběr knih (1996–2013)

62 |
Prostory knihovny –
studovna (2006)

63 | Depozitáře knihovny umístěné v suterénu budovy (1996–2013)

k tomu, že v některých skříních byly knihy umístěny ve dvou až třech řadách, což značně ztěžovalo orientaci.

Po zrušení právnické fakulty v roce 1950 měl být její knihovný fond odevzdán Zemské a univerzitní knihovně, i když se uvažovalo též o předání pražské fakultě, dokonce i o jeho likvidaci, přestože náměstek ministra M. Valouch začátkem července 1950 v dopise IV. referátu Krajského národního výboru psal, že při rozhodnutí o umístění knih „*bude dbáno, aby veškerá právnická literatura byla v zájmu celého státu a vědecké dokumentace soustředěna alespoň v jednom exempláři na jednom místě.*“ Nakonec byly knihy deponovány v zámku v Brtnici u Jihlavy. Na fakultu se vrátily po jejím obnovení a staly se jako tzv. „starý fond“ podstatnou součástí fakultní knihovny, budované již jako klasická knihovna. Po přestěhování fakulty z budovy na Zelném trhu zůstaly půjčovna a sklady knihovny prozatím na svém původním místě. Vytipované nové prostory pro knihovnu v suterénech staronového sídla fakulty bylo třeba nejdříve adaptovat, protože neodpovídaly po statické ani technické stránce požadovaným standardům. Na Veveří proto nejdříve fungovala jen provizorní studovna s 50 a později s 80 studijními místy. Přístupné v ní byly kompletní Sběrka zákonů, sbírky judikatury, aktuální čísla odebíraných časopisů, základní učebnice jednotlivých oborů a denní tisk. Vyba-vena byla kopírovacím strojem, jehož kapacita však brzy přestala dostačovat.

V letech 1990 a 1991 knihovnu právnické fakulty doslova zahltil příliv zahraničních darů odborné právnické literatury (od nakladatelství C. H. Beck, vídeňské univerzity, francouzské ambasády, Husovy nadace, Charty 77 a dalších). To kladlo velké nároky na její zpracování, přičemž knihovnice přednostně zpracovávaly ty knihy, o které byl zájem ze strany učitelů, a následně také na kapacitu skladových prostor.

Podle původního záměru se měla knihovna na fakultu zcela přestěhovat do konce roku 1993. Stavební práce zahájené v roce 1992 však skončily až po čtyřech letech v říjnu 1996, kdy také mohl být zahájen provoz pro veřejnost. Prostory knihovny, jejíž renovovaná studovna nově poskytovala uživatelům 120 míst, byly za účasti celé řady hostů slavnostně otevřeny 17. listopadu 1996. Uvedených 120 míst představovalo jedno místo na 21 stu-

dentů, ze 17 míst plně vybavených počítačovou technikou připadalo jedno na 147 studentů. Velkou vymožeností a rozdílem oproti knihovně v budově na Zelném trhu byla přístupnost velké části knih v tzv. volném výběru, takže čtenáři si příslušné knihy mohli prohlédnout, aniž by o ně museli předem žádat. Před vstupem do knihovny měli nově k dispozici šatní skřínky pro odkládání oděvů a tašek. Knihovna byla vybavena také zařízením proti krádežím, které v případě neoprávněného vynesení knihy z prostorů knihovny spustilo zvukový a světelný signál. Část fondu byla uložena v suterénu v nově vybudovaných kompaktních pojízdných regálech, které jsou úsporné na místo, jelikož je lze přisunout k sobě.

S otevřením nových prostor knihovna zavedla systém samoobslužného kopírování. Čtenáři mohli používat nejprve tři a poté čtyři kopírovací stroje na magnetické karty, které bylo možné zakoupit u obsluhy. Čtenáři mohli v knihovně používat také počítače vybavené systémem ASPI, přístupem do sítě Internet a knihovním katalogem. Zároveň rychle rostl počet svazků uložených v knihovně. V roce 1997 přesahoval knihovní fond 110 000 jednotek a roční přírůstek činil průměrně kolem 3 000 jednotek. Její stávající prostory a technické vybavení tak opět přestávaly vyhovovat.

Další velkou rekonstrukcí proto knihovna prošla v letech 2013 až 2015. Podnět k ní dala děkanka N. Rozehnalová, když v roce 2007 jako jeden z cílů svého působení v čele fakulty proklamovala přestavbu a rozšíření knihovny a zásadní posílení knihovního fondu zejména zahraniční literaturou a elektronickými zdroji. Na základě její iniciativy vznikl v roce 2011 projekt, který počítal se zrušením tělocvičny a využitím celého uvolněného prostoru ve prospěch knihovny. Vedení fakulty se po několika neúspěšných pokusech nakonec podařilo sehnat finanční prostředky a nákladná rekonstrukce mohla v září 2013 začít. Přestavba byla tak rozsáhlá, že se knihovna téměř na rok a půl musela přestěhovat do nedalekých prostor Moravské zemské knihovny, kde studentům a učitelům poskytovala své služby alespoň v omezeném režimu. Velkoryse rekonstruovaná a výrazně rozšířená knihovna byla za účasti akademických funkcionářů slavnostně otevřena v roce 2015.

Zrušení tělocvičny umožnilo výrazně rozšířit v knihovně tzv. volný výběr, který studentům, učitelům a dalším návštěvníkům nabízí spoustu zejména nejnovějších titulů knih a časopisů, místa ke studiu vybavená počítači jak v prostorné studovně, tak v intimním prostředí samostatných uzavřených boxů, možnost samostatného kopírování nebo odpočinkové prostory. Celkem je v knihovně cca 2120 běžných metrů regálů. V knihovně je k dispozici také variabilní místnost k pořádání přednášek či seminářů. Zvětšily se též skladové prostory v druhém suterénu budovy, kde je samostatně uložen také tzv. starý fond, tedy knihy z doby před zrušením fakulty v roce 1950. Zásadní koncepční novinkou byla instalace světelné-

ho biodynamického stropu ve studovně, jehož řídicí program simuluje přirozené denní světlo a vytváří tak iluzi kontaktu s venkovním světem.

Když pracovníci stavební firmy při rekonstrukčních pracích v roce 2014 překvapivě narazili na „hlavní“ základní kámen, zůstal po řádném očištění a opravě blízko místa, kde jej v roce 1928 slavnostně položili. Ve speciální skleněné vitrině na čestném místě přímo v centru renovované fakultní knihovny se stal jakýmsi symbolickým srdcem knihovny i celé fakulty. Na stěnách odpočinkové zóny jsou v jeho blízkosti vystaveny i faksimile listin, jež do něj v roce 1928 vložili, včetně té, kterou podepsal prezident T. G. Masaryk.

64 |

Prostory budoucí hlavní studovny knihovny (původně tělocvična, krátce i přednášková místnost) v období rekonstrukce v dubnu 2014

65 | Prostory knihovny – hlavní studovna po rekonstrukci v roce 2015

66 |

Prostory knihovny – hlavní studovna
po rekonstrukci v roce 2015

67 |

Prostory knihovny – volný výběr
po rekonstrukci v roce 2015

68 | Prostory knihovny – hlavní studovna po rekonstrukci v roce 2015

ZÁVĚREM

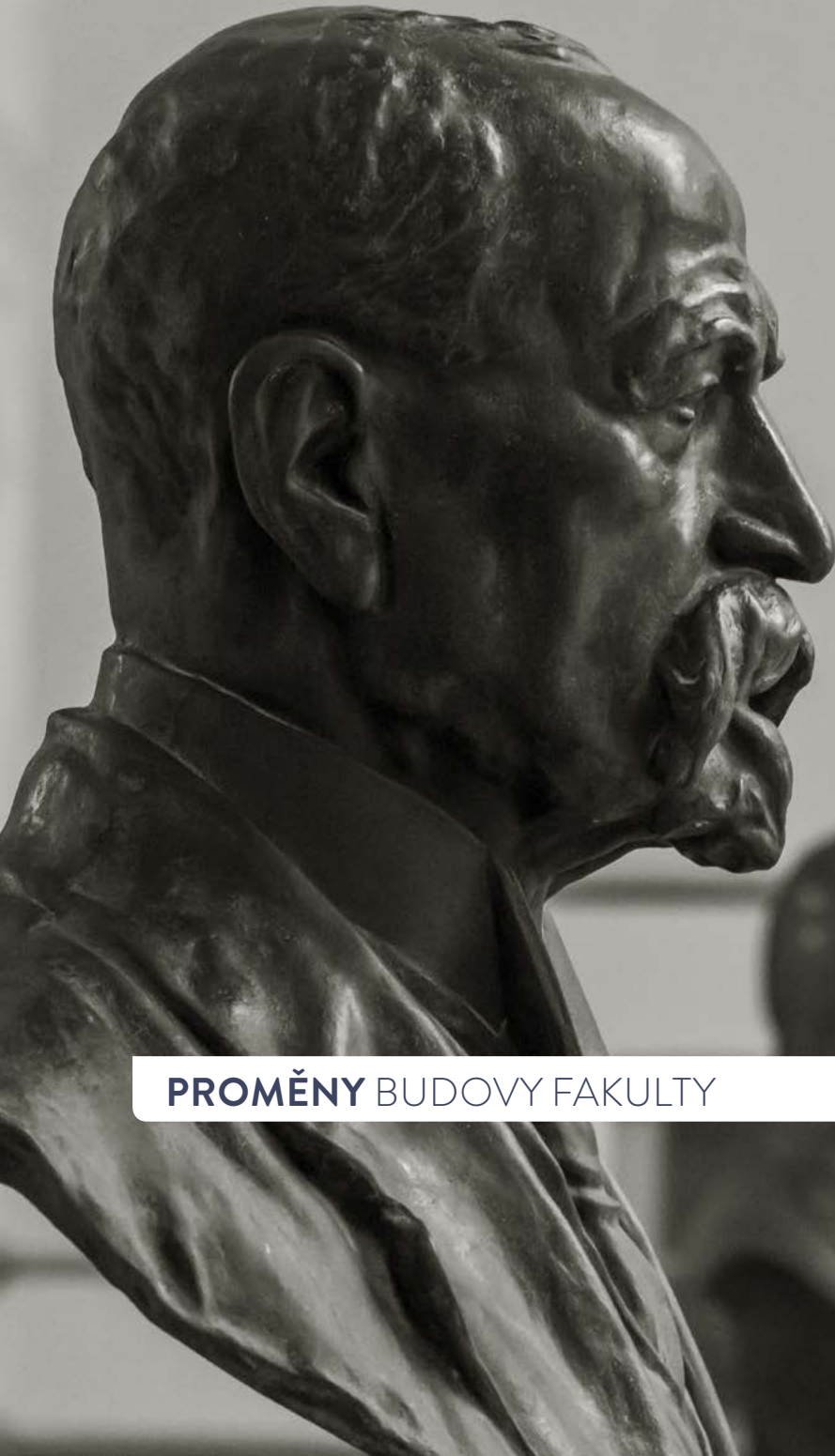
Na závěr by se nabízelo stručné konstatování, že budova na Veveří 70 je jedinou postavenou budovou z ambiciózního projektu Akademického náměstí a že slouží výchově nových právníků už devadesát let.

Víme však, že tak jednoduché to nebylo. Bouřlivé děje minulého století se promítly i do osudů právníckého vzdělávání a budovy, která k němu byla původně určená a dnes mu zase slouží. V důsledku velkých politických otřesů ji celou polovinu této doby užíval někdo jiný. Prakticky už od zrušení českých vysokých škol v roce 1939 až do jara roku 1945 v ní sídlilo brněnské gestapo a udělalo z ní i věznici a stanný soud, od něž mnozí obžalovaní putovali na popraviště. Od začátku padesátých let do začátku let devadesátých alespoň sloužila vzdělávacímu účelu, když připadla nově zřízené vojenské vysoké škole.

V budově se proto často přistavovalo a bouralo. Výrazné proměny poznamenaly také její průčelí a blízké okolí. Velkými návraty k prvorepublikové podobě budovy byla po válce zejména

instalace gestapem odstraněného (a později zakrývaného) obrazu akademického malíře Antonína Procházky *Prométheus přináší lidstvu oheň*, snad už definitivní osazení opakovaně snímané vitráže Františka Kysely v aule a přeměna velkých přednáškových místností v prvním patře z dílen opět na posluchárny. Novinkami, které bychom v původní budově nenašli, jsou zejména pracovny ve třetím patře budovy, menza, moderní knihovna, prodejna knih, cvičná soudní síň nebo kavárna.

Prométheovský obraz a stropní vitráže v aule nesou odkaz humanismu a významných osobností české historie, který koresponduje s idejemi, na nich vznikla a k nimž se hlásí Masarykova univerzita a její právnická fakulta. Ve spojení s osudem budovy za nacistické okupace jsou však zároveň mementem, že oheň, který přinesl Prométheus, dokázali lidé nejen využívat ke svému prospěchu, ale také zneužívat – jako když do jeho plamenů uvrhli jednoho z těch, jejichž slova oduševňují univerzitní aulu – Mistra Jana Husa.

PROMĚNY BUDOVY FAKULTY

69 | Zasedací místnost č. 109
v devadesátých letech

71 |
Galerie děkanů v místnosti č. 110

72 |
Zasedací místnost č. 110
v současné době

73 | Malá zasedací místnost č. 043 (2017)

74 |

Pracovna děkana Františka Čády (1945)

75 |

Pracovna děkana –
ministr zahraničních věcí Josef
Zieleniec na jednání s děkankou
Zdeňkou Gregorovou (1994)

76 |
Členové kolegia děkana Josefa Bejčka
v jeho pracovně (1995)

77 |
Současná pracovna děkana
č. 104A (2022)

78 |

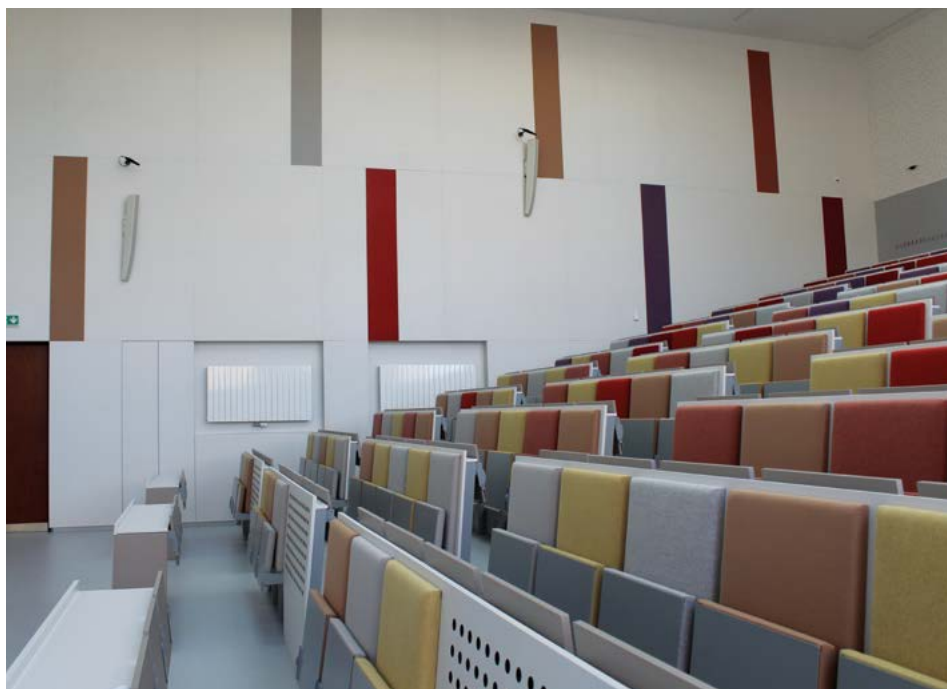
Velká posluchárna č. 140
ve druhém nadzemním podlaží (1998)

79 |

Velká posluchárna č. 140
ve druhém nadzemním podlaží (2017)

81 |
Velká posluchárna č. 140
po rekonstrukci (2021)

82 |
Posluchárna č. 034 v prvním
nadzemním podlaží (2016)

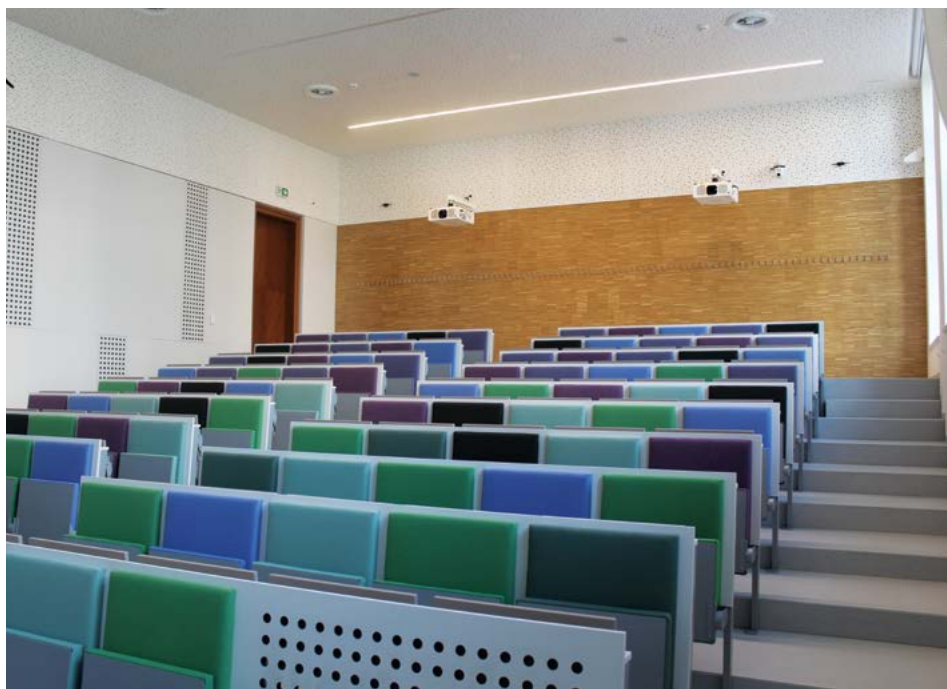

83 |
Stabilizace stropu posluchárny č. 034
za pomoci dřevěné konstrukce
při rekonstrukci v roce 2018

84 |
Stabilizace stropu posluchárny č. 034
za pomoci dřevěné konstrukce
při rekonstrukci v roce 2018

85 |
Velká posluchárna č. 034
po rekonstrukci (2021)

86 |
Seminární místnost č. 011 a její vybavení
(2006), kdy byla využívána k výuce
jazyků, dnes slouží jako talárovna

87 |
Seminární místnost č. 208 (2018)

88 |
Prostory bývalé tělocvičny,
které po určitou dobu sloužily jako
posluchárna (2013)

89 |
Posluchárna č. 133 (2013)

90 |
Seminární místnost č. 040, která slouží
také jako cvičná soudní síň (2017)

91 |
Seminární místnost č. 041 (2017)

92 |
Posluchárna č. 038 (2017)

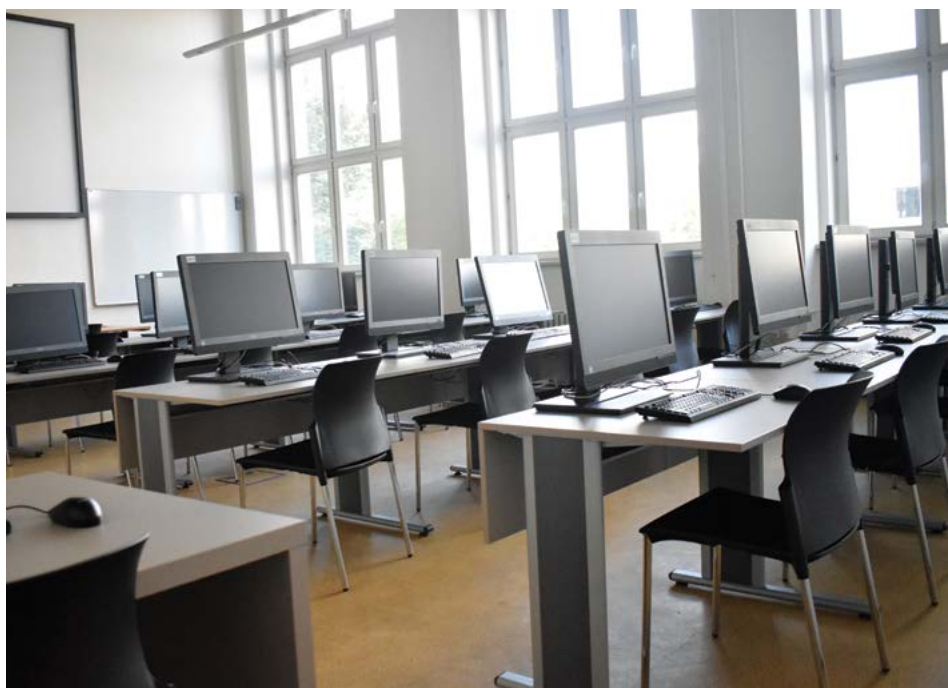

93 |
Rekonstruovaná seminární
místnost č. 131 (2019)

94 |
Počítačová učebna č. 024 (1998)

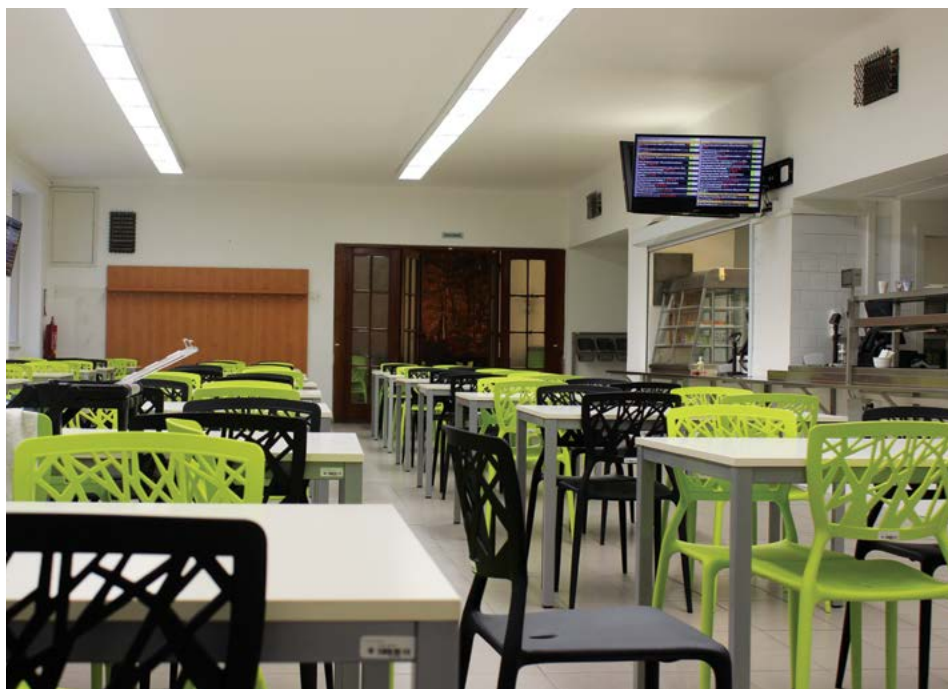

95 |
Počítačová učebna č. 020 (2019)

96 |
Prostory pozdější studentské menzy
v období druhé světové války

97 |
Prostory menzy (2022)

98 |
Pracovna studentů doktorského studia
č. 400 v pátém nadzemním
podlaží (2012), dnes kancelář Ústavu
pro otázky soudnictví

99 |
Chodba ve třetím nadzemním podlaží
s pracovnými Katedry občanského práva
a Katedry civilního práva procesního (2022)

100 |

Chodba ve 2. nadzemním podlaží
jižního křídla budovy (1990)

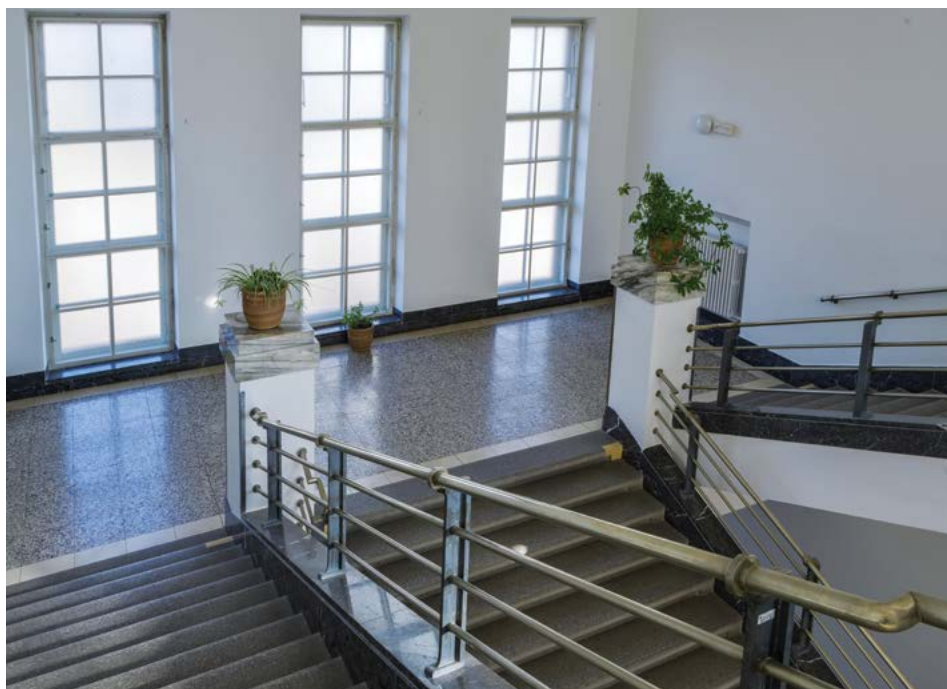

101 |
Chodba prvního
nadzemního podlaží (2021)

102 |
Prostor před velkými posluchárnami
v prvním nadzemním podlaží (2021)

103 |
Detail původního schodiště (2021)

104 |

Nová konstrukce světlíku
nad zrekonstruovanou velkou
posluchárnou č. 140 (2022)

105 |

Prostory nad skleněnými vitrážemi umístěnými na stropě Auditoria maxima, kde se nachází i jeho osvětlení (2022)

106 |

Prostory nad vstupní halou (2022)

107 |
Druhý suterén budovy se spletíým
systémem chodeb (2022)

108 |
Výměňíková stanice sloužící k rozvodu
tepla po budově (2022)

SEZNAM ARCHIVNÍCH PRAMENŮ A POUŽITÉ LITERATURY

- Archiv Masarykovy univerzity
Archiv Vysokého učení technického v Brně
Archiv Národního památkového ústavu, Územní odborné pracoviště Brno
Architekt Alois Dryák. Praha: Praha: F. Topič, 1930.
- BALEKA, Jan. *Vladimír Preclík*. Praha: Academia, 2004.
- CABLÍK Jan. VUT v Brně od osvobození do dnešních dnů 1939–1945–1959. In: *Sborník VUT v Brně*, roč. 1959, č. 3–4, s. 131.
- CENEK, Edvard. Germania, matka všech čarodějnic. In *Čin*, roč. 3, č. 186, 10. 8. 1947, s. 5.
- CENEK, Edvard – ZIEGNER Vlastimil. *Válečné anekdoty 1939–1945. Smích v bodláči*. 3. vyd. V Hořovicích: Václav Bluma, 1945.
- CVETLER, Jiří – ČÁDA, František (eds.). *Zdeptané právo: 1939–1945. Právnícká fakulta Masarykovy univerzity v Brně za německé okupace*. Brno: Právnícká fakulta Masarykovy univerzity, 1949; (zvláštní otisk z publikace *Žalm Moravy*).
- Dějiny univerzity v Brně*. Brno: UJEP, 1969.
- FASORA, Lukáš – HANUŠ, Jiří. *Masarykova univerzita v Brně. Příběh vzdělání a vědy ve střední Evropě*. Brno: MU, 2009.
- FRANĚK, Otakar. *Dějiny Vysokého učení technického v Brně, 2. díl 1945–1975*. Brno: Blok, 1975.
- HABŘINA, Rajmund – ZATLOUKAL, Jaroslav (eds.). *Golgata. Věčné memento brněnských žalářů*. Brno: Klub Kounicových kolejí v Brně, 1946.
- HABŘINA, Rajmund (ed.). *Žalm Moravy*. Brno: Mír, 1948.
- KORYČÁNEK, Rostislav. *Česká architektura v německém Brně: město jako ideální krajina nacionalismu*. Brno: ERA, 2003.
- Lidové noviny*, roč. 36, č. 291, 9. červen 1928, s. 1–3.
- MALINA, Jaroslav. *Vladimír Preclík: Brno 1990–1998*. Brno: Nadace Universitas Masarykiana, 2002.
- PELČÁK, Petr – ŠLAPETA, Vladimír. *Brno: architektura 1918–1939 = architecture 1918–1939*. Brno: Centrum architektury, 2011.
- PERNES, Jiří. *Kapitoly z dějin VUT v Brně 1899–2009. Cesta moravské techniky 20. stoletím*. Brno: Vutium, 2009.
- POCHE, Emanuel – MAREŠOVÁ, Sylva. *František Kysela*. Praha: Nakladatelství československých výtvarných umělců, 1956.
- PRECLÍK, Vladimír. *Sochařům se netleská: rozhovor Lenky Jaklové s Vladimírem Preclíkem*. Praha: Gallery, 2006.
- PULEC, Jiří – KALEDOVSKÁ, Jiřina. Bar gestapa. In *Universitas. Revue MU*, roč. 26, č. 4, 1993, s. 36–40.
- PULEC, Jiří – KALEDOVSKÁ, Jiřina. K historii obrazu Prométea. In *Universitas. Revue MU*, roč. 26, č. 1, 1993, s. 30–33.
- PULEC, Jiří – KALEDOVSKÁ, Jiřina. Masarykova univerzita: založení, stavební vývoj, insigne. V Brně: Masarykova univerzita, 1994.
- PULEC, Jiří. *Oheň Prométeův – úvod k edici řeči Arna Nováka na odhalení obrazu Prométea v Auditoriu maximu Právnícké fakulty 16. prosince 1938*. Brno, Masarykova univerzita 1999.
- PULEC, Jiří – KALEDOVSKÁ, Jiřina. Stavební vývoj brněnské univerzity. Projekty a skutečnost. In *Vlastivědný věstník moravský*, roč. 41, č. 3, 1989, 289–304.
- Ročenka Masarykovy univerzity v Brně*. Brno: nákladem Masarykovy univerzity, 1930–1938.
- Ročenka Univerzity J. E. Purkyně 1968–1975*. Brno: UJEP v Brně, 1976.
- SHELLE, Karel. 60 let budovy právnické fakulty na ulici Veveří. In *Časopis pro právní vědu a praxi*, roč. 1, č. 1, 1993, s. 156–157.
- SHELLE, Karel. *Minulost a současnost Právnícké fakulty Masarykovy univerzity v Brně*. Brno: Masarykova univerzita, 1994.
- SCHMIDT, Eduard. Projev rektora MU při odhalení pamětních desek obětem nacismu na Právnícké fakultě. In *Univerzitní noviny*, roč. 1, č. 5, 1994, str. 8.
- Slavnostní kladení základního kamene k první definitivní budově Masarykovy univerzity v Brně, budově Právnícké fakulty 9. 6. 1928. In *Inaugurace rektorů*, roč. 9, 1929, s. 51–60.
- TEYSCHL, Otakar. *Osudy Procházka Prométea*. In *Památce Antonína Procházky, národního umělce*. Ve Vyškově: Nákladem Okresní osvětové rady, 1948, s. 6–11.

- TYL, Tomáš. Kterak Zákoník před aulu přišel. In *Univerzitní noviny*, roč. 10, č. 4, 2003, s. 51–52.
- URBÁŠEK, Pavel – PULEC, Jiří. *Vysokoškolský vzdělávací systém v letech 1945–1969*. Olomouc: UP, 2012.
- VAŠEK, František. Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně v letech 1940–1945. In *Časopis pro právní vědu a praxi*, roč. 3, č. 4, 1995, s. 189–198.
- VLHA, Marek – ŠAUR, Josef a kol. *Kalendárium Masarykovy univerzity 1919–2019*. Brno: MU, 2019.
- VOJÁČEK, Ladislav – TAUCHEN Jaromír – SCHELLE, Karel. *Dějiny Právnické fakulty Masarykovy univerzity 1919–2019. Díl 1, 2*. Brno: Masarykova univerzita, 2019.
- VOJÁČEK, Ladislav. Od J. E. Purkyně k zahájení přednášek v nové budově brněnské právnické fakulty. Příspěvek ke dvěma výročí Masarykovy univerzity a její právnické fakulty. In *Časopis pro právní vědu a praxi*, roč. 15, č. 1/2007, s. 70–76.
- VONDRÁŠEK, Václav – CHRASTIL, Sylvestr – MARKEL, Martin. *Dějiny Vojenské akademie v Brně 1951–2001*. Praha: Ministerstvo obrany ČR – Agentura vojenských informací a služeb, 2001.
- VONDRÁŠEK, Václav – CHRASTIL, Sylvestr – MARKEL, Martin. *Vojenská akademie v Brně*. Praha: Ministerstvo obrany ČR – Agentura vojenských informací a služeb, 2005.

ZDROJE FOTOGRAFIÍ

Archiv Masarykovy univerzity

Národní technické muzeum, Muzeum architektury a stavitelství, fond/
sbírka XY (NAD YZ) - 03, 07, 35, frontispis

Archiv Právnické fakulty Masarykovy univerzity (autoři fotografií
Hana Čejková, Marek Štěpánek, Martin Kopáček, Petr Klein,
Jaromír Tauchen, Ladislav Vojáček)

Archiv Národního památkového ústavu, Územní odborné pracoviště
Brno

Archiv Univerzity obrany

Archiv Kateřiny Knorové a Jana Knora

Soukromý archiv autorů

Architekt Alois Dryák. Praha. Praha: F. Topič, 1930.

CVETLER, Jiří – ČÁDA, František (eds.). *Zdeptané právo: 1939–1945. Právnická fakulta Masarykovy university v Brně za německé okupace*. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 1949; (zvláštní otisk z publikace *Žalm Moravy*).

Čin, roč. 3, č. 186, 10. srpen 1947, s. 5.

Dělnická rovnost: deník Komunistické strany Československa, roč. 1, č. 86, 17. duben 1929, s. 4.

HABŘINA, Rajmund – ZATLOUKAL, Jaroslav (eds.) *Golgata. Věčné memento brněnských žalářů*. Brno: Klub Kounicových kolejí v Brně, 1946.

HABŘINA, Rajmund (ed.). *Žalm Moravy*. Brno: Mír, 1948.

Index. Leták kulturní informace, roč. 1, č. 6, 1929, s. 4.

Lidové noviny, roč. 36, č. 291, 9. červen 1928, s. 1 a 3.

Lidové noviny, roč. 40, č. 33, 19. leden 1932, s. 1.

Osmdesáté výročí vzniku a třicáté výročí znovuoživení Právnické fakulty v Brně. Brno: Masarykova univerzita, 1998.

Pestrý týden, roč. 13, č. 9, 1941, s. 6.

PULEC, Jiří – KALEDOVSKÁ, Jiřina. *Masarykova univerzita: založení, stavební vývoj, insignie*. V Brně: Masarykova univerzita, 1994.

Rovnost, č. 14, 24. květen 1945, s. 2.

Rozpravy Aventina, roč. 7, číslo 39–40, 1931–1932, s. 317.

SHELLE, Karel. *Minulost a současnost Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně*. Brno: Masarykova univerzita, 1994.

Světobzor světová kronika současná slovem i obrazem: časopis pro zábavu i poučení, roč. 32, 1932, s. 602.

VOJÁČEK, Ladislav – TAUCHEN Jaromír – SCHELLE, Karel. *Dějiny Právnické fakulty Masarykovy univerzity 1919–2019. Díl 1, 2*. Brno: Masarykova univerzita, 2019.

VOJÁČEK, Ladislav – SCHELLE, Karel – TAUCHEN Jaromír. *Právní dějiny na brněnské právnické fakultě: 100 let brněnské právní historie*. Ostrava: KEY Publishing, 2020.

Ediční rada Právnické fakulty MU

prof. JUDr. Marek Fryšták, Ph.D. (předseda)

prof. JUDr. Josef Bejček, CSc.

prof. JUDr. Věra Kalvodová, Dr.

doc. JUDr. Petr Mrkývka, Ph.D.

doc. JUDr. Ivana Průchová, CSc.

prof. JUDr. Jan Hurdík, DrSc.;

prof. JUDr. Vladimír Kratochvíl, CSc.;

prof. JUDr. Radim Polčák, Ph.D.;

doc. JUDr. Ing. Josef Šilhán, Ph.D.

Veveří 70

Historie budovy Právnické fakulty Masarykovy univerzity

prof. JUDr. Ladislav Vojáček, CSc.

doc. JUDr. Jaromír Tauchen, Ph.D., LL.M.

Vydala Masarykova univerzita, Žerotínovo nám. 617/9, 601 77 Brno

roku 2022 jako Spisy Právnické fakulty MU č. 724

Podklady a konzultace k rekonstrukcím budovy po roce 2000 Ing. Blanka Přikrylová

Obálka, typografická úprava a sazba Pavel Křepela

Odpovědná redaktorka Jana Kledusová

Tisk a knihařské zpracování: Tiskárna HELBICH, a. s., Valchařská 36, 614 00 Brno

1. vydání, 2022

ISBN 978-80-280-0063-9

ISBN 978-80-280-0064-6 (online ; pdf)

www.law.muni.cz

PRÁVNICKÁ FAKULTA
MASARYKOVA UNIVERZITA

FACULTY OF LAW
MASARYK UNIVERSITY

MUNI
PRESS

MUNI
LAW

